

T.C.
KIRŞEHİR AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN OKULA UYUMLARININ
İNCELENMESİ

Gülsen DEMİRKALP KAYA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KIRŞEHİR-2021

©2021-Gülsen DEMİRKALP KAYA

T.C.
KIRŞEHİR AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN OKULA UYUMLARININ
İNCELENMESİ

INVESTIGATION SCHOOL ADJUSTMENT OF MIDDLE
SCHOOL STUDENTS

Hazırlayan

Gülsen DEMİRKALP KAYA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Doç. Dr. Dilek GENÇTANIRIM KURT

KIRŞEHİR-2021

KABUL VE ONAY

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi, Gülsen DEMİRKALP KAYA tarafından hazırlanan “Ortaokul Öğrencilerinin Okula Uyumlarının İncelenmesi” adlı tez çalışması 06.08.2021 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından oybirliği ile **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Başkan.....(İmza)

Doç. Dr. Filiz GÜLTEKİN

Danışman(İmza)

Doç. Dr. Dilek GENÇTANIRIM KURT

Üye.....(İmza)

Doç. Dr. Davut AYDIN

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

06/08/2021

(İmza)

Prof. Dr. Hüseyin ŞİMŞEK

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim sadece Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

06/08/2021

Gülşen DEMİRKALP KAYA

İmza

ÖZET

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN OKULA UYUMLARININ İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan: Gülsen DEMİRKALP KAYA

Danışman: Doç. Dr. Dilek GENÇTANIRIM KURT

2021 - (ix+106)

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı

Jüri

Doç. Dr. Filiz GÜLTEKİN

Doç. Dr. Dilek GENÇTANIRIM KURT

Doç. Dr. Davut AYDIN

Ortaokul dönemi öğrencilerin ilkokulu bitirdikleri ve ergenliğe geçiş yaptıkları bir dönemdir. Ortaokula geçen öğrenciler 4 + 4 + 4 sistemi ile birlikte ortaokula daha erken yaşta başlamakta ve sınıf öğretmeninden sonra birden fazla branş öğretmeniyle karşılaşmaktadırlar. Bu durumla birlikte öğrencilerin akademik sorumlulukları artmaktadır. Bu değişimlere ek olarak öğrenciler ergenliğin başlamasıyla bedensel ve psikolojik değişimlere de uyum sağlamak durumunda kalmaktadırlar. Uyum sağlamakta sorun yaşayan öğrencilerin daha sonraki eğitim aşamalarında akademik ve sosyal problemler yaşama ihtimalleri, gelecekte başarılı olamama ve okuldan ayrılma riskleri artabilir. Bu sebeple ortaokul öğrencilerinin okula uyumunun, çeşitli değişkenlerle ilişkisinin incelenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Bu çalışmada ortaokul öğrencilerinin okula uyum düzeylerinin cinsiyet, sınıf düzeyi, okul başarısı, en yakın arkadaşıyla aynı okulda olma, ailenin ekonomik durumu, aile ile ilişkiler, algılanan akademik başarı, akran ilişkilerinde yardım, birliktelik, çatışma, koruma ve yakınlık değişkenleri bakımından incelenmesi amaçlanmıştır. İlişkisel tarama modelinin kullanıldığı bu çalışmada çalışma grubunu, Kırşehir il merkezinde yer alan 2020-2021 eğitim öğretim yılı içerisinde öğrenimlerine devam eden 218' i kadın 157' si erkek olmak üzere 374 ortaokul öğrencisi oluşturmuştur. Bu çalışmada verilerin toplanması için Kişisel Bilgi Formu, Okula Uyum Ölçeği, Akran İlişkileri Ölçeği kullanılmıştır. Değişkenlerin okula uyumun önemli bir yordayıcısı olup olmadığını belirlemek için Çoklu Regresyon Analizi kullanılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre algılanan akademik başarı, sınıf düzeyi, aile ile ilişkiler ve akran ilişkilerinde yardım, çatışma ve yakınlık değişkenlerinin ortaokul öğrencilerinin okula uyum düzeylerini pozitif yönde anlamlı olarak yordamaktadır. Araştırmadaki cinsiyet, okul başarısı, en yakın arkadaşıyla aynı okulda olma, ailenin ekonomik durumu, akran ilişkilerinde birliktelik ve koruma değişkenlerinin ise okula uyumu anlamlı olarak yordamadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışma okullarda görev yapan psikolojik danışmanlara, okula uyum sorunu yaşayan ve risk altında bulunan öğrencileri fark edebilmeleri ve gerçekleştirecekleri çalışmaları planlamaları konusunda yardımcı olabilir.

Anahtar Kelimeler: Aile ile İlişkiler, Akran İlişkileri, Okula Uyum, Ortaokul Öğrencileri, Regresyon Analizi

ABSTRACT

NAME OF THESIS

M.Sc.Thesis

Preparer: Gülsen DEMİRKALP KAYA

Advisor : Assoc. Prof. Dr. Dilek GENÇTANIRIM KURT

2021 - (ix+106)

Kırşehir Ahi Evran University, Graduate School of Social Sciences

Educational of Sciences Department

Guidance and Psychological Counseling Science

Jury

Assoc. Prof. Dr. Filiz GÜLTEKİN

Assoc. Prof. Dr. Dilek GENÇTANIRIM KURT

Assoc. Prof. Dr. Davut AYDIN

The middle school period is a period in which students finish primary school and transition into adolescence. Students who pass to middle school start middle school earlier with the 4 + 4 + 4 system and encounter more than one branch teacher after the classroom teacher. Students' academic responsibilities increase with this situation. In addition to these changes, students have to adapt to physical and psychological changes with onset of puberty. Students' likelihood of experiencing academic and social problems, failure in the future and risk of dropping out of school increase in later education stages who have trouble adapting. For this reason, it is thought that it is important to examine the school adjustment of middle school students with various variables. The main aim of this study is to examine the school adjustment levels of middle school students in terms of gender, class, school success, being in the same school with best friend, economic status of the family, relations with the family, perceived academic success and companionship, conflict, help, security and closeness in peer relations variables. Participants of the study were 218 female and 157 male in total 374 middle school students who were continuing their education in the city center of Kırşehir in the 2020-2021 academic year. To collect the data, Personal Information Form, School Adjustment Scale, and Peer Relationship Scale were used in present research. Also, Multiple Regression Analysis was used to determine whether the variables were an important predictor of school adjustment. It was concluded that the sub-dimension variables of perceived academic achievement, grade, family relations, and help in peer relations, conflict, and closeness positively predicted the school adjustment levels of middle school students. It was concluded that the variables of gender, school success, being in the same school with best friend, economic status of families, companionship and security in peer relations variables didn't predict school adjustment significantly in the study. This study can help psychological counselors working in schools to increase academic success, improve family relations and improve peer relations in order to improve school adjustment.

Key Words: Relations with the Family, Peer Relationship, School Adjustment, Middle School Students, Regression Analysis

ÖN SÖZ

Öğrencilerin hayatının büyük çoğunluğunu geçirdiği yer okuldur. Okul hayatına uyum sağlamak öğrencinin hem şimdi hem de gelecekte akademik ve sosyal açıdan gelişimine katkı sağlayabilmektedir. Bu araştırmada ortaokul öğrencilerinin okula uyumlarının cinsiyet, sınıf düzeyi, okul başarısı, en yakın arkadaşıyla aynı okulda olma, ailenin ekonomik durumu, aile ile ilişkiler, algılanan akademik başarı, akran ilişkilerinde yardım, birliktelik, çatışma, koruma ve yakınlık değişkenleri ile ilişkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu çalışma okullarda görev yapan psikolojik danışmanlara, okula uyum sorunu yaşayan ve risk altında bulunan öğrencileri fark edebilmeleri ve gerçekleştirecekleri çalışmaları planlamaları konusunda yardımcı olabilir.

Lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca bilgi ve deneyimleriyle bana yol gösteren, konuyu çalışmamda beni teşvik eden, tezimin her aşamasında motive eden ve destekleyen değerli hocam ve tez danışmanım Doç. Dr. Dilek GENÇTANIRIM KURT'a,

Tezimin son aşamasında değerli katkıları için dayım Dr. Öğr. Üyesi Muzaffer ÇANDIR'a,

İyi ve kötü her anımda yanımda olan, tez sürecimde de zorlandığım her noktada desteğini esirgemeyen, dostluğuyla yaşamıma anlam katan canım arkadaşım Gizem YAZGAN'a,

Hayatımın her anında arkamda olduklarını her daim hissettiğim, maddi manevi beni hep destekleyen annem Neriman DEMİRKALP ve babam Sabit DEMİRKALP'e,

Desteği ve sevgisiyle bütün zorluklarımı kolaylaştıran, anlayış gösteren, ilgisini hiç esirgemeyen eşim İbrahim KAYA'ya ve minicik elleriyle hayatıma dokunan, çalışmama gülücükleriyle katkı sağlayan, yaşama sevincim oğlum Aybars Kemal'e sonsuz teşekkürler.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

KABUL VE ONAY.....	i
BİLDİRİM.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	v
ÖN SÖZ.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ.....	viii
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	ix
BÖLÜM I.....	10
1.GİRİŞ.....	10
1.1. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ.....	12
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	14
1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	15
1.4. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI.....	18
1.5. VARSAYIMLAR.....	18
1.6. TANIMLAR.....	18
BÖLÜM II.....	21
2. KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ LİTERATÜR.....	21
Uyum.....	21
Okula Uyum.....	22
Ekolojik Sistem Yaklaşımı Bağlamında Okula Uyum.....	28
Okula Uyum ve Akademik Başarı.....	33

Okula Uyum ve Aile İlişkileri.....	34
Okula Uyum ve Akran İlişkileri.....	36
2.1. KONU İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	39
2.1.1. Konuyla İlgili Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar.....	39
2.2.2. Konuyla İlgili Yurtdışında Yapılan Çalışmalar.....	53
BÖLÜM III.....	61
3. YÖNTEM.....	61
3.1. ARAŞTIRMA MODELİ.....	61
ARAŞTIRMANIN ÇALIŞMA GRUBU.....	61
3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	62
Kişisel Bilgi Formu.....	62
Okula Uyum Ölçeği.....	64
Akran İlişkileri Ölçeği.....	65
Veri Toplama Süreci.....	65
3.4. VERİLERİN ANALİZİ.....	66
BÖLÜM IV.....	68
4. BULGULAR.....	68
BÖLÜM V.....	73
5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	73
5.1. SONUÇ VE TARTIŞMA.....	73
5.2. ÖNERİLER.....	80
KAYNAKÇA.....	83
EKLER.....	101
ÖZGEÇMİŞ.....	112

TABLolar LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1. Çalışma Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Cinsiyet ve Sınıf Düzeylerine Göre Dağılımları.....	61
Tablo 2. Aile İle İlişkiler Puanına İlişkin Madde Faktör Yükleri.....	63
Tablo 3. Araştırmada Kullanılan Ölçeklere İlişkin Çarpıklık ve Basıklık Değerleri.....	66
Tablo 4. Araştırma Değişkenlerine İlişkin Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları.....	68
Tablo 5. Okula Uyumun Yordanmasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları.....	70

SİMGELER VE KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılan kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar

Açıklamalar

ABD

Amerika Birleşik Devletleri

KMO

Kaiser-Mayer-Olkin Katsayısı

MEB

Milli Eğitim Bakanlığı

SPSS

Statistical Package for Social Sciences

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

Bireyler hayat boyu bazı gelişimsel dönemlerden geçerler. Ortaokul öğrencileri gelişimsel olarak ergenlik döneminin başında bulunmaktadır. Ergenlik öğrencilerin hormonal, fiziksel, duygusal, cinsel, sosyal, bilişsel ve kişisel değişimlerle geliştiği özel bir aşama olarak açıklanmıştır (Kulaksızoğlu, 2013). Serafica ve Blyth (1985), ergenlik dönemini, bebeklikten bu yana insan organizmasındaki en hızlı değişikliklerin başlangıcı olarak tanımlamışlardır. Bu dönem fizyolojik anlamda durgunluğun, psikolojik olarak huysuzluğun ve gerginliğin yaşandığı “olumsuz dönem” olarak adlandırılabilir (Yeşilyaprak, 2010). Ergenlik dönemi öğrencinin süregelen ve hızlı bir şekilde gelişim gösterdiği bir dönemdir (Yavuzer, Karataş ve Gündoğdu, 2013). Ergenlik dönemindeki öğrenciler yoğun bir şekilde duygusal, zihinsel ve fiziksel değişimler yaşarlar. Aynı zamanda ergenlik dönemi öğrencilerin okul yaşantısının da yoğun olduğu bir dönemdir. Öğrencilerin mesleki olarak amaç oluşturmaya başlamaları, akademik başarılarını yeterli seviyeye çıkarabilmeleri, sosyal çevrede değişiklikler yaşamaları, arkadaş ilişkilerine verdikleri önemin ve karşı cinse olan ilginin artması bu yoğunluğu açıklayabilir.

Ortaokul öğrencileri 10-14 yaş aralığında olduklarından ergenliğin başlangıç döneminde bulunurlar. Dolayısıyla ergenlik karmaşasını yeni yaşamaya başlayan öğrenciler, Erikson’un psikososyal gelişim evrelerine göre kimlik krizi yaşarlar (Atkinson, Atkinson, Smith, Bem ve Nolen Hoeksema, 2010). Ergenlik döneminde öğrenciler bir kimlik edinmeye ve özerkliklerini kazanmaya çalışmaktadırlar (Boyd, Johnson ve Bee, 2014). Öğrencinin kendisini daha iyi tanımaya başlaması, bu kimlik krizini sağlıklı bir şekilde aşabilmesi ve rahat bir geçiş yaşaması önemlidir. Ergenlik döneminde kimliğin oluşması ilk ergenlikte arkadaşlarına uyum sağlama yönündeki davranışların azaldığı, ergenin soyut düşünmeye başladığı ve bedensel olarak hızlı değişimlerin yaşandığı son ergenlik döneminin görevlerindedir (Gültekin, 2001). Bu dönemde öğrenciler eğitim hayatına başlamadan önce aile ve sosyal çevrenin, eğitim hayatlarının başlaması ile birlikte de okulun ve öğretmenlerinin etkisiyle kimlikleri şekillenmeye başlar. Öğrencilerden bu dönemde toplumsal norm ve kurallara uygun şekilde davranmaları beklenmektedir. Okul hayatı da bunu kazanmalarına ve pekiştirmelerine katkı sağlamaktadır. Öğrenciler hem değişimlere ayak uydurabilmeye hem de gelişimsel dönemlerindeki görevleri başarabilmeye ve uyum sağlayabilmeye çalışmaktadırlar (Arslan, 2015). Öğrencilerin

yetişkinliğe adım attıkları ergenlik dönemi aynı zamanda da hayatlarının gelişimsel anlamda kilit taşlarındandır.

Okula uyumun çok geniş bir kavram olarak ele alınması gerektiği düşünülmektedir. Öğrenciler okul öncesi, ilkökul, ortaokul, lise ve üniversite eğitimlerine geçişlerde yani değişen her okul kademesinde ilk olarak uyum sağlamaya çalışmaktadırlar. Ortaokul dönemindeki öğrencilerin, ilkökoldan farklı yapıda olan bir okula geçiş yapmaları ve gelişim özelliği olarak ergenlik döneminde bulunmaları sebebiyle bu dönemdeki okula uyumlarının oldukça önemli olduğu düşünülmektedir. Türkiye’de Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanan Milli Eğitim İstatistikleri verilerine göre 2019-2020 eğitim öğretim yılında resmi ve özel tüm ortaokullarda 5.701.564 öğrenci bulunmaktadır. Bu öğrencilerin 2.885.444’ünü erkek öğrenciler, 2.816.120’ini kız öğrenciler oluşturmaktadır.

Okula uyumu belirleyen faktörlerin başında bilişsel, fiziksel, sosyal ve duygusal gelişim gibi öğrenciden ve aileden kaynaklanan faktörler gelmektedir (Topcu ve Nazlı, 2018). Bu faktörlere sosyal çevre de eklenebilir. MEB (2014) tarafından hazırlanan “Ortaöğretime Uyum Programı Pilot Uygulama ve Değerlendirme Raporu” nda okula uyum sürecini etkileyen faktörlerin aile özellikleri, bireysel faktörler, akran ilişkileri ve öğretmen ilişkileri olarak sınıflandırıldığı ve birbirlerini etkileyen faktörler olduğu belirtilmiştir.

Öğrencinin aile ilişkileri, arkadaş ilişkileri, okul hayatı ergenliğin zor olmasına sebep olan veya kolay geçmesini sağlayan faktörler olarak düşünülebilir. Ergenlik döneminde öğrencilerin ebeveynleri ile olan ilişkilerinde değişiklikler ve akranlarına yönelme gibi sosyal geçişler gözlenmektedir. Bu geçişte ortaokul öğrencileri dört sene boyunca aynı sınıfı paylaştıkları akranlarının bulunduğu ilkökoldan ayrılarak, tanımadıkları akranlarının bulunduğu daha büyük olan ortaokullara geçmektedirler. Ortaokulda, öğrencilerin genellikle birden fazla öğretmeni vardır, bu nedenle eğitimcilerin öğrencileriyle ilkökul öğretmenlerinin sahip olduğu derin ilişkilere sahip olmaları zor olabilmektedir. Ortaokuldaki akademik zorluklar, uzun vadeli akademik başarısızlık, okulu bırakma ve yetişkinlikte tatmin edici bir kariyer elde edememe gibi sorunlara neden olabilir (Véronneau ve Dishion, 2011). Bu dönemde öğrencilerin akademik çalışmalarında ve sosyal yaşamlarında birçok değişikliğe uyum sağlamaları gerektiğinden, bazı öğrencilerin stres, davranış değişiklikleri ve akademik başarıda düşüş yaşamaları gözlemlenebilir.

Ortaokula başlayan öğrenciler değişen sistem ile birlikte eğitimini farklı bir okulda almaktadırlar. Dolayısıyla öğrenciler bir sınıf öğretmeniyle başladıkları eğitim hayatına dört yıl sonra birden fazla branş öğretmeniyle devam etmektedirler. Alıştıkları okul ve sınıf ortamından çıkıp farklı bir okul ve sınıf ortamına geçiş yaptıklarından bu durum öğrencilerin okula uyumlarını olumlu veya olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Aynı zamanda eğitim sisteminin 4 + 4 + 4 olmasıyla birlikte ortaokula başlama yaşının düşmesi, ortaokul öğrencilerinin okula uyumunu zorlaştırabilmektedir (Ustabaş, 2017). Farklı kademeye geçiş, farklı öğretmenler, ortaokula erken başlama okula uyumu etkileyebilir.

Okula uyum sağlamakta güçlük yaşayan öğrencilerin karşılaşılabileceği sorunlardan birinin de okul terki olabileceği düşünülmektedir. Okula uyum sağlayamayıp okula yabancılaşan öğrenciler okulun önemini kavrayamadıklarından okulu zaman kaybı ve faydası olmayan bir yer gibi görmektedirler (Karacabey, 2016). Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2019 Yılı İdare Faaliyet Raporu verilerine göre ortaokulda 20 günün üstünde devamsızlığı olan öğrenci oranı % 9,9 olarak belirtilmiştir. 10-13 yaş grubu öğrencilerin okullaşma oranı ise % 98,64 olarak verilmiştir. Öğrencilerin okula uyum sağlayabilmelerinin okul terkinin önlenmesinde de olumlu etkisi olabileceği düşünülmektedir.

Ortaokulun ergenin yaşamına getirdiği yeniliklere uyum sağlama pek çok faktör ile ilişkili bir durumdur. Araştırmacılar tarihsel olarak okul uyumunu öğrencilerin akademik gelişimi veya başarısı açısından tanımlamışlardır. Bu görüş, okul uyumu konusunda yapılan çalışmaların oldukça sınırlı kalmasına sebep olmuştur (Birch ve Ladd, 1996). Okula uyumun yalnızca akademik olarak değil de tüm yönleri ile ele alınması gereken karmaşık bir yapı olduğu düşünülmektedir.

1.1. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

Eğitim sisteminde ilk basamak olarak görülen ilkökul ve ortaokullar, öğrencilere toplumda diğer insanlar ile uyum içinde yaşamaları ve hayatlarında daha iyi şekilde ilerlemeleri için gereken temel becerileri ve bilgileri edinmelerini sağlamaktadır (Fidan ve Erden, 2001). Bu bağlamda ilkökoldan ortaokul geçiş ergenlik dönemine de denk gelmesi ile önemli bir aşamadır. Bu aşamada öğrenciler yeni bir çevreye geçtikleri için sosyal ve duygusal destek bulmakta zorlanabilirler. Bu durum öğrencilerin okula ait olma duygusunda azalmaya ve geleceğe yönelik planlarından uzaklaşmalarına sebep olabilir (Ladd, Kochenderfer-Ladd ve Coleman, 1996; Buhs ve Ladd, 2001; Zettergren, 2003;

Bellici, 2015). Aynı zamanda da okula uyum sağlamaları oldukça güçleşebilir. Okula uyum sağlama süreci öğrencinin hayatını şekillendirdiği önemli süreçlerden biri olduğu için öğretmenlerin tutumu ve ailenin davranışları okula ve çevresine uyumunu kolaylaştırabileceği gibi zorlaştırıcı bir etki göstermesine de sebep olabilir.

Okula uyumun sağlıklı bireyler yetiştirme konusunda oldukça önemli bir rolü olduğu düşünülmektedir. Okula uyum sorunu yaşayan öğrencilerin daha sonraki eğitim aşamalarında akademik ve sosyal problemler, gelecekte başarılı olamama ve okuldan ayrılma riskleri artabilmektedir (Zettergren, 2003). Öğrencilerin akranları tarafından kabul edilmesinin ve ev hayatında ebeveynler ile olumlu ilişki içinde olmasının öğrencilerin okula uyumunda önemli bir role sahip olduğu düşünülmektedir.

Öğrencilerin toplum içinde daha uygun ve uyumlu davranışlar sergilemeleri, sağlıklı bireyler olarak yetişmeleri beklenir. Ayrıca riskli davranışlardan uzak durmaları, akademik başarı konusunda iyi düzeyde olmaları ve daha güzel bir hayata sahip olmaları açısından bu geçiş dönemlerini sağlıklı bir şekilde geçirmeleri önemli olmaktadır. Bunların sağlanabilmesi için öğrencilerin olumlu aile ilişkilerine ve sağlıklı akran ilişkilerine sahip olmalarının, akademik olarak kendilerini geliştirebilmelerinin etkili olabileceği söylenebilir.

Bu araştırmada cinsiyet, sınıf düzeyi, okul başarısı, en yakın arkadaşıyla aynı okulda olma, ailenin ekonomik durumu, aile ile ilişkiler, algılanan akademik başarı, akran ilişkilerinde yardım, birliktelik, çatışma, koruma ve yakınlık değişkenlerinin ortaokul öğrencilerinin okula uyumu yordama düzeyleri incelenmiştir. Araştırmanın yordanan değişkeni olarak okula uyum, yordayıcı değişkenler olarak cinsiyet, sınıf düzeyi, okul başarısı, en yakın arkadaşıyla aynı okulda olma, ailenin ekonomik durumu, aile ile ilişkiler, algılanan akademik başarı, akran ilişkilerinde yardım, birliktelik, çatışma, koruma ve yakınlık düzeyleri ele alınmıştır. Bu doğrultuda çalışmanın alt problemleri aşağıda sunulmuştur.

1. Ortaokul öğrencilerinin cinsiyetleri okula uyumlarını anlamlı olarak yordamakta mıdır?
2. Ortaokul öğrencilerinin sınıf düzeyleri okula uyumlarını anlamlı olarak yordamakta mıdır?

3. Ortaokul öğrencilerinin okul başarısı okula uyumlarını anlamlı olarak yordamakta mıdır?

4. Ortaokul öğrencilerinin en yakın arkadaşlarıyla aynı okulda olmaları okula uyumlarını anlamlı olarak yordamakta mıdır?

5. Ortaokul öğrencilerinin ailelerinin ekonomik durumu okula uyumlarını anlamlı olarak yordamakta mıdır?

6. Ortaokul öğrencilerinin aile ile ilişkileri okula uyumlarını anlamlı olarak yordamakta mıdır?

7. Ortaokul öğrencilerinin algılanan akademik başarıları okula uyumlarını anlamlı olarak yordamakta mıdır?

8. Akran ilişkilerinde yardım düzeyi ortaokul öğrencilerinin okula uyumlarını anlamlı olarak yordamakta mıdır?

9. Akran ilişkilerinde birliktelik düzeyi ortaokul öğrencilerinin okula uyumlarını anlamlı olarak yordamakta mıdır?

10. Akran ilişkilerinde çatışma düzeyi ortaokul öğrencilerinin okula uyumlarını anlamlı olarak yordamakta mıdır?

11. Akran ilişkilerinde koruma düzeyi ortaokul öğrencilerinin okula uyumlarını anlamlı olarak yordamakta mıdır?

12. Akran ilişkilerinde yakınlık düzeyi ortaokul öğrencilerinin okula uyumlarını anlamlı olarak yordamakta mıdır?

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Her öğrencinin kademe değişikliğinde yaşadıkları birbirinden farklıdır. Bazı öğrenciler ortaokula başladığında kolaylıkla uyum sağlarken, bazı öğrenciler ise uyum problemleri yaşayabilmektedirler. Ayrıca bu uyum süreci sadece okula yeni başlama ile sınırlı değildir. Bir süreci ifade eden okula uyum öğrencinin birçok yönden gelişimi ile ilişkilidir. Okula uyum sağlamakta zorlanan öğrencilerin sınıf etkinliklerine katılımlarının az ve akademik başarılarının düşük olduğu belirtilmiştir (Buhs ve Ladd, 2001). Bu

bağlamda okula uyum öğrencilerin duygusal, sosyal ve akademik gelişimlerini etkileyebilir. Okula uyum sağlamış bir öğrencinin akranları ile sağlıklı bir iletişim içinde olacağı, derslerine daha iyi odaklanabileceği böylece okul hayatını daha mutlu bir şekilde geçirebileceği söylenebilir.

Ortaokul dönemi kimlik gelişiminin gerçekleşmeye başladığı, öğrencinin meslekler hakkında düşündüğü, geleceği ile ilgili kararlar almaya başladığı, sosyal ilişkilerini geliştirdiği, çocukluktan çıkarak ergenliğe doğru geçiş yaptığı bir dönem olması sebebiyle kritik olabilir. Bu dönemde okula uyum sağlama ise öğrencinin bu süreci başarılı bir şekilde gerçekleştirmesinin bir adımıdır. Bu nedenle yapılan bu çalışma ile ortaokul öğrencilerinde okula uyumun çok boyutlu yapısının anlaşılıp başarılı bir uyum süreci geçirmelerine yardımcı olmak amaçlanmıştır.

Bu araştırmada ortaokul öğrencilerinin okula uyumlarının cinsiyet, sınıf düzeyi, okul başarısı, en yakın arkadaşıyla aynı okulda olma, ailenin ekonomik durumu, aile ile ilişkiler, algılanan akademik başarı, akran ilişkilerinde yardım, birliktelik, çatışma, koruma ve yakınlık değişkenleri ile ilişkisinin incelenmesi temel amaçtır. İlk olarak cinsiyet, sınıf düzeyi, okul başarısı, en yakın arkadaşıyla aynı okulda olma, ailenin ekonomik durumu, aile ile ilişkiler, algılanan akademik başarı, akran ilişkilerinde yardım, birliktelik, çatışma, koruma ve yakınlık değişkenlerinin ortaokul öğrencilerinin okula uyumları ile aralarında anlamlı bir ilişki olup olmadığının incelenmesi amaçlanmaktadır. İkinci olarak ise cinsiyet, sınıf düzeyi, okul başarısı, en yakın arkadaşıyla aynı okulda olma, ailenin ekonomik durumu, aile ile ilişkiler, algılanan akademik başarı, akran ilişkilerinde yardım, birliktelik, çatışma, koruma ve yakınlık değişkenlerinin ortaokul öğrencilerinin okula uyumlarını yordayıp yordamadığının incelenmesi amaçlanmaktadır. Özetle, bu araştırmada elde edilen bulgular ile ortaokul öğrencilerinin okula uyumlarını yordayan çeşitli değişkenlerin incelenmesi amaçlanmıştır.

1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Türkiye’de öğrencilerin ilgilerini ve yeteneklerini geliştirerek onları üst öğrenim kademelerine ve hayata hazırlanmalarını sağlamak ortaokul eğitiminin hedeflerinden biridir. Bu süreçte ilkokuldan gelen öğrenciden değişen okul kademesindeki yeniliklere uyum sağlaması beklenmektedir. Ortaokul dönemi 5. sınıftan 8. sınıfa kadar devam eden dört yıllık bir dönemi içermektedir. Ortaokulda öğrenci, daha önce ifade edildiği gibi

çocukluk döneminden ergenlik dönemine geçiş yapma, yeni bir çevreye dahil olma, derslerdeki içerik ve düzeydeki farklılaşma, ders ve öğretmen sayılarında artış vb. değişiklikler ile karşılaşmaktadır. Ayrıca ortaokul döneminin son yıllarında öğrenciler ilköğretimden ortaöğretime geçiş için sınava hazırlanmaktadır. Bu dönemde ergenlik çağının getirdiği duygusal, sosyal ve fiziksel değişikliklerin yanında farklı sorumlulukların ve sınav döneminin bulunması öğrencinin baskı altında hissetmesine neden olabilmektedir. Okula uyum sağlaması ise öğrencinin bu baskılar ile baş edebilmesini ve başarılı bir şekilde bu süreci atlatabilmesini kolaylaştırabilir.

Bacanlı (2011) ortaokul öğrencilerinin bedenindeki değişimleri kabullenme ve onu benimseme, akranlarıyla sosyalleşerek geçinmeyi öğrenme, cinsiyetine uygun şekilde davranma, ahlak, vicdan ve değerlerini geliştirme, kişisel anlamda bağımsızlık kazanma, kurum ve sosyal gruplara yönelik tutumlar geliştirme gibi gelişim görevleri olduğunu belirtmiştir. Ortaokul öğrencilerinin gelişimsel özelliklere de bağlı olarak okula uyum sağlaması önemli bir etkidir. Ergenlik dönemi ile birlikte öğrencinin hayatında arkadaşları geniş bir yer kaplamaya başlamaktadır. Arkadaşları ile olumlu bir ilişki içinde bulunan ve onların onayını alan öğrenciler hem ergenlik dönemini hem de okula uyum sürecini başarıyla geçirebilirler. Akranları tarafından reddedilen, olumsuz ilişkiler içerisinde bulunan öğrencilerin ise okula devam ve uyum sorunları ortaya çıkabilir.

Öğrencilerin evden sonra hayatının büyük çoğunluğunu geçirdiği yer okuldur. Bir öğrenci gününün yaklaşık 6-7 saatini okulda geçirmektedir. Yılda ise yaklaşık olarak 26 haftasında okula devam etmektedir. Bu bilgiler doğrultusunda öğrencilerin hayatlarının büyük bir kısmını okulda geçirdiği anlaşılmaktadır. Okul hayatına uyum sağlamak öğrencinin hem şimdi hem de gelecekte akademik ve sosyal açıdan gelişimine katkı sağlayabilir. Seven (2011) okula uyum sorunlarının tespit edilmesinin çözüm yolları üretebilme açısından çok önemli olduğunu ve sorunlar tespit edilip çözüme ulaştırılmadığında öğrencinin sonraki dönemlerde akademik ve sosyal açıdan problem yaşamasının kaçınılmaz olduğunu belirtmiştir. Okula uyum bu sebeple her kademe karşımıza çıkmakta ve önem verilmektedir.

Öğrencinin okuldaki performansı, ev, okul ve toplum arasındaki bağlantıdan büyük ölçüde etkilenir (Begum, 2007). Okulda kendini iyi bir şekilde tanıyabilmiş, arkadaşları ve öğretmenleri ile iletişim kurabilen, okul kültürünü öğrenen ve buna uygun davranabilen

öğrencinin topluma uyumu da kolaylaşır. Dolayısıyla okula uyum aynı zamanda topluma uyumdur (Ustabaş, 2017). Okula uyum sağlayamayan öğrencinin evde ve toplumda da uyum sağlamakta güçlük yaşayacağı düşünülebilir.

Ülkemizde öğrencilerin okula uyumu ile ilgili mevcut araştırmalar okul öncesi(Gülay ve Erten, 2011;Erten, 2012; Gülay Ogelman ve Erten, 2013; Başaran, Gökmen ve Akdağ, 2014, Kaya, 2014; Yoleri, 2014; Yoleri ve Tanış, 2014; Mercan Uzun, 2015; Şentürk Berber, 2015; Geçin, 2016; Kurt Esen, 2016; Yalçın, 2016; Kurt, 2017; Akış, 2018; Aksoy, 2018; Bağçeli Karaman, Şen, Alataş ve Tütüncü, 2018; Şepitçi, 2018; Topcu ve Nazlı, 2018; Arabacıoğlu, 2019; Özen Altınkaynak ve Akman, 2019) ve ilkokul (Topcu, 2012; Ensar ve Keskin, 2014; Özarlan, 2014; Günaydın Balta, 2015; Ateş, 2016; Güler, 2016; Güler ve Onur, 2016; Gündüz ve Özarlan, 2016; Yüksel, Kurt, Gülsu, Akdağ, Aydın ve Erdoğan, 2016; Canbulat, 2017; Tangüner, 2017; Battal ve Özdemir, 2019; Demirtaş Zorbaz, 2019) grubunda daha fazla olmakla birlikte lise (Karacabey, 2016; Dağ, 2018) ve üniversite (Mercan ve Yıldız, 2011; Duru, 2008; Özkan ve Yılmaz, 2010; Bülbül ve Acar Güvendir, 2014; Karahan, Sardoğan, Özkamalı ve Dicle, 2005) gruplarında da yapıldığı görülmüştür. Ortaokul öğrencileri ile yapılan çalışmaların (Avcı, Yıldırım ve Yılmaz, basım aşamasında; Ustabaş, 2017) az sayıda olduğu görülmüştür. Ortaokula geçmiş bir öğrencinin farklı bir okula başlaması, 4 + 4 + 4 sistemi ile birlikte ortaokula başlama yaşının düşmesi, sınıf öğretmeninden sonra branş öğretmenlerinin dersine girmesi ve gelişimsel bağlamda da ergenlik gibi zorlantılı bir dönemde olması gibi etkenler öğrencilerin okula uyum sağlamada güçlük yaşamalarına sebep olabilir. Bu sebeple ortaokul öğrencilerinin okula uyumunun, çeşitli değişkenler ile ilişkisinin incelenmesinin oryantasyon çalışmalarının planlanması, okuldaki eğitsel rehberlik hizmetlerinin yapılandırılması, ortaokul psikolojik danışma ve rehberlik programının hazırlanması, ortaokulda görev alan sınıf öğretmenlerinin ortaokul grubuna yönelik sınıflarındaki riskli öğrencilerin belirlenmesi ve psikolojik danışma ve rehberlik servisinin bilgilendirilmesi gibi çalışmaların yapılmasında önemli olduğu düşünülmektedir.

Öğrencilerin okula uyumu sadece okul ile sınırlı değildir. Okula uyum öğrencilerin aileleri ve akranlarıyla olan ilişkilerinden de etkilenen çok boyutlu bir süreçtir. Bu dinamiklerin anlaşılmasıyla okula uyumun çok boyutlu yapısı da anlaşılabilir. Okula uyum düzeyinin düşük olması öğrencilerde okul terki, akademik başarıda düşme, hedeflenen geleceğe ulaşamama, bozulan arkadaş ilişkileri, aile ile olan ilişkilerde

olumsuzluklar, mutsuzluk, topluma uyum sağlayamama gibi sonuçlara sebep olabilir. Bu çalışmayla ortaokul öğrencilerinin okula uyumlarını cinsiyet, sınıf düzeyi, okul başarısı, en yakın arkadaşıyla aynı okulda olma, ailenin ekonomik durumu, aile ile ilişkiler, algılanan akademik başarı, akran ilişkilerinde yardım, birliktelik, çatışma, koruma ve yakınlık değişkenlerinin ortaokul öğrencilerinin okula uyumu üzerindeki yordayıcılığını belirleyerek, öğrencilerin okula uyum sağlamasında uzmanlara önleme ve müdahale çalışmalarında yardımcı olacağı düşünülmektedir. Bu çalışma okullarda görev yapan psikolojik danışmanlara, okula uyum sorunu yaşayan ve risk altında bulunan öğrencileri fark edebilmeleri ve gerçekleştirecekleri çalışmaları planlamaları konusunda yardımcı olabilir.

1.4. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

1. Araştırma Kırşehir il merkezinde yer alan 2020-2021 eğitim öğretim yılı içerisinde öğrenimlerine devam eden 218’i kadın 157’si erkek olmak üzere toplamda 374 ortaokul öğrencisi ile sınırlıdır. Bu bağlamda çalışmanın sonucunda ulaşılan bulgular benzer niteliklere sahip olan ortaokul öğrencilerine genellenebilir.

2. Bu çalışma COVID-19 pandemi şartlarından dolayı 7. ve 8. sınıf öğrencileri ile sınırlıdır.

1.5. VARSAYIMLAR

Yapılan araştırmanın örnekleminin seçildiği evreni temsil edebileceği ve araştırmanın gerçekleştirildiği öğrencilerin “Kişisel Bilgi Formu”, “Okula Uyum Ölçeği” ve “Akran İlişkileri Ölçeği”ndeki soruları içten ve tarafsız bir şekilde yanıtladıkları varsayılmıştır.

1.6. TANIMLAR

Okula Uyum: Brizuela ve Garcia Sellers (1999) okula uyumu, her çocuğun öğrenme sürecinde yer alan, öğrenmeyi akademik performansın yanı sıra sosyalleşme ve uyum faktörlerini de kapsayan bir süreç olarak değerlendirmişlerdir. Bu çalışmada okula uyum, Okula Uyum Ölçeği’nden elde edilen puanlarla değerlendirilmektedir.

Akran İlişkileri: Çocuğun ebeveynlerinin kontrolünden uzak, sosyalliği için oldukça önemli olan ve genellikle aynı yaştaki kişilerin karşılıklı oluşturduğu ilişkilendir

(Manz ve McWayne, 2004). Bu araştırmada Akran İlişkiler Ölçeği'nin yardım, birliktelik, koruma, yardım, yakınlık alt boyutlarından alınan puanlarla değerlendirilmektedir.

Birliktelik: Akran İlişkileri Ölçeği'nin alt boyutlarından olan birliktelik, araştırmada bireyin akranları ile istekli olarak geğirdiği vaktin niceliğini ifade etmektedir (Erkan Atik ve diğerleri, 2014). Bu araştırmada birliktelik düzeyi Akran İlişkiler Ölçeği'nin birliktelik alt boyutundan alınan puanlarla değerlendirilmektedir.

Çatışma: Akran İlişkileri Ölçeği'nin alt boyutlarından olan çatışma, bu araştırmada bireyin akranları ile arasındaki uyuşmazlıkların fazlalığını ifade etmektedir (Erkan Atik ve diğerleri, 2014). Bu araştırmada çatışma düzeyi Akran İlişkiler Ölçeği'nin çatışma alt boyutundan alınan puanlarla değerlendirilmektedir.

Yardım: Akran İlişkileri Ölçeği'nin alt boyutlarından olan yardım, bu araştırmada bireyin haksızlıklara karşı diğer insanları savunması ve birbirlerine yardımda bulunmasını ifade etmektedir (Erkan Atik ve diğerleri, 2014). Bu araştırmada yardım düzeyi Akran İlişkiler Ölçeği'nin yardım alt boyutundan alınan puanlarla değerlendirilmektedir.

Koruma: Akran İlişkileri Ölçeği'nin alt boyutlarından olan koruma, bu araştırmada bireyin yaşadıkları sorunları aşabilmek için akranlarıyla birbirlerine güven duymalarını ifade etmektedir (Erkan Atik ve diğerleri, 2014). Bu araştırmada koruma düzeyi Akran İlişkiler Ölçeği'nin koruma alt boyutundan alınan puanlarla değerlendirilmektedir.

Yakınlık: Akran İlişkileri Ölçeği'nin alt boyutlarından olan yakınlık, bu araştırmada birey ile akranları arasındaki duygusal bağı ifade etmektedir (Erkan Atik ve diğerleri, 2014). Bu çalışmada yakınlık düzeyi Akran İlişkiler Ölçeği'nin yakınlık alt boyutundan alınan puanlarla değerlendirilmektedir.

Aile İlişkileri: Ailenin eğitim, iş ve ekonomik, ahlaki ve dini eğitim, cinsel işlevler gibi yükümlülükleri olan sosyal birim (Epstein, Levin ve Bishop, 1976); toplumun en küçük kurumu(Akış, 2018) olarak tanımlanmaktadır. Bu çalışmada aile ilişkileri, bireyin ailesi ile karşılıklı etkileşimleri, aile içi ilişkilerinin niteliği ve aile ilişkileri ile ilgili duygu ve düşünceleri şeklinde açıklanabilir.

Akademik Başarı: Öğrencilerin akademik hayatında aldıkları derslerden faydalanma derecesinin bir belirtisidir (Özgüven, 2007).

BÖLÜM II

2. KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ LİTERATÜR

Ortaokul öğrencilerinde okula uyumun yordanmasının amaçlandığı bu çalışmada okula uyumla ilgili açıklamalardan önce uyum kavramı açıklanmıştır. Daha sonra okula uyum ve okula uyumun aile ilişkileri, akran ilişkileri ve akademik başarı ile olan ilişkileri ele alınmıştır. Son olarak Ekolojik Sistem Yaklaşımı bağlamında okula uyum açıklanmıştır.

Uyum

Uyum bireyin insanlara, topluma, toplumun beklentilerine ve kendi ihtiyaçlarına uygun biçimde davranması olarak düşünülebilir. Uyum ile ilgili şimdiye kadar birçok tanım yapılmıştır. Uyum, kısaca “günelik hayatın zorluklarına uyum sağlamanın, bunlarla baş etmenin ve bunları yönetmenin psikolojik süreci” olarak tanımlanır (Santrock, 2006). Özgüven (1992) uyumu, bireyin hem kendisi hem de çevresi ile iyi ilişkiler kurabilme ve bu ilişkileri sürdürebilme derecesi olarak tanımlamıştır. Uyum kavramı, bireyin kişisel gereksinimleriyle çevresinin ondan beklentileri arasında denge kurabilmesi olarak (Kılıççı, 1988) ya da kişisel özellikleriyle birlikte durumsal isteklerinin ve beklentilerinin karşılanmasını sağlayan bir ürün olarak tanımlanabilir (Demirtaş Zorbaz, 2016). Yavuzer (1996)’e göre uyum, bireyin sahip olduğu kişisel özelliklerin kendi benliğiyle içinde bulunduğu çevre arasında dengeli bir ilişki kurabilmesi ve bu ilişkiyi sürdürebilmesidir. Yapılan tanımlara bakıldığında uyum, bireyin kendisi ve çevresi ile ilgili karşılaştığı zorluklarla başa çıkabilmesi ve yaşamında dengeyi sağlayabilmesidir.

Uyum süreci, bireyin kişisel özellikleri, içinde yaşadığı sosyal çevrenin özellikleri ve karşılıklı etkileşimi ile gerçekleşir (Şimşek, Gençtanırım Kurt ve Kula, 2020). Uyum hayatın gelişim alanlarında her zaman karşımıza çıkan bir kavramdır. Bu yüzden uyum sağlayıp sağlayamama düşüncesi bireyler için endişe verici bir durum olabilmektedir. Özellikle ergenlik döneminde bireylerin fiziksel değişimlerine ve toplumdaki değişen beklentilere uyum sağlamak durumunda olmaları bu dönemin önemli bir gelişim görevi olarak düşünülebilir. Bireylerin mutlulukları, istekleri, motivasyonları, başarıları hayata olan uyumları ile ilişkili olabilmektedir.

Farklı uyum çeşitleri bulunmaktadır. Bunlar sosyal uyum ve duygusal uyumdur. Sosyal uyum, bireyin çevresindeki insanlar ile anlaşabilmesi ve kendisini iyi bir şekilde

dile getirebilmesidir (Erten Sarıkaya, 2020). Duygusal uyum ise bireyin kendine, içinde bulunduğu topluma, çevresindeki insanlara dair duygularını ve düşüncelerini kapsar (Güner, 2008). Bir öğrenci daha iyi bir iletişim becerisi geliştirdiğinde, bir çalışan yöneticisi ile daha iyi geçinmeyi öğrendiğinde, bir kişi bir kayıpla başa çıkmak için alternatif ve etkili yollar bulduğunda, kızgın bir kişi sakin kaldığında ve öfkeyle baş etmenin başka yollarını bulduğunda ve utangaç bir genç adam bir grup ortamında utangaçlığının üstesinden gelmek için yeni yollar denediğinde uyumun sağlanması için gereken adımlar atılmış anlamına gelmektedir (Santrock, 2006). Özetle uyum bireyin sağlığını, mutluluğunu ve başarısını olumlu yönde etkileyebilir. Bireyin kendisiyle, çevresiyle ve toplumla bütünleşmesine katkı sağlayabilir. Birey uyumlu olarak doğmaz, bir ortamda bireyi uyumlu hale getiren yetenekleridir (Lakhani, Jain ve Chandel, 2017). Bu yüzden uyum sağlayamamak öğrencinin kişiliğine de zarar verebilir. Bu sebeple okula uyum sağlama her kademedede oldukça önemli bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır.

Okula Uyum

Okula uyum, bireylerin sağlıklı gelişimleri için çok önemli olduğundan birçok disiplinin ilgilendiği konulardandır. Okula uyum kavramını Kaya ve Akgün (2016) okula uyumu çocuğun bulunduğu okul ortamından sosyal ve akademik anlamda fayda görebilmesi olarak tanımlamışlardır. Spencer (1999) okula uyumu öğretim ortamlarının gereksinimleri ile öğrencinin kişisel özellikleri arasında uyumun en üst düzeye çıkarılması için gerekli uyarlamaların yapılması olarak tanımlamıştır. Ladd (1996)'e göre okula uyum, öğrencinin okuldaki akademik başarısı, okula bağlılığı, okula olan ilgisi ve okulda kendini iyi hissedebilmesidir. Kaya (2014) okula uyumu, öğrencinin bulunduğu ortamdan akademik ve sosyal olarak fayda görmesi olarak ifade etmiştir. Brizuela ve Garcia Sellers (1999) okula uyumu, her çocuğun öğrenme sürecinde yer alan, öğrenmeyi akademik performansın yanı sıra sosyalleşme ve uyum faktörlerini de kapsayan bir süreç olarak değerlendirmişlerdir. Yapılan tanımlara bakıldığında okula uyum çocuğun sahip olduğu özellikler ile okuldaki sosyal ve akademik özelliklerin uyuşması veya çocuğun bilişsel ve duygusal düzenleme becerilerini okulla uyumlu olarak kullanabilmesi olarak da tanımlanabilir.

Okula uyum öğrenci olmaya ve okul ortamının gerektirdiği çeşitli kurallara uyum sağlama sürecidir (Lakhani, Jain ve Chandel, 2017). Uyum sağlama da başarılı olunması

öğrenci için oldukça önemlidir. Öğrencinin okula uyum sağlama sürecini başarılı olarak atlatamaması öğrencide psikolojik sorunlara, okul terkine ve okul reddine sebep olabilir. Okula uyum sağlanamaması öğrencide akademik başarısızlığa da yol açabilir.

Okula uyum akademik, sosyal ve duygusal olarak üç boyuta ayrılabilir (Ratelle, Duchesne ve Guay, 2017). Okula uyumun akademik boyutu, öğrencilerin verilen ödevleri ve sınıf etkinliklerini ele alma biçimleri ve sınavlardaki performansları ile ilişkilidir. Okula uyumun sosyal boyutu, sınıf arkadaşları ile iş birliği yapmak ve akranlara ve öğretmenlere karşı saygılı bir tutum sergilemek gibi okuldaki sosyal etkinliklere katılımı içerir. Okula uyumun duygusal boyutu ise, öğrencilerin baskı ve stresle başa çıkma biçimleri ile ilgilidir.

Öğrencilerin eğitim hayatlarında karşılaştıkları öğretmenler, dahil oldukları sınıflar, uymaları beklenen kurallar ve akranlar her zaman değişmektedir. Bu yüzden öğrencilerin bu süreçleri başarıyla atlatamamaları akademik başarılarını da olumsuz etkileyebilir. Bu zorlukların üstesinden gelirken gösterdikleri başarı, akademik başarılarını öngörmeye yardımcıdır (Lakhani, Jain ve Chandel, 2017). Örneğin öğrenci çevreye uyum sağlarsa, okuldaki etkinliklerde başarılı olabilmek için motive olur ve bu durum akademik başarının artmasını sağlayabilir.

Ortaokula geçişlerde öğrenciler yeni bir okul, daha büyük öğrenci gruplarının olduğu sınıflar, öğretmen sayısındaki artış, farklı dersler, değişen öğretim stilleri ve öğrencilerin davranışları ile ilgili beklentiler gibi birçok değişikliklerle karşılaşmaktadırlar. Kademeler arası geçişler öğrencilerin yeni durumlara ve karşılaşabileceği zorluklara uyum sağlamasını gerektirir. Bu durum öğrencinin psikolojik olarak sıkıntısını dışa vurma ya da içine atma riskini artırır (Longobardi, Settanni, Prino, Fabris ve Marengo, 2019). Bu sebeple öğrencilerin kademeler arası geçişlerde uyum sağlamalarını teşvik etmek, akademik, sosyal, psikolojik, duygusal ve ilişkisel iyilikleri için önemli olduğu düşünülmektedir.

Ortaokul öğrencilerinin kendisi ile okul ortamı arasında olumlu ilişkiler kurabilmesi ve bu ilişkileri sürdürebilmesi ergenliğe geçiş döneminde bulduklarından dolayı oldukça önemlidir. Carlson, Sroufe, Collins, Jimerson, Weinfield, Hennighausen, Egeland, Hyson, Anderson ve Meyer (1999), ilkokulda uyum sorunlarının tespit edilmesi ergenlikte uyum sorunu yaşanmaması adına önemli olduğunu belirtmektedir. İlkokuldan ortaokula geçen öğrencilerin okul kurallarının, sorumluluklarının ve ders yükünün de artması ile birlikte okula uyum süreçleri olumsuz etkilenebilir. Birch ve Ladd (1996) öğrencilerin, yeni okul

ortamlarına uyum sağlamaya çalışırken, sınıf kurallarına uyum sağlamak, giderek zorlaşan akademik görevleri yerine getirmek ve sınıf arkadaşları ve öğretmenleri ile yaşadıkları kişilerarası ilişkilerin karmaşıklıklarını çözümlmek gibi birçok zorlukla karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Ortaokul öğrencilerinin karşılaştıkları bu zorlukları ve bu zorlukları aşmak ile ilgili yeterlilikleri yapabilmeleri sağlıklı bir uyum süreci geçirmelerine yardımcı olur.

Okula uyum sağlama sürecini başarılı olarak geçiren öğrencilerin okul başarılarının daha yüksek olduğu, çevresindeki kişiler ile daha iyi ilişkiler içerisinde buldukları düşünülmektedir. Okula uyum sağlamakta zorlanmayan öğrencilerin çevresi ile iyi ilişkiler kurabilmesi özgüvenlerini artırmaktadır (Ustabaş, 2017). Okula uyum sağlama sürecinde problem yaşayan öğrenciler sosyal hayatlarında da sorun yaşarken, okula uyum sürecini başarılı geçiren öğrenciler ise sosyal yönden problem yaşamamaktadırlar (Schwartz, McFadyen-Ketchum, Dodge, Pettit ve Bates, 2001). Öğrencinin okula uyumu şimdiki hayatıyla birlikte sonraki süreçte de birçok yönünü etkilemektedir (Tangüner, 2017). Öğrencilerin okula uyum sağlayabilmesi onların hayatında özgüven kazanabilme, sosyal ilişkiler, akademik başarı gibi çeşitli yönler açısından da oldukça önemlidir.

Öğrencilerin okula uyumunda etkili olan birçok faktör bulunmaktadır. Okula uyum sürecinde okul, aile ve öğrenci arasındaki ilişkinin dengeli olması öğrencinin yaşamında yer alan sonraki süreçler için de önemli olabilir (Tangüner, 2017). Okula uyumdaki önemli faktörler öğrencinin yetenekleri, becerileri, uyum özellikleri ve kişilerarası çevredir (Mathur, 1999). Öztürk (2008) okula uyum sürecini etkileyen faktörleri okul ortamında taciz ve şiddet görme, ailede hastalık, kayıp ve ekonomik yetersizlik yaşama, okuldan bir süre uzak kalma, yeni bir çevrede yaşama ve okul değişikliği yapma, arkadaşlar ile iyi ilişkiler kuramama, yeni doğan bir kardeşin bulunması olarak ifade etmiştir. Ustabaş (2017) uyum için birey, aile, öğretmen ve akran ilişkilerin önemli ve okula uyumda aile unsurunun diğer unsurlara göre daha etkili olduğunu ifade etmiştir. Bu bağlamda okula uyumun, okul ortamı, aile yaşantısı, çevre değişikliği, kişisel faktörlerden etkilendiği söylenebilir.

Okulun, öğrencilerde uyumsuzluk yaratan durumları, faktörleri veya işlevleri ortadan kaldırmak ve öğrencilerin istenmeyen davranışlarını tespit etmek ve düzeltmek üzere iki tür sorumluluğu vardır (Shah ve Sharma, 2012). Okulun bu sorumluluklarını yerine getirebilmesinde öğrencinin etkileşimde bulunduğu çevrenin önemi büyüktür. Bu çevrenin başında da aileden sonra öğretmenler gelmektedir.

Öğretmenler öğrencilerin okula adapte olmasına, buna yönelik olarak hazırbulunuşluk düzeylerini arttırmaya katkı sağlama ve öğrencinin ailesi ile sağlıklı iletişimi sağlaması öğretmenin görevi olduğu söylenebilir.

Aileden sonra çocuğun en çok ilişki kurduğu kişi öğretmenidir. Sosyal hayatın ailede başlaması ile birlikte okulda öğretmenin katkısıyla sosyal çevre genişlemektedir. Öğrenciler okulda toplumun kurallarını öğrenmeye başlar, sosyalliği artar ve ailesinden başka farklı bir otoriteyle karşılaşır (Tangüner, 2017). Bu sebeple öğretmeni öğrenci için aileden sonra ikinci bir otoritedir.

Öğrenci öğretmeni ile iletişimini güçlendirmek ve onun tarafından anlaşılma ister. Okulda öğretmeni ile iyi ilişki kuran öğrencilerin, daha olumlu davranışlar gösterdikleri söylenebilir (Hoşgörür, 2012). Okul ortamında öğrenci için en önemli unsur öğretmendir. Öğretmen ile öğrencinin arasındaki ilişki ikisinin de kişisel özellikleri ile oluşmakla birlikte öğrencilerin gelişimleri ve başarıları üzerinde etkili olabilmektedir (Ray, 2007). Öğretmenin düzenlemiş olduğu çevre ile etkileşim içinde olan öğrenciden davranış değişikliği göstermesi beklenmekte ve verimli geçen bu sürecin sonunda hedeflere daha kolay varılmaktadır (Nural, 2006). Öğretmenler ile öğrenciler arasında ilişkilerin iyi olması, olumlu sınıf ortamını, okula ve sınıfa aidiyet ve iş birliği duygusunu teşvik eder (Longobardi ve diğerleri, 2019). Bu doğrultuda öğretmen ile öğrenci ilişkisinin iyi olması öğrencide olumlu duyguların pekişmesini desteklediği söylenebilir.

Öğretmenin öğrenciler ile sevecen bir ilişki içinde bulunması öğrencilerin okula uyumunu kolaylaştırmaktadır. Birch ve Ladd (1997) öğretmen ve öğrencinin sorun yaşamasının ya da iletişim sorunlarının olmasının öğrencinin okula yönelik olumsuz duygulara kapılmasına, okulda yalnızlık hissetmesine ve okuldan uzak kalmasına sebep olabildiğini aynı zamanda okula uyum problemlerini etkileyen önemli faktörlerin öğretmen-öğrenci ilişkisindeki bağımlılık, daha olumsuz okul tutumları, daha düşük akademik performans ve okul çevresi ile daha az olumlu ilişki olduğunu belirtmişlerdir. Öğrenme ve davranış problemleri bulunan öğrencilerin bu tip problemleri bulunmayan öğrencilere göre öğretmenleri ile ilişkilerinin daha zayıf olduğu belirtilmiştir (Baker, 2006). Öğrencinin öğretmenleri ile olan ilişkisi kademeler arası geçişler de yaşaması muhtemel olan psikolojik problemlerden uzaklaşabilmesini sağladığı düşünülebilir. Longobardi ve diğerleri (2019) yaptıkları çalışmalarında kademeler arası geçişlerde psikolojik problemleri azaltmada olumlu bir öğretmen-öğrenci ilişkisinin öğrencilerin

gelişimi için koruyucu bir faktör olduğunu belirtmişlerdir. Bu bağlamda öğretmen-öğrenci ilişkisi, öğrencinin okula uyumu ile birlikte okula devamını ve akademik başarısını da etkilediği anlaşılmaktadır.

Öğrencilerin kendilerini okula ait hissedebilmeleri ve okulu tanıyabilmeleri için öğretmenler, okul açıldığında okul ile ilgili bilgilendirmeler yapmalı, okulun kurallarını, okuldaki kaynakları ve bu kaynaklardan nasıl yararlanabileceklerini öğrencilere aktarmalıdır (Tangüner, 2017). Okula uyum sürecinde öğretmenin sahip olduğu özellikler de önemli olabilmektedir. Öğretmenlerin yeterlilikleri, aileleri süreç ile ilgili yönlendirebilmeleri, okul hakkında yeterli bilgiyi vermeleri ve eğitim programlarını hedeflere uygun bir şekilde hazırlamaları okula uyumu kolaylaştırmaktadır (Ustabaş, 2017). Öğretmenin sahip olduğu mesleki donanımı, hoşgörülü yaklaşımı ve olumlu kişilik özellikleri öğrencinin okula uyumunu kolaylaştırabilir. Okula uyum sorunları sadece öğrenciden değil öğretmen kaynaklı unsurlardan da meydana gelebilir (Erten, 2012). Eğitim öğretim yılının başında öğretmenler öğrencileri tanımak adına gerekli teknikleri uygulamalıdır ve öğrencilerin isteklerini karşılamakta zorlanan doğru iletişim kanalını bulamayan öğretmenlerin kendilerini bu eksikler konusunda geliştirmeleri önemlidir (Şentürk Berber, 2015). Öğrenci ile iletişimini güçlendirmek, öğrenciyi iyi tanıyabilmek öğrencinin okula uyum sağlayabilmesi açısından öğretmende bulunması gereken yeterliliklerdendir.

Öğrencilerin okula uyumda yaşadıkları problemlerin çözülmesinde en büyük sorumluluk öğretmenlerindir (Tangüner, 2017). Bu konuda öğretmenlerin görev ve sorumlulukları şunlardır:

- Güzel ve verimli bir sınıf ortamının oluşturulmasını sağlamak,
- Öğrencilere rol model olmak,
- Öğrenciler ile olumlu ilişkilerin kurularak sınıftaki etkinliklere katılmalarını sağlamak,
- Öğrencilerin toplumun gerektirdiği davranışları kazanmalarına katkı sağlamak,
- Öğrencilerin kendilerini tanımaları ve anlamalarını sağlamak,
- Öğrencilerin sorumluluklarını gerçekleştirmeleri için izlemeleri gereken yolu göstermek ve ödüllendirmek,
- Yaşanan sorunlarda çözüm için uygun tutum ve davranışları göstermek,

- Diğer paydaşlar ile iş birliği içinde olma ve uygun günlük plan programları okul idaresi denetiminde hazırlamak ve uygulamak,
- Öğrencilerin motivasyonunu artırma ve öğrenmeyi öğrenme yollarını göstermek,
- Öğrencilerin gelişim dönemlerini takip etmektir (Oğuzkan ve Oral, 2001).

Okul yönetimi öğrencinin okula uyumunda önemli olan faktörlerden biridir. Okul, aileye göre daha geniş bir çevreyi kapsamakta olduğundan etkisi daha fazladır (Başaran, 1980). Okul idarecilerinin aile bireyleri ile iş birliği içerisinde olması gerektiği düşünülmektedir. Öğrencinin okula en kısa zamanda kolay ve sorun yaşamadan uyum sağlayabilmesi okul yönetiminin hedeflerindedir (Yapıcı, 2006). Okula uyum sağlayamayan öğrencilerin belirlenip gerekli adımların atılması okul yönetiminin sorumluluğundadır.

Ortaokula geçen öğrencinin okuldaki görev ve sorumluklarını bilmesi, okulun programı konusunda ailelerin bilgilendirilmesi, öğrenme ortamının düzenlenmesi ve yaşantı zenginliği kazanabilecekleri fırsatların tanınması okul yönetiminin görevlerindedir. Okul, öğrencinin kişilik gelişimini bağımsız gerçekleştirmesi ve olgunlaşması için gereken çeşitli imkanları oluşturur (Bulut, 2001). Okul ile aile arasındaki iş birliği ortaokul öncesi dönemde oldukça fazladır ve bu ortaokulda da sürdürülmelidir (Ustabaş, 2017). Okul yönetimi ile aile arasında iyi bir iletişim kurulmasının öğrencinin okula uyum sağlamasında olumlu etki yaratacağı söylenebilir.

Yapılan çalışmalara bakıldığında beş ilkokul öğrencisinden dördü okulun açıldığı gün sınıf içinde sorunlar yaşamaktadırlar (Yavuzer, 2002). Okula başlama süreci öğrenci açısından zihinsel, sosyal, fiziksel ve duygusal uyumu içerir (Seven, 2011). Türkiye’de okul öncesi eğitime her öğrencinin katılmaması nedeni ile öğrenciler okul ile 6 yaşından sonra tanışmaktadırlar. Okul ile karşılaşan her öğrenci bir uyum süreci geçirir. Öğrenciler eğitim hayatları boyunca okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretime geçiş süreçlerinin tamamında uyum sağlanması gereken durumlar ile karşı karşıya gelebilmektedirler.

Alanyazına bakıldığında okula uyumu aile, akranlar, akademik benlik kavramı, okul bağlılığı ve öğrenci ile ilgili değişkenlerin etkilediği anlaşılmaktadır. Deneysel araştırmalardan elde edilen bulgular aile ile ilgili değişkenlerin, öğrencilerin akademik

başarılarını veya akademik yeterliliklerine ilişkin algılarını etkileyerek öğrencilerin okula uyumunda belirleyici bir rol oynadığı görülmektedir. Bu durumun öğrencinin okuldaki etkinliklere katılımını etkileyebileceğinden, öğrencinin akranları tarafından kabul görmesini de etkileyebileceği düşünülmektedir.

Ortaokula geçişte yaşanan gelişimsel zorluklar, öğrencilerde kişisel ve akademik problemlere sebep olabilir. Genel olarak, öğrencilerin ortaokula geçişleri sırasında tipik olarak psikolojik sıkıntıda artma, akademik motivasyonda ve başarıda düşüş görülür (Nansel, Haynie ve Simons-Morton, 2003). Okula uyum için öğrencinin okul kurallarına uyması ve akranları ile güçlü ilişkiler geliştirmesi gelişimleri açısından önemlidir (Berk, 2013). Gülay (2011)'e göre öğrencinin arkadaşları ile uyumlu olması eğitim hayatında başarılı olmasında çok büyük öneme sahiptir. İletişim problemi yaşayan arkadaşları ile ilişkilerinde başarılı olamayan öğrenciler okula uyum sağlamakta zorlanabilir, akademik olarak diğer akranlarından geri kalabilirler (Ustabaş, 2017). Okula uyum sıkıntısı yaşayan öğrenciler sonraki eğitim kademelerinde akademik ve sosyal ilişkilerinde fazlasıyla zorluk yaşarken, ileride akademik başarı düşüklüğü ve okul terki tehlikesiyle de daha fazla karşılaşabilirler.

Ekolojik Sistem Yaklaşımı Bağlamında Okula Uyum

Alanyazına bakıldığında okula uyumu açıklayan bir yaklaşım, kuram, model veya teoriye rastlanmamıştır. Yapılan çalışmalara bakıldığında ise okula uyumun Bronfenbrenner (1979)'ın Ekolojik Sistem Yaklaşımı çerçevesinde açıklandığı görülmüştür. Bu çalışmada da okula uyum Ekolojik Sistem Yaklaşımı'na dayalı olarak ele alınacaktır.

Bronfenbrenner (1986) tarafından geliştirilen Ekolojik Sistem Yaklaşımı, bireyin gelişimini ekonomik, sosyal, kültürel ve tarihi çevreler ve bireye etki eden unsurlar kapsamında açıklamak amacıyla ortaya çıkmıştır. Bronfenbrenner'in Ekolojik Sistem Yaklaşımı'nda karşılıklı etkileşim söz konusu olmakla birlikte ekolojik sistemler, öğrencinin kişisel özelliklerini etkilemekte aynı zamanda da ondan etkilenmektedir. Ekolojik Sistem Yaklaşımı'nda, bireyin çevresi ile olan aktif ve sağlıklı ilişkisinin, gelişimi için önemli bir güç olduğu belirtilmiştir (Bronfenbrenner, 2005). Ekolojik bakış açısı, bireylerin gelişimlerinde kişisel ve çevresel unsurları bir bütün olarak görmektedir (Gençtanırım, 2015). Ekolojik Sistem Yaklaşımı, bireyin psikolojik açıdan gelişiminde ve

davranışlarında etkili olan çevresel unsurlar ile ilgilenir ve bu çevresel unsurların bireyin psikolojik gelişimini de etkilediği savunulmaktadır (Demir Yıldız ve Dönmez, 2017). Ekolojik Sistem Yaklaşımı, bireyin sosyal çevresine önem verirken, bireyin içinde bulunduğu bütün alanları da dikkate almaktadır (Gök, 2016). Bronfenbrenner'in yaklaşımının diğer yaklaşımlardan farkı birden fazla çevresel unsurlarla farklı ilişkiler, etkileşimler, süreçler ve hareketlerde bireylerin var olmasına odaklanmaktadır (Bronfenbrenner, 2005). Aile, akran grubu, okul, iş yeri, yaşanılan yer, ülke vb. karşılıklı olarak birbirlerine farklı düzeylerde etki eden birden fazla ekolojik hücre olarak tanımlanmaktadır (Demir Yıldız ve Dönmez, 2017). Ekolojik Sistem Yaklaşımı'nda kişi dinamik bir halde olduğundan yapabileceği her farklılık daha geniş sistemlerde değişikliklere yol açmaktadır (Germain, 1991). Bu bağlamda ekolojik sistemde bireyin hem fazla unsurdan etkilendiği hem de birçok unsuru etkilediği görülmektedir.

Bronfenbrenner geliştirdiği yaklaşımda bazı çevresel unsurların öğrencinin psikolojik gelişimine etki edebileceğini ve bunların zaman içinde yakın çevresinden daha geniş çevresine kadar etkileyebileceğini belirtmektedir (Bronfenbrenner ve Morris, 2006). Bu doğrultuda ekolojik bakış açısının, öğrenci ve öğrencinin çevresindeki karşılıklı etkileşime odaklandığı yani bireylerin davranışlarını anlamak için içinde buldukları çevreyi göz önünde bulundurmak gerektiği anlaşılmaktadır. Bireyin gelişim sürecini belirtmek için ortaya koyulan Ekolojik Sistem Yaklaşımı'nın iki varsayımı bulunmaktadır.

Bunlar:

- Her birey ekolojik sistemde yer alır.
- Bu yaklaşımdaki katmanlar ile birey arasında sürekli bir etkileşim bulunur (Bronfenbrenner, 1979).

Ekolojik Sistem Yaklaşımı'nda öğrencilerin gelişimlerine etki eden beş katmandan söz edilir. Bunlar; birey, mikrosistem, mezosistem, ekzosistem ve makrosistemdir.

Birey: Ekolojik Sistem Yaklaşımı'nın merkezinde birey bulunmaktadır. Bireyin gelişimi, bu yaklaşımda bulunan katmanların kendi içlerinde ve birbirleri ile olan ilişkilerinden etkilenir. Ekolojik Sistem Yaklaşımı'nın ilk basamağı olan birey basamağında bireyin kişilik özellikleri ve ilgileri gibi birçok kişisel özellikleri yer alır (Demirtaş Zorbaz, 2016). Buna göre ortaokul öğrencisinin okula uyumunda ilk olarak kendisinin etkili olduğu düşünülmektedir. Bireyi ve bireyin özelliklerini vurgulayan bu katmanda ortaokul öğrencilerinin okula uyumlarına cinsiyetleri, sınıf düzeyleri ve

akademik başarıları da etki edebilir. Öğrencinin okula başlamadaki hazırbulunuşluğu ve gereken olgunluğa ulaşmış olması da okula uyumun kolay olmasında önemli etkenlerdendir.

Mikrosistem: Bronfenbrenner (1977) mikrosistemi, birey ile bireyin de içinde bulunduğu çevresini (ev, okul, işyeri vs.) içeren yakın ve belirli fiziksel özelliklere sahip ortamlarda, belirli zamanlarda, belirli rollerde (örneğin kız çocuğu, ebeveyn, öğretmen, çalışan vs.) ve belirli faaliyetlerde bulunduğu ilişkileri kapsamı şeklinde açıklamıştır. Öğrencinin gelişimine en hızlı şekilde etki eden kurumları ve grupları ifade etmektedir (Demir Yıldız ve Dönmez, 2017). Kısaca bireyin geliştiği ve içinde bulunduğu ortamlardır. Mikrosistem, bireyin gelişim sürecinde, aileyi, okulu ve arkadaşları kapsadığından en etkili olan sistemdir (Ustabaş, 2017). Mikrosistemler hayat boyunca ihtiyaçlara göre değişebilir. Mikrosistemlerden bazıları diğer mikrosistemlere göre daha fazla ya da daha az ilişki içerisinde olabilir (okul-spor takımı/aile-din kurumu gibi). Bronfenbrenner (1979), bireyin sosyal kurumların içinde bulunup bunlardan etkilenebileceğini belirtmiştir. Örneğin bireyin dini bir kurumda bulunması, bir kulübe katılması gibi durumlar onların hayatında etkili olabilir. Öğrenciler gelişimleri ve kişisel ihtiyaçlarıyla ilgili olarak dönem dönem farklı mikrosistemler ile ilişki içerisinde olmaktadır (Doğan, 2010). Öğrencinin çocuklukta arkadaşlıklarına yüklediği anlam ile ergenlikteki ve yetişkinlikteki arkadaşlıklarına yüklediği anlam aynı değildir. Bir ortaokul öğrencisi öğrenci, arkadaş, çocuk, spor takımının üyesi, çalışıyorsa işçi gibi birden fazla rolde bulunabilir. Bu sebeple öğrencinin ortaokula uyumunda aile, akran, akraba ve öğretmen gibi mikrosistemi oluşturan unsurların önemli olduğu söylenebilir. Okul mikrosistemi içerisinde bulunan öğrencinin arkadaşları ve öğretmenleri, aile mikrosistemi içerisinde bulunan annesi, babası, kardeşleri ve yakın çevresi öğrencinin günlük yaşamda sosyal ve kişisel olarak etkileşim içinde olduğu mikrosistemin unsurlarına örnek verilebilir. Okula uyum söz konusu olduğunda öğrencilerin aileleri ile olan ilişkileri, ailelerinin ekonomik durumu bu basamakta yer almaktadır. Ayrıca akranları ve akranlarıyla olan ilişkilerinin de bu basamakta bulunduğu ve okula uyumda etkili birer mikrosistem oldukları söylenebilir.

Mezosistem: Bronfenbrenner (1977) mezosistemi, bireyin gelişiminde kendisi için hayatının önemli noktalarını içeren ana ortamlar arasındaki karşılıklı ilişkiler yani mezosistemi bir mikrosistemler sistemi olarak açıklamıştır. Örneğin bir ortaokul öğrencisi için mezosistem aile, akrabalar, okul ve akran grubu arasındaki etkileşimlerdir.

Mikrosistemde yer alan aile, akraba, akran ve öğretmen etkileşimlerinin oluşturduğu mezosistem, ortaokula uyum sürecinde öğrenciler için oldukça etkili olabilmektedir. Birden fazla mikrosistem arasındaki etkileşim veya ilişkilerden oluşan mezosistem, öğrencinin hayatındaki birden fazla mikrosistem arasında etkileşim ağı oluşturur (Demir Yıldız ve Dönmez, 2017). Mezosistem yapılarının temelinde aile-okul, aile-arkadaşlar bulunur (Doğan, 2010). Okula uyum sürecinde ortaokul öğrencisinin mezosisteminde aile katılımı ve okul-aile iş birliği gibi faktörlerin etkileri bulunmaktadır. Ayrıca öğrencilerin akran ve aile etkileşimleri de bu basamakta yer almaktadır.

Ekzosistem: Bronfenbrenner (1977) ekzosistemi, bireyin doğrudan içinde yer almadığı ancak bulunduğu yakın ortamları etkileyen hem resmi hem de resmi olmayan belirli sosyal yapıları kapsayan mezosistemin bir uzantısı olarak açıklamış ve aynı zamanda bu sosyal yapıların, somut bir yerel düzeyde faaliyet gösterdikleri için hem kasıtlı olarak yapılandırıldığını hem de kendiliğinden gelişen toplumun ana kurumlarını içerdiğini belirtmiştir. Örneğin mahalle, çalışma dünyası, kitle iletişim araçları, devlet kurumları, iletişim ve ulaşım olanaklarını kapsar. Ekzosistem, kitle iletişim araçları ve yasal düzenlemeler gibi mezosistemi çevreleyen ve bireyin gelişimi üzerinde dolaylı etkileri olan birimlerden oluşan yaklaşımın dördüncü basamağıdır (Şimşek, Gençtanırım Kurt ve Kula, 2020). Mikrosistem ve mezosistemi zenginleştirebileceği gibi tam tersi etkiye de sebep olabilir (Bronfenbrenner, 1979). Öğrencinin, il/ilçe milli eğitim müdürlüklerinin, yerel yönetimlerin, okul-aile birliklerinin uygulamaları gelişimi üzerinde etki edebilmektedir (Demir Yıldız ve Dönmez, 2017). Uygulanan eğitim politikaları, okul yönetiminin ve personelinin zorbalık ile ilgili tutumları gibi durumlar öğretmenleri etkilemekle birlikte öğrencileri de dolaylı olarak etkilemektedir (Doğan, 2010). Ekzosistem bireyin içinde olmadığı fakat bireyin bulunduğu çevreyi ve o çevrede bulunanları etkileyen sosyal yapılardan oluşabilmektedir. Bu basamaktaki sistemler öğrenciye dolaylı olarak etki etmektedir. Okula uyum söz konusu olduğunda ortaokul öğrencilerinin okullarındaki okul-aile birliğinin çalışmaları, okul ile ilgili politikalar bu basamakta yer almaktadır.

Makrosistem: Bronfenbrenner (1977) makrosistemi, bireyin içinde bulunduğu toplumun kültürünü, inanç sistemini ve yasalarını, bireylerin tutumlarını, hayat tarzlarını, ekonomik ve sosyal durumlarını içeren bir yapı olarak açıklamıştır. Bireyin içinde yaşamını sürdürdüğü kültürü tanımlamaktadır. Bir öğrencinin anne babası, okulu ve anne-babasının çalıştığı yerler vs. bir kültürün parçalarındandır (Demir Yıldız ve Dönmez,

2017). Makrosistem basamağı, ideolojiler, tutumlar, kültürel değerler, ırk ilişkileri, din gibi içinde yaşanan kültürel yapının birimlerinden oluşur ve bu katman farklı kültürlerde ve ülkelerde ideoloji ve inançlara göre farklılık gösterir (Şimşek, Gençtanırım Kurt ve Kula, 2020). Takayama (2010) makrosistemin, etnik kökene ya da bireye etki eden sosyal ve küresel etkileri ifade ettiğini belirtmiştir. Bronfenbrenner (1979), insanların kendi gelişimlerine göre bir makrosistem oluşturmasından dolayı makrosistemin zaman içinde değişikliğe uğrayabileceğini ifade etmiştir. Buna göre makrosistem bireyleri doğrudan değil de dolaylı olarak etkilemektedir. Bu katmanda eğitime verilen önem ve öğrencinin içinde yaşadığı toplumun eğitime olan bakış açısı da okula uyumu etkileyebilecek makrosistem unsurlarındandır.

Kronosistem: Yaşam boyu değişiklikleri, çevresel olayları, sosyal ve tarihsel koşulları içeren kalıptır (Bronfenbrenner 1986). Bu katman tarihsel çağa odaklanmakta olup bireyin bulunduğu zamandaki sadece kişisel değişimlere değil çevresinde olan değişimlere de önem vermektedir (Demirtaş Zorbaz, 2016). Önceki tüm katmanları kapsayan bu dış katman, sosyo-kültürel koşullar tarafından oluşturulur ve insanların içinde yaşadığı dönemi ifade etmektedir (Şimşek, Gençtanırım Kurt ve Kula, 2020). Kronosistem yaşamdaki çevresel geçişler ve olayları, sosyotarihsel durumları içermekte olup bireyin bulunduğu çevrede zamanla gerçekleşen değişimlerin bireye ne kadar etki ettiğini ifade eder (Demir Yıldız ve Dönmez, 2017). Doğan (2010) sosyotarihsel olaylara örnek olarak kadınların son otuz yılda kariyer yapabilme durumlarının artış göstermesini vermiştir. Bu son katmanda öğrencinin bulunduğu çevrede savaş, göç vb. olayların yaşanması okula uyumu etkileyebilecek kronosistem unsurlarından olduğu söylenebilir. Ayrıca bu katmanda içinde bulunduğumuz dönemde yaşanan COVID-19 salgınının pandemi şartlarından dolayı öğrencilerin okullarından uzak kalmasının da okula uyumu etkilediği görülmektedir.

Ekolojik Sistem Yaklaşımı'na göre bireyler sistemler ile sürekli etkileşim halindedir. Bu durum hem öğrencilerin hem de çevrelerinin sürekli olarak birbirleri ile etkileşim halinde olduğu anlamına gelmektedir. Ekolojik Sistem Yaklaşımı'nın öğrenciye etki eden ve etmesi olası olan unsurları içerdiğinden öğrencinin okul hayatındaki davranışlarını daha iyi anlaşılabilmesine yardımcı olabilir. Öğrenci sistemin merkezinde olduğundan mikrosistemdeki okulu, öğretmeni, arkadaşları, idarecileri ve okul personeli gibi faktörlerden etkileneceği söylenebilir. Dolayısıyla bu yaklaşım öğrenciye etki eden faktörleri ortaya çıkarmak ve öğrencinin davranışlarını anlayabilmek açısından yol

gösterebilir. Ortaokula uyum sürecini tam olarak anlayabilmek için bireyin sağlıklı ekolojik etkileşimlerinin dikkate alınması gerektiği düşünülmektedir. Okula uyum ile ilgili çalışmalara bakıldığında Ekolojik Sistem Yaklaşımı'ndaki gibi bütüncül bir yaklaşımın yer almadığı görülmektedir. Okula uyum sadece öğrenciye etki eden bir süreç değildir. Aynı zamanda öğrencinin çevresini de etkileyen geniş bir yapıdır. Okula uyumu etkileyen faktörler; aile, arkadaş ilişkileri, okul hayatı ve sosyal çevre ile bunlar arasındaki etkileşimlerdir. Bundan dolayı Ekolojik Sistem Yaklaşımı'na göre okula uyumda birey, mikrosistem ve mezosistemin etkili olduğu düşünülebilir. Ekolojik Sistem Yaklaşımı'nın okula uyumu açıklamada önemli bir rol oynadığı söylenebilir.

Okula Uyum ve Akademik Başarı

Öğrenciler kendilerini güvende hissettiklerinde, yeterli ilgiyi görebildiklerinde akademik hedeflerine odaklanabilirler. Akademik başarı aynı zamanda öğrencinin aile yaşantısının ve okul hayatının etkilediği bir bütün olarak düşünülebilir. Ergenlik dönemine giren öğrencilerin ilgi duydukları alanlarda artış yaşanabilmektedir. Bu durumda okul dersleri dışında başka yönelimler yaşayan öğrencilerin akademik başarılarında düşme görülebilir. Akademik olarak başarılı olan öğrencilerin gelecekte istihdam edilmeleri ve mutlu bir hayat sürmeleri daha olasıdır. Bu doğrultuda öğrencilerin akademik olarak başarılı olmasını sağlayacak en temel faktörlerden biri de okula uyum sağlayabilmeleridir.

Okula uyum ile akademik başarı birbirleriyle ilişkili kavramlardır. Ortaokul ortamında öğrenciler akademik kimliklerini oluşturmaktadır. Okula, öğretmenlere ve okul başarısına yönelik olumsuz tutumlar genellikle akademik başarısızlıkla ilişkilendirilir (Freedman, 1993). Derslerinde başarı gösteremeyen öğrencilerden bazıları okuldan hoşlanmama ya da okuldan korkma gibi davranışlar sergileyebilmektedirler. Buhs ve Ladd (2001) akran reddi ile karşılaşan anaokulundaki çocukların akademik başarılarının düşük olduğunu saptamışlardır. Bu durumun sonucunda okulundaki öğretmenlerinden ve okul yöneticilerinden, sınıftaki arkadaşlarından yabancılaşma görülebilir.

Sürekli olarak sorumluluklarını yerine getirmekte zorlanan, başkalarından yardım istemek zorunda kalan, dürtülerini ve saldırgan davranışlarını engelleyemeyen, kendisine verilen yönergeleri izleyemeyen, çevresi ile iş birliği sağlayamayan öğrencilerin akademik anlamda başarılı olabilmesi ve uyum sağlayabilmesi için bazı yeterlilikleri göstermesine ihtiyaç vardır. Bunlar;

- Okul ortamında kendi başına dikkatini vererek iş birliği içinde çalışabilme
- Arkadaşları ve öğretmenleri ile olumlu ilişkilere sahip olabilme
- Kendisinin ve çevresindekilerin duygularını doğru bir şekilde tanımlayabilme ve içinde bulunduğu olumsuz duyguları kontrol edebilme
- Öğrenme sürecine istekli bir şekilde katılım gösterebilmedir (Raver ve Knitzer, 2002).

Öğrencinin derslerine odaklanabilmesi ve öğrenme ile ilgili süreçlere hevesli olarak katılım göstermesi akademik olarak başarılı olduğunu gösterebilir. Öğrencinin okul ortamında olumsuz duygu ve düşüncelerini doğru şekilde idare edebilmesi ve olumlu ilişkiler geliştirmiş olması da onun okula olan aidiyet duygusunun pekişmesini sağlayabilir. Bellici (2015) çalışmasında akademik başarısı yüksek olan ortaokul öğrencilerinin okulu daha çok benimsediklerini ve kendilerini okulun bir parçası olarak gördüklerini belirtmiştir. Bu bağlamda öğrencilerin akademik düzeylerini yükseltmelerinde okula uyum sağlamalarının etkili olduğu söylenebilir.

Okula Uyum ve Aile İlişkileri

Yavuzer (2006) çocukların gelişiminde aileye düşen bazı görevlerden bahsetmiştir. Bunlar; aile çocuğun sosyalleşebilmesi için rol model olabilmeli ve bunun için gerekli ortamı sağlayabilmelidir. Çocuğun özgüvenli olabilmesini sağlamalı ve karşılaştığı sorunlarda yönlendirmeler yapabilmelidir. Uyumlu bir birey olabilmesi için toplumun gerektirdiği davranışları ve alışkanlıkları edinmesine yardım edebilmelidir. Çocuğun okulda ve sosyal çevrede başarılı bir birey olabilmesi için onu desteklemeli ve yetenek ve ilgilerinin ortaya çıkmasına katkı sağlayabilmelidir. Aile içi ilişkilerin iyi olduğu ailelerde yetişen çocuklar gelişim dönemlerini başarılı bir şekilde geçirirler. Ailenin iletişiminin güçlü, birbirleri ile sağlıklı bir ilişki içinde olması; çocukların arkadaş ilişkileri iyi, başarılı, psikolojik sorunları bulunmayan kişiler olmalarına katkı sağlar. İlişkilerin güçlü olmadığı ailelerde ise çocukların uyum ve davranış problemleri yaşadıkları görülmektedir (Yavuzer, 2006). Aile içinde yaşanan sorunlar öğrencinin okula uyumunu zorlaştıran bir faktör olarak karşımıza çıkabilmektedir.

Aile öğrencinin gereksinim duyduğu sevgiyi gördüğü, kendine güvenmeyi öğrendiği, geleceğe hazırlandığı ilk yerdir. Öğrencinin yaşanılan çevrenin gerektirdiği kurallara uygun olarak davranabilen ve uyum sağlayabilen bir birey olmasında aile çok

önemlidir. Öğrenciler en başından itibaren aileleri ile birlikte hayatı öğrenmeye başlarlar ve ebeveynlerini gözlemleyerek topluma adapte olmayı başarabilirler. Kısaca anne ve babalar, öğrencilerin kişiliklerinin gelişmesi ve akademik benliklerinin oluşmasında önemli bir yere sahiptir (Tümkiye, 2014). Basharpour, Heidari, Narimani ve Barahmand (2020) yaptıkları çalışmalarında okula uyumun ailenin uyumluluğu, sosyal kabul edilebilirlik, okul bağlılığı ve akademik benlik kavramı ile pozitif ilişkili olduğunu göstermiştir. Bu doğrultuda öğrencinin ebeveynleri ile olan ilişkisinin ve aile yaşantısının okula uyum üzerinde etkili olduğu anlaşılabilir.

Öğrencilerin okula uyumlarında en önemli faktörlerden biri de aile ilişkileri olarak düşünülebilir. Burada birkaç nokta dikkat çekicidir. Aile ilişkileri okula uyumu etkileyen bir faktör olmakla birlikte, öğrencinin okula uyumda yaşadığı güçlük aileyi etkilemekte ve sadece çocuk için değil aile için de önemli bir sorun olabilmektedir. Ayrıca uyum üzerinde kritik bir rolü olduğu düşünülen aile faktörünün okula uyumu kolaylaştırıcı etkisi olabileceği gibi zorlaştırıcı bir etkisi de olabilir. Aile öğrencinin okula yönelik tutumunu, fiziksel, akademik, sosyal ve duygusal anlamda okula hazır olmasını sağlamada ilk adım olarak görülebilir.

Uyum içinde olan bir ailede yetişen öğrenciler uyumlu bir birey olurlar (Ustabaş, 2017). Öğrenciler sosyal, duygusal ve akademik beceriler edinirken anne babalarından kararlı bir davranış görmek isterler (Kaya, 2014). Aileleri tarafından aşırı koruyucu ve bağımlı bir şekilde yetiştirilen öğrenciler okula uyum sağlamada oldukça zorlanmakta ve bu durum öğrencilerin tüm hayatını etkilemektedir (Alisinanoğlu, Dinç, İnal, Şimşek, Özbey, 2013). Ailede demokratik bir tutum ile yetişen öğrencilerin sosyal uyumları daha iyi olmaktadır (Işık, 2007). Çocuğun yaşına rağmen aileye bağımlılığı, aile içinde problem yaşaması, ebeveynleri arasındaki sorunlar veya ayrılık yaşanması, sürekli olarak yer değişikliğinde bulunma ve aile ile öğretmenlerinin farklı tutumlar sergilemesi öğrencilerin okula uyumlarını zorlaştırmaktadır (MEB, 2014). Bu bağlamda öğrencinin ailede ve okulda karşılaştığı tutumlar okula uyumunu yönlendirebilmektedir.

Öğrenciye yönelik ailenin sunduğu davranışlar, tutumlar, beklentiler, yaşantılar, imkanlar öğrencinin kişilik gelişiminde oldukça önemlidir (Mercan Uzun, 2015). Anne-baba tutumlarının çocuğun uyumu üzerinde etkili olduğunu ortaya çıkaran araştırmalar bulunmaktadır. Bu araştırmaların ve kuramların çoğunda çocuğun uyum ve kişilik gelişimlerinde ailenin tutumunun destekleyici olmasının olumlu bir etkisinin bulunduğu

belirtilmektedir (Yener, 2005). Ailenin eğitime olumlu bakış açısı, eğitim seviyesinin yüksek olması, çocuğu okul hayatına hazırlaması, motivasyonunu sağlaması ve çocuğun eğitiminde doğru uygulamaları gerçekleştirmesi öğrencinin okula uyumunu kolaylaştıran unsurlardan olduğu söylenebilir.

Okula Uyum ve Akran İlişkileri

Sürekli gelişim halinde olan birey için sosyal ilişkiler oldukça önemlidir. Bireyin sağlıklı gelişimi için bu sosyal ilişkilerden olan arkadaşlık ilişkileri kurabilme ve sürdürülebilir becerisini edinmesi gerekmektedir (Köknel, 1997). Akran ilişkileri, çocuğun ebeveynlerinin kontrolünden uzak, sosyalliği için oldukça önemli olan ve genellikle aynı yaştaki kişilerin karşılıklı oluşturduğu ilişkilere (Manz ve McWayne, 2004). Akran ilişkileri, bireyin kendisi için önemli olan ailesi dışında iletişimde bulunduğu bireyler ile kurduğu sosyal ilişkiler olarak tanımlanabilir.

Akran ilişkileri ve arkadaşlığın karıştırılan kavramlar olduğunu belirten Gülay (2009) aynı gelişim dönemi ve yaşta bulunan, benzer değeri, yaşam şekli ve sosyal çevresi bulunan bireyleri akran olarak tanımlamıştır. Bunların birbirleri ile olan etkileşimlerini akran ilişkileri, bu ilişkiyi etkileyen faktörlerden biri olan arkadaşlığı ise bireyin akranları ile kurduğu duygusal bağ olarak belirtmiştir. Bireyin toplumdaki sosyal kuralları ve becerileri edinmesinde, özdenetiminin gelişmesinde çeşitli imkanlar sağlayan ve aynı yaşta bulunan kişilerin hayatında önemli bir role sahip olan ilişkilere (Boivin, 2005). Bireyin hayatındaki her aşamada akran ilişkisinin oldukça önemli olduğu düşünülmektedir. Yaş grubu aynı olan bireylerin birbirlerini etkileme düzeyi yetişkinlerin etkilemesinden daha fazladır (Nazlı, 2008). Akranlar, bireyin sosyal, zihinsel, duygusal, psikolojik ve fiziksel gelişimlerine katkı sağlamalarına ek olarak paylaşımda bulunma, model olma, yol gösterme, eşitlik ve bilgi verme gibi görevlere de sahiptir (Gülay, 2008). Her yaş grubunda önemli olan akran ilişkilerinin çocuklukta farklı sosyal davranışları tecrübe etmesine fırsat sunması, sosyal olarak desteklemesi, sosyal-bilişsel ve duygusal gelişime katkı sağlaması, güven duygusunu artırması, sosyal kabiliyetlerinin gelişmesine yardımcı olması gibi nedenlerle öğrencilerin duygusal, sosyal ve bilişsel gelişimleri için önemlidir (Erwin, 2000). Bu doğrultuda akran ilişkileri bireylerin hayatına yön veren, çevre ile ilişkilerini güçlendiren ve gelişimlerini destekleyen etkenlerden biridir.

Hartup (1989), öğrencilerin iki çeşit ilişkiye ihtiyacı olduğunu belirtmiştir. Bunlardan biri olan dikey ilişkiyi, çocuğun kendinden tecrübeli ve iyi ilişkiler kurabilen biri veya büyükler ile olan ilişkisi olarak açıklamıştır. Yatay ilişkiyi ise çocuğun aynı gelişim döneminde bulunan yaşlıları ile olan ilişkiler olarak ifade etmiştir. Okul kademesine göre akran ilişkilerinin yapısı farklılık gösterebilir. Anasınıfı ve okul öncesi dönemdeki öğrenciler için birlikte oturmak, aynı sınıfta bulunmak gibi somut durumlar daha belirleyicidir (Yaşar, 2019). Ortaokulda ise soyut düşüncelerin gelişmesi ile birlikte arkadaşlıklar daha derin bir yapıya bürünmekte ve yakın arkadaşlık kavramı oluşmaktadır (Öztürk, 2016). Buna göre arkadaşlık kavramı ortaokul dönemindeki öğrencilerde daha ön planda olmaktadır.

Öğrencilerin sosyal gelişimleri için önemli olan akran ilişkilerinde, öğrenciler kendilerini tanıma imkanı bulabilirler. Öğrencilerin, topluma uygun biçimde davranışlarını şekillendirmesine yardımcı olabilir. Akran ilişkileri, öğrencilerin yeni bir çevre edinmesine ve farklı sorunlarla baş edebilmeyi öğrenmesine, ailelerinden uzak oldukları süreçte ise duygusal açıdan destek sağlamak ve güvenlik ihtiyaçlarını gidermelerine katkı sağlar (Çetin, Bilbay ve Kaymak, 2002). Bu katkı ile birlikte akran ilişkileri, çocuğun pek çok yönden gelişimine yardımcı olabildiği gibi uyumda önemli rollerden birine sahiptir.

Akran ilişkileri ergenliğe geçiş dönemi olan ortaokulda öğrencinin birçok gelişim alanında etkili olabilir. Akran ilişkilerinin öğrencinin kendini tanıması, sosyal çevresini ve becerilerini genişletmesi, özgüven kazanması ve duygusal gelişimlerini desteklemesi açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Okul kademeleri değişse bile akran ilişkileri her dönemde öğrenci için etkili olabilmektedir.

Ortaokul öğrencisi ergenliğe geçiş döneminde ve kimliğini arama sürecinde olduğu için akranları ile olan ilişkisi diğer ilişkilerine göre daha değerli olduğu düşünülebilir. Kendi dünyasını ve kimliğini oluşturmaya çalışan ergenliğe geçiş dönemindeki öğrenci için arkadaşlarının düşünceleri daha önemli olmaya başlar (Cüceloğlu, 1997). Kulaksızoğlu (1997) bu süreçte öğrenci için bir gruba ait olmanın sosyal gelişimi açısından faydalı olduğunu belirtmiştir. Ortaokulda akranları tarafından kabul görmek öğrenci için oldukça önemli olabilmektedir.

Öğrencilerin okula uyumunda arkadaş ilişkileri ve arkadaşları tarafından onaylanması onlar için oldukça önemlidir. Öğrencilerin akranları ile olan ilişkileri

toplumsal kuralları içselleştirmelerini ve duygusal ve sosyal anlamda uyumlu olmalarını sağlar (Erten Sarıkaya, 2020). Öğrenciler akranları ile sağlıklı ilişkiler oluşturabilecekleri alanlarda cesaretlendirilmeye gereksinim duyarlar (Dalkılıç, 2014). Okul uyumunu gerçekleştirmiş olan öğrencilerin arkadaşları tarafından benimsedikleri ve sevildikleri böylece sosyal becerilerinin ve etkileşimlerinin arttığı belirtilmiştir (Yılmaz, 2019). Öğrencinin arkadaşlık ilişkilerinin olumlu yönde olması gruba bağlılık duygusunun gelişmesine katkı sağlar (Gülay, 2011). Ortaokul döneminde bulunan öğrencinin hayatında akranlarının büyük bir yeri vardır ve okula uyum, sağlıklı bir gelişim ve olumlu duygular yönünden akran ilişkileri etkin role sahiptir.

Öğrencilerin yeni okul ortamlarına uyum sağlamalarının onların akademik, sosyal, duygusal, psikolojik ve bilişsel gelişimlerinde etkili olduğu söylenebilir. Dolayısıyla öğrencinin sosyal çevreyle bütünleşmesi ve akranları tarafından kabul görmesi şarttır (Wentzel, 1999). Akran ilişkileri gelişmiş ve akranları tarafından kabul gören öğrencilerin okula gelme istekleri artacağından okula uyum sağlama süreçlerinin de kolaylaşacağı söylenebilir.

Özellikle ergenlikte akran ilişkilerinde olumsuz bir durum olarak karşılaşılan zorbalık etmek veya mağdur olmak okula uyum sorunları için önemli bir risk faktörü olabileceği düşünülmektedir. Nansel, Haynie ve Simons-Morton (2003) yaptıkları çalışmada ortaokulun ilk yılında zorbalık ve mağdur olma ile sonraki okula uyum ilişkisini incelemişlerdir. Altıncı sınıfta zorba, kurban veya zorba-mağdur olarak sınıflandırılan gençlerin okula uyumu, dahil olmayan akranlarından daha zayıf olarak bulunmuş ve okul iklimini daha olumsuz algıladıkları belirtilmiştir. Bu durum sorunlu akran etkileşimlerinin öğrencilerin ortaokul ortamına uyumunu engelleyebileceğini göstermektedir.

Ortaokula uyumda öğrencilerin akranları ile sağlıklı sosyal ilişkiler geliştirmesi beklenmektedir. Akran ilişkileri hem duygusal hem de sosyal olarak okula uyumu etkileyebilir. Öğrencilerin okuldaki akran ilişkileri, yeni okul ortamına uyum sağlamalarında destek olabilir ya da olumsuz etki edebilir. Akran ilişkilerindeki zorluklar, öğrencilerin kişisel ve duygusal özellikleri ile ilişkili olabilir ve bu durum okula uyumu olumsuz yönde etkileyebilir. Sağlıklı akran ilişkileri ise okuldaki öğrenciler için motive edici bir duygu yaratarak okula uyum sağlamada olumlu etki edebilir.

2.1.KONU İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde okula uyum ile ilgili daha önceden yapılmış yurt içinde ve yurt dışındaki araştırmalara yer verilmiştir. İlk olarak ortaokul öğrencileri ile yapılan çalışmalar belirtilmiştir. Daha sonra çalışmalar kademelere göre sıralanmıştır.

2.1.1. Konuyla İlgili Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar

Ustabaş (2017) çalışmasında ortaokula yeni başlayan öğrencilerin okula uyum sağlamada yaşadıkları sorunlara çözüm bulabilmek için öğrencilerin okuldan, okul idaresinden, arkadaşlarından ve öğretmenlerinden beklentilerine yanıt aramıştır. Çalışma grubunu 130 öğrenci oluşturmuştur. Çalışmada öğrencilerin okullarda yönetimin katı kurallar koymamasını, yönetimin ihtiyaçlarını karşılamalarını, okulu daha rahat edebilecekleri bir ortam haline getirmelerini, öğretmenlerin daha güler yüzlü davranmalarını ve kendilerine değer vermelerini, okuldaki arkadaşlarının ise kendilerine daha hoşgörülü ve anlayışlı olmalarını bekledikleri bulgularına ulaşılmıştır.

Avcı, Yıldırım ve Yılmaz (basım aşamasında) ortaokul ve lise öğrencilerinin okula uyumlarını belirlemek amacıyla bir ölçek geliştirmişlerdir. Geliştirdikleri ölçeğin deneme formunu birbirinden farklı sekiz okulda 6. ve 12. sınıflar arasında öğrenim gören toplam 684 ortaokul öğrencisinden oluşmakta olan iki ayrı çalışma grubuna uygulamışlardır. Ölçeğin tümünde ve boyutlarında kabul edilebilir geçerlik ve güvenirlik değerlerine ulaşmışlardır. Geliştirilen bu ölçek ile ortaokul ve lise öğrencilerinin okula uyum düzeyleri ve okula uyum düzeylerinin çeşitli boyutları ile incelenebilecektir.

Yapılan çalışmalara bakıldığında ortaokul öğrencileri ile gerçekleştirilen çalışmaların az sayıda olduğu görülmektedir. Okula uyum ile ilgili mevcut araştırmaların okul öncesi ve ilkokul grubunda yoğunlaştığı görülmektedir. Aynı zamanda lise ve üniversite gruplarında da okula uyumla ilgili çalışmalar mevcuttur.

Balkaya (1998) yaptığı çalışmasında anaokuluna yeni başlayan çocukların okula uyum süreçlerini etkileyen faktörleri incelemiştir. 3-6 yaş aralığında bulunan 200 çocuk çalışma grubunda yer almıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular incelendiğinde kız çocukların erkeklere göre, kardeşi olmayan çocukların ise kardeşi olanlara göre kaygılarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Kaygı düzeyi yüksek olan çocukların ailelerinin koruyucu çocuk yetiştirme tutumlarına sahip oldukları elde edilmiştir.

Anaokuluna uyum sağlamada kaygılı çocukların kaygısız çocuklara göre daha fazla ağlama, ailelerinden ayrılmama davranışları gösterdikleri bulunmuştur. Okula başladıklarında ayrılığa tepki olarak 3-4 yaş aralığında bulunan çocukların ailesi ile fiziksel temas kurma ve yanında olma, 5-6 yaş aralığında bulunan çocukların ise okulda mutsuz görünme, ailelerinin geleceği zamanı sorma ve hafta sonları hafta içine göre daha mutlu olma gibi davranışlarda buldukları tespit edilmiştir.

Yeşil (2008) 1. sınıf öğretmenlerinin görüşleriyle gerçekleştirdiği çalışmasında okul öncesi eğitim almış ve almamış öğrencilerin okula uyumlarını incelemiştir. Araştırmada 213 öğretmen yer almıştır. Araştırmada öğretmenlere okula uyum sürecinde okul öncesi eğitim almış olmanın etkisini öğrenmek için açık uçlu sorulardan oluşan bir form doldurmaları istenmiştir. Bu görüşlere göre de anket soruları düzenlenmiş ve bu anketler uygulanmıştır. Yapılan araştırmanın sonucunda okul öncesi eğitim alan öğrenciler ile almayan öğrenciler arasında okula uyumları açısından fark olduğu saptanmıştır. Okul öncesi eğitim alan öğrencilerin okula uyumlarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Gülay ve Erten (2011) gerçekleştirdikleri çalışmada okul öncesine devam eden çocukların akranları tarafından kabul edilme düzeylerinin okula uyum değişkenleri (okulu sevmeye, işbirlikli katılım, okuldan kaçınma ve kendi kendini yönetme) üzerindeki etkisini ortaya koymayı amaçlamışlardır. Çalışmayı 5-6 yaş grubunda yer alan 99 öğrenci ile yapmışlardır. Çalışmadan elde edilen bulgulara bakıldığında çocukların akranları tarafından kabul edilme düzeyleri ile okulu sevmeye, işbirlikli katılım ve kendi kendini yönetme düzeyleri arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki, okuldan kaçınma düzeyleri ile arasında ise olumsuz yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Çalışmada akranları tarafından kabul edilme düzeyinin, okula uyum ile ilgili okulu sevmeye, işbirlikli katılım, okuldan kaçınma ve kendi kendini yönetme değişkenlerini ayrı ayrı anlamlı biçimde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Erten (2012) okul öncesi dönemde okuyan 5-6 yaş çocukların sosyal beceri, akran ilişkileri ve okula uyum düzeyleri arasındaki ilişkilerinin izlenmesini amaçladığı çalışmasında 175 çocuk ve 12 öğretmen ile görüşmeler yapmıştır. Verilerin analizinde tek faktörlü varyans analizi ve çoklu regresyon analizi kullanılan bu araştırmadan elde edilen sonuçlar incelendiğinde sene içinde öğrencilerin akran ilişkilerinin, sosyal becerilerinin ve

okula uyumlarının arttığı saptanmıştır. Eğitim yılı içerisinde sosyal davranış değişkeninin okula uyumu en yüksek düzeyde yordadığı sonucu elde edilmiştir.

Gülay Ogelman ve Erten (2013) 5-6 yaş aralığında bulunan çocukların akran ilişkilerinin ve sosyal konum düzeylerinin okula uyumu yordayıp yordamadığını incelemeyi amaçlamışlardır. Çalışmayı 175 çocuk ve 12 okul öncesi öğretmeni ile gerçekleştirmişlerdir. Araştırmanın sonucunda elde edilen bulgulara göre olumlu sosyal davranış okula uyumu en yüksek düzeyde yordayan değişken olmakla birlikte korkulu kaygılı olma, saldırganlık, sosyal olmayan davranış, aşırı hareketlilik ve sosyal konum değişkenlerinin de okula uyumu yordadığı bulunmuştur. Dışlanma ve akran şiddetine maruz kalma değişkenlerinin ise okula uyumu yordamadığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada olumlu sosyal davranış ve sosyal konum düzeyleri arttıkça okula uyum da artmakta, korkulu kaygılı olma, sosyal olmayan davranış, aşırı hareketlilik ve saldırganlık değişkenlerinin düzeyleri arttıkça okula uyum düzeyinin azalmakta olduğu tespit edilmiştir.

Gülay Ogelman, Önder, Seçer ve Erten (2013) anaokuluna giden 85 çocuk ve annesiyle gerçekleştirdikleri çalışmada, anne tutumlarının çocukların sosyal beceri ve okula uyum düzeyleri üzerindeki yordayıcı etkisini bulmayı amaçlamışlardır. Çalışmada anne tutumlarının sosyal beceri ve okula uyum düzeyleri üzerinde etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Annesi ile olumlu tutum içinde olan çocukların sosyal becerilerinin daha iyi olduğu ve okula uyum düzeylerinin yüksek olduğu belirlenmiştir. Araştırmada otoriter ve izin verici tutumların sosyal beceri ve okula uyum düzeyleri ile olumsuz, yetkeci tutumun ise sosyal beceri ve okula uyum düzeyleri ile olumlu anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu bulgusu elde edilmiştir.

Başaran, Gökmen ve Akdağ (2014) yaptıkları çalışmada okul öncesine yeni başlayan çocukların okula uyum sağlama sürecinde yaşadıkları sorunları belirlemeyi amaçlamışlardır. Çalışma grubunu 18 okul öncesi öğretmeni oluşturmuştur. Yapılan çalışmada okula uyum konusunda erkek çocuklarının daha çok zorlandıkları ve uyum sağlamakta zorlanan çocukların ailelerin ilk ve tek çocuğu olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Uyum sorunu yaşayan çocukların genellikle çekirdek ailede yaşayan, sağlık sorunları bulunan, daha önce okul öncesi eğitim almayan ve sosyoekonomik durumu iyi olmayan çocuklardan oluştuğu saptanmıştır.

Kaya (2014) tarafından yapılan 48-72 aylık 200 öğrencinin yer aldığı çalışmada okul öncesi dönem çocuklarının okula uyum düzeyleri ile çocuktan kaynaklanan mizaç, özsaygı, cinsiyet, yaş, okula devam durumu ve kardeşi olup olmama durumu değişkenleri arasındaki ilişki araştırılmıştır. Araştırmanın sonucunda elde edilen bulgular incelendiğinde, cinsiyet, yaş ve okula devam süresi değişkenleri ile okula uyum düzeyleri arasında anlamlı bir fark saptanmıştır. Okula uyum ölçeğinin alt boyutlarından işbirlikli katılım, kendi kendini yönetme ve genel uyum puanları kız çocuklarında daha yüksek bulunmuştur. Çocukların yaşları arttıkça işbirlikli katılım ve genel uyum alt boyutlarında okula uyum düzeyleri de artmaktadır. Araştırmada kardeşi olup olmama değişkeni ile okula uyum düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Mizaç ve özsaygı değişkenleri ile okula uyum arasında çok düşük düzeyde ilişki saptanmıştır.

Yoleri (2014) tarafından yapılan çalışmada okul öncesine devam eden çocukların okula uyumları üzerinde yaş, cinsiyet ve mizaç özelliklerinin etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma grubunu 91 çocuk oluşturmuştur. Elde edilen bulgulara bakıldığında yaşın ve mizaç özelliklerinin okula uyumda anlamlı bir yordayıcı olduğu, cinsiyetin ise anlamlı bir yordayıcı olmadığı saptanmıştır.

Yoleri ve Tanış (2014) çalışmalarında ilkokul birinci sınıfa devam eden öğrencilerin okula uyum düzeylerini çeşitli değişkenlere göre incelemişlerdir. 286 birinci sınıf öğrencisi ile çalışmışlardır. Araştırmanın sonucunda cinsiyetin okula uyum düzeylerinde anlamlı bir farklılık oluşturmadığı, yaşın ve öncesinde okul öncesi eğitim almış olma durumunun ise okula uyum düzeylerinde anlamlı bir farklılık oluşturduğu tespit edilmiştir. Okula yedi yaşında başlayanların ve okul öncesi eğitim almış olanların okula uyum puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Mercan Uzun (2015) tarafından yapılan çalışmada okul öncesi eğitimi alan 60-69 aylık çocukların hazırbulunuşluk ve okula uyum düzeylerini artırmak amacıyla geliştirilen “Okula Hazırız” eğitim programının etkisinin ölçülmesi amaçlanmıştır. Araştırmada deney grubunda yer alan çocuklara 6 hafta boyunca 24 oturumdan oluşan “Okula Hazırız” eğitim programı uygulanmıştır. Araştırmada uygulanan eğitim programının öğrencilerin hazırbulunuşluk, okula uyum ve genel gelişim düzeylerine olumlu katkıda bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Şentürk Berber (2015) çalışmasında kendisi tarafından geliştirilen uyum programı ile 5 yaşındaki çocukların okula uyum düzeylerini artırmayı amaçlamıştır. Araştırmada 30 çocuk deney grubunda 30 çocuk kontrol grubunda olmak üzere toplam 60 çocuk ile çalışılmıştır. Çalışmada yer alan deney grubuna üç hafta boyunca on beş oturumluk eğitici drama temelli okula uyum programı uygulanmıştır. Kontrol grubuyla ise belli bir plan olmadan bazı oyun ve drama etkinlikleri yapılmıştır. Çalışmanın sonucunda hem uyum programının uygulandığı deney grubunda hem de bazı etkinliklerin uygulandığı kontrol grubunda okula uyum düzeyinin yükseldiği ortaya konmuştur. Deney grubunda uygulanan eğitici drama temelli okula uyum programının okula uyum düzeyleri üzerinde kontrol grubunda uygulanan etkinliklere oranla daha verimli olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Geçin (2016) tarafından yapılan çalışmada, anasınıfına devam eden 5-6 yaşındaki öğrencilerin bağlanma durumları ile okula uyumları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma üç anasınıfı ve bir anaokulunda toplam 100 anasınıfı öğrencisinin katılımıyla yapılmıştır. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre kız öğrencilerin okula uyum puanlarının erkeklere göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Anasınıfı öğrencilerinin okula uyum düzeyleri, annelerin çalışma durumuna, 0-1 yaş arası bakımını üstlenen kişi açısından, doğum sırası ve kardeş sayısı değişkenine, annelerin eğitim düzeylerine, son zamanlarda bakımını üstlenen kişilere göre anlamlı farklılık göstermemektedir. Araştırmanın sonucunda anasınıfına devam eden öğrencilerin bağlanma durumları ile okula uyum düzeyleri arasında bir ilişkinin olmadığı saptanmıştır.

Kurt Esen (2016) araştırmasında sosyoekonomik düzeyi farklı olan anaokulu öğrencilerinin okula uyum süreciyle nörobilişsel ilişkilerin değerlendirilmesini amaçlamıştır. Araştırmanın örneklemini 3-6 yaş aralığında çocuğu bulunan 100 ebeveyn oluşturmuştur. Elde edilen verilere göre davranışsal boyutun bilişsel ve duyuşsal boyut ile doğrudan ve anlamlı olduğu ve bunun da okul olgunluğunu etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Yalçın (2016) çalışmasında okul öncesi dönemde çocukların okula uyum süreci ile ebeveynlerinin çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkiyi ortaya koymuştur. Bu çalışma 380 öğrenci, aileleri ve öğretmenleri ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada yer alan ebeveynlerin demokratik ve aşırı koruyucu tutum puanları yüksek, otoriter ve izin verici ebeveyn tutum puanları düşük çıkmıştır. Araştırmaya katılan 380 öğrencinin %93.69'unun

okula uyum sağladığı belirlenmiştir. Araştırmanın sonucunda annesi çalışmayan çocukların annesi çalışan çocuklara göre daha koruyucu ebeveyn tutumlarına sahip oldukları bulunmuştur. Elde edilen bulgular ile ailesi birlikte olan çocukların okula uyum düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kurt (2017) tarafından yapılan araştırmada öğretmenlerin çeşitli değişkenlere ve psikolojik iyi oluşlarına göre okul öncesi çocukların okula uyumlarına ilişkin görüşlerini incelemek amaçlanmıştır. Çalışmada 397 okul öncesi öğretmeni yer almıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular incelendiğinde “Şımartılmış çocukların okula uyumu gecikmektedir”, “Anne ve babası ayrı yaşayan çocuklar okula uyum sorunu yaşamaktadırlar” ve “Ailelerin çocukla okul dışında geçirmiş oldukları zaman uyum sürecini etkiler” maddelerinde öğretmenlerin yaş, kıdem, cinsiyet ve sınıf mevcudu değişkenlerine göre anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır.

Akış (2018) tarafından okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 5-6 yaş grubu 900 çocuk ve 250 okul öncesi eğitim öğretmeniyle gerçekleştirdiği çalışmada, öğrencilerin okula uyumlarını yordayan değişkenleri incelemek amaçlanmıştır. Çalışmada genel tarama modellerinden ilişkişel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre aile ortamındaki çocuk yetiştirme tutumlarının ve okul öncesi eğitim öğretmenlerinin iletişim becerilerinin çocukların okula uyumları üzerinde etkisinin olduğu saptanmıştır.

Aksoy (2018) çalışmasında okul öncesi dönemdeki gelişimsel yetersizliği olan öğrencilerin çocukla ilgili faktörler arasında yer alan sosyal beceri düzeylerinin okula uyumları ile olan ilişkisini incelemiştir. 13 kız öğrenci 66 erkek öğrenci olmak üzere toplam 79 öğrenci ile çalışmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre öğrencilerin sosyal beceri düzeylerinin okula uyumlarını anlamlı düzeyde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Bağçeli Kahraman, Şen, Alataş ve Tütüncü (2018) yaptıkları çalışmada öğretmen görüşlerine başvurarak okul öncesi dönemde okula uyum sürecinde uygulanan stratejileri ve karşılaşılan sorunları incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırmada beşi devlet kurumunda beşi özel kurumda çalışan on okul öncesi öğretmeni yer almıştır. Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Çalışmada bulunan öğretmenler ilgi çekici etkinlikler ve tanışma etkinliklerinin uyum süreci için çok önemli olduğunu dile

getirmişlerdir. Ebeveynlerin psikolojik yapısının ve yetiştirme tutumlarının okula uyum sürecinde çocuklar için etkili olduğunu söylemişlerdir.

Şepitci (2018) tarafından yapılan çalışmada okul öncesine devam eden 5-6 yaş çocuklarının öz düzenleme becerilerinin okula uyumu ile ilişkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada 350 çocuk ile çalışılmıştır. Araştırmanın sonucunda okula uyum becerileri ile öz düzenleme becerileri arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki saptanmıştır.

Topcu ve Nazlı (2018) uyguladıkları veli oryantasyon programının okul öncesi öğrencilerinin okula uyum düzeyleri üzerindeki etkisini incelemişlerdir. 12 deney grubunda 12 kontrol grubunda olmak üzere 24 veli ile çalışmışlardır. Veli Oryantasyon programı sekiz oturum şeklinde uygulanmıştır. Araştırmada Veli Oryantasyon Programı sonrasında deney grubu öğrencilerinin okula uyum, işbirlikli katılım, kendi kendini yönetme ve okulu sevme ön-test ve son- test puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir fark olduğu; okuldan kaçınma ön-test ve son-test puanları arasında anlamlı bir fark bulunmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Veli Oryantasyon Programının öğrencilerin okula uyumları üzerinde etkili olduğu görülmüştür.

Arabacıoğlu'nun (2019) okul öncesi dönem çocuklarının okula uyum düzeyleri ile ebeveyn tutumları ve çocuğun mizaç özellikleri arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında 248 çocuk ve onların ebeveynleri ve öğretmenleri yer almıştır. Çalışma sonucunda kız öğrencilerin okula uyum düzeylerinin erkeklere göre daha fazla olduğu saptanmıştır. Ailelerin demokratik ebeveyn tutumlarına sahip olmasının çocukların okula uyumunu arttırdığı bulunmuştur. Araştırmada anaokuluna daha önce gitmiş çocukların gitmemiş çocuklara oranla okula uyum düzeyleri daha yüksek çıkmıştır. Elde edilen bulgular incelendiğinde çocukların mizaç özellikleri ve anne baba eğitim düzeyleri ile okula uyum düzeyleri arasında bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Özen Altinkaynak ve Akman (2019) 150 çocukla gerçekleştirdikleri çalışmada okul öncesi dönemdeki çocukların anne baba tutumlarının okula uyum becerileri üzerindeki yordayıcı etkisini bulmayı amaçlamışlardır. Araştırmanın sonucunda koruyucu ve baskıcı-otoriter anne ve baba tutumları arttıkça çocukların okula uyum düzeylerinin azaldığı, izin verici ve demokratik anne baba tutumları arttıkça okula uyum düzeylerinin arttığı bulgusu

elde edilmiştir. Demokratik anne baba tutumunun çocuğun okula uyumunun en önemli yordayıcısı olduğu saptanmıştır.

Gülay Ogelman, Seçer, Gündoğan ve Bademci (2015) yaptıkları çalışmada 68-72 aylık okul öncesi ve ilkokula devam eden öğrencilerin okula uyum ve öğretmenleri ile ilişkilerinin karşılaştırmışlardır. Çalışmada 64 çocuk yer almıştır. Araştırmadan çocukların uyum değişkenlerinde (işbirlikli katılım, kendi kendini yönetme, okuldan kaçınma, okulu sevmeye) sınıf türü açısından anlamlı düzeyde farklılık bulunmadığı bulgusu elde edilmiştir. Ana sınıfına giden çocukların öğretmene yakınlık, bağlılık ve genel öğretmen-çocuk ilişkileri açısından ilkokula giden öğrencilere göre daha yüksek puanlar aldıkları sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın sonucunda öğretmenle çatışma değişkeninde birinci sınıf öğrencilerinin puanları daha yüksek bulunmuştur.

Uz Baş (2003) araştırmasında ilköğretim dördüncü ve beşinci sınıf öğrencilerinin sosyal beceri ve okula uyumları ile depresyon düzeyleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymuştur. Çalışma grubunu 365 öğrenci oluşturmaktadır. Öğrencilerin sosyal beceri ve okula uyum düzeyleri ile depresyon puanları arasında olumsuz yönde anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmada bulunan sosyoekonomik düzey, cinsiyet, ebeveynin birliktelik durumu ve kardeş sıralaması değişkenlerinin öğrencilerin sosyal beceri ve okula uyum düzeyleri üzerinde etkili olduğu saptanmıştır. Sosyoekonomik düzey ve kardeş sıralaması değişkenlerinin öğrencilerin depresyon düzeyleri üzerinde de etkili olduğu sonucu elde edilmiştir. Akademik başarı değişkeni ile öğrencilerin sosyal beceri, okula uyum ve depresyon düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Aysan ve Uz Baş (2004) araştırmalarında ilköğretim dördüncü ve beşinci sınıf öğrencilerinin sosyal beceri ve okula uyumları ile depresyon düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. 365 öğrenci ile gerçekleştirilen çalışmada öğrencilerin sosyal beceri ve okula uyumları ile depresyon puanları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Elde edilen verilere göre cinsiyetin, ebeveynin birliktelik durumunun, kardeş sıralamasının sosyal beceri ve depresyon düzeylerine göre anlamlı olarak farklılaştığı ve akademik başarının ise anlamlı olarak ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Okul öncesi eğitimin, ilkokul 1. Sınıf öğrencilerinin okula uyumları ve Türkçe becerileri üzerindeki etkisini incelemek için Topcu (2012) tarafından yapılan araştırmada

205 öğrenci yer almıştır. Araştırmanın sonucunda cinsiyet, babanın öğrenim durumu ve sahip olunan kardeş sayısı değişkenlerinin okula uyum düzeylerinde etkili olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Yapılan bu çalışmada okul öncesi eğitim alan çocukların, almayan çocuklara oranla işbirlikli katılım ve kendi kendini yönetme alt boyutlarında ve okula uyum toplam puanında daha iyi oldukları saptanmıştır.

Kurtoğlu (2013) yaptığı çalışmada bilişsel davranışçı yaklaşıma dayalı psiko-eğitim programının ilkokul 5. sınıfa devam eden öğrencilerin duygusal yılmazlık, sosyal beceri, okula uyum ve benlik saygısı düzeyleri üzerindeki etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmada öncelikle Duygusal Yılmazlık Ölçeği'nin Türkçe uyarlaması yapılmıştır. İstanbul ilinde okuyan 60 öğrencinin yer aldığı bu çalışmada deney grubunu oluşturanlar 12 oturumluk yapılandırılmış bir psiko-eğitim programına katılmıştır. Plasebo grubunda yer alan öğrencilere yapılandırılmış bir program uygulamak yerine gündemi grup üyelerinin belirlediği, etkileşim grubu özelliklerini gösteren 12 oturumluk bir program uygulanmıştır. Kontrol grubuna ise hiçbir program uygulanmamıştır. Çalışmayı oluşturan her grup için ön test ve son test uygulaması yapılmıştır. Yapılan araştırmanın bulguları incelendiğinde bilişsel davranışçı yaklaşıma dayalı olarak hazırlanan psiko-eğitim programının ilköğretim birinci kademe beşinci sınıf öğrencilerinin duygusal yılmazlık düzeylerini arttırdığını, sosyal beceri-okula uyum ve benlik saygısı düzeylerini arttırmada ise etkisinin az olduğu saptanmıştır.

Ensar ve Keskin (2014) ilkokul birinci sınıfa devam eden öğrencilerin okula sosyal duygusal uyumlarını çeşitli değişkenler açısından incelemiştir. 609 ilkokul birinci sınıf öğrencisi hakkında öğretmenleri form ve ölçekler doldurmuşlardır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre cinsiyetin sosyal duygusal uyum üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmadığı, yaş, okul öncesi eğitimi alma ve ailenin gelir durumunun ise sosyal duygusal uyum üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturduğu saptanmıştır. Araştırmada 66-72 aylık öğrencilerin 60-66 aylık öğrencilere göre, okul öncesi eğitim alanların almayanlara göre, aile gelir durumu yüksek olanların ise düşük olanlara göre sosyal duygusal uyumları daha yüksek olarak belirlenmiştir.

Özarlan (2014) tarafından yapılan çalışmada 60-71 ay aralığında bulunan 1. sınıfa devam eden öğrencilerin okul olgunluğu düzeylerini belirlemek ve farklı yaş kategorilerindeki (60-71 ve 72-84 ay) öğrencilerin öğretmenlerinin gözlemlediği okula

uyum ve sınıf yönetimi sorunlarını belirlemek amaçlanmıştır. Çalışmanın verileri 133 öğretmen ve 64 birinci sınıf öğrencisinden toplanmıştır. Elde edilen bulgulara göre 60-71 ay arası öğrencilerin, 72-84 ay arası öğrencilere oranla okula uyum sağlamakta zorlandıkları, ebeveynlerden ayrılmanın büyük sorun olduğu, sınıf ortamında ev ortamının rahatlığını istedikleri dolayısıyla okul-sınıf kurallarına uymakta zorlandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerin görüşlerine göre 72-84 ay aralığındaki öğrencilerde okula uyum ve sınıf yönetimi puanlarının daha yüksek olduğu sonucu elde edilmiştir. Öğretmenler, öğrencilerin yaşları arttıkça okula uyum ve sınıf yönetimi ile ilgili sorunların azaldığını dile getirmişlerdir.

Günaydın Balta (2015) 310 öğrencinin katılımıyla yaptığı çalışmada, okul yönetimi ve öğretmenlerin etkinliklerinin, ilkökul öğrencilerinin okula uyumunu ne düzeyde etkilediğini saptamıştır. Çalışmada öğrencilerin okula uyum sağlamasındaki engelleri kaldırabilmek için çalışma ayrıntılı planlama yapılarak gerçekleştirilmiştir. Çalışmada çevre, aile, arkadaşlar, okul ve öğrenci öğelerinin hepsi birlikte incelenmiştir. Yapılan araştırmada cinsiyet, okuduğu sınıf, okul türü, annelerin eğitim durumu, babaların eğitim durumu, annelerin mesleki durumu, babaların mesleki durumu değişkenleri yer almaktadır. Çalışma bulgularına bakıldığında erkek öğrenciler okul idaresinin belirlemiş olduğu katı kuralların okula uyumu olumsuz etkilediğini ifade etmişlerdir. Devlet okulunda eğitim gören öğrenciler öğretmenlerin, uyum sağlamakta zorlanan öğrencilere sert davranışlarda bulduklarını belirtmişlerdir. Özel okulda eğitim gören öğrenciler ise idare ve öğretmenlerin bilgilendirici toplantılar yaptıklarını ve okula uyumu artırmak için gerekli önlemleri aldıklarını ifade etmişlerdir. Annesi okur-yazar olmayan öğrenciler öğretmenlerin katı kurallar koyduğunu belirtirken, annesi üniversite mezunu olan öğrenciler okula uyum için gerekli çalışmalar yapıldığını, veli, öğrenci, öğretme ve okul yöneticilerinin iş birliği içinde olduklarını ifade etmişlerdir. Çalışmanın sonucunda öğrenciler öğretmenlerin aşağılayıcı davranışlarda bulunma düzeylerinin az olduğunu belirtmişlerdir.

İlkokul 1. sınıfa giden öğrencilerin okula uyumlarını etkileyen faktörleri incelemek için Ateş (2016) tarafından yapılan betimsel yöntemin kullanıldığı çalışmada öncelikle kişisel bilgi formu uygulanmıştır. İlk olarak 100 sınıf öğretmenin görüşleri alınmış ve ön değerlendirme yapılmıştır. Daha sonra ise bir anket geliştirilmiş ve 105 sınıf öğretmenine uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda ilkökul 1. Sınıfa devam eden öğrencilerin okula

uyumlarını en fazla öğretmen-öğrenci iletişiminin etkilediği saptanmıştır. Yapılan araştırmada öğrencilerin okula uyumlarını en az etkileyen faktörün ise öğrencinin cinsiyeti olduğu bulunmuştur.

Güler (2016) tarafından yapılan çalışmada, ilkokul birinci sınıfa başlayan öğrencilerin okula başlama yaşına göre okula uyumlarının ve okuma yazma becerilerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu iki ayrı ilkokuldan 337 birinci sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Bulgularına göre öğrencilerin birinci sınıfa başlama yaşları arttıkça okula uyum ve okuma yazma becerilerinin de arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Cinsiyete göre kız öğrencilerin okula uyum puanları daha yüksek bulunmuştur. Çalışmada okul öncesi eğitim alan öğrencilerin okul öncesi eğitim almayan öğrencilere oranla okula uyum düzeyleri ve okuma yazma becerilerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Çalışmaya katılan birinci sınıf öğrencilerinin okula uyum düzeylerinin okuma yazma becerileri üzerindeki etkisi incelendiğinde, okula uyum puanları yüksek olan öğrencinin okuma yazma beceri puanlarının da daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Güler ve Onur (2016) yaptıkları çalışmada ilkokul birinci sınıfa başlayan öğrencilerin okula başlama yaşına göre okula uyumlarını incelemiştir. Çalışma 337 birinci sınıf öğrencisiyle gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın sonucunda okula başlama yaşı ve anne babanın eğitim düzeyi yükseldikçe okula uyum düzeylerinin arttığı, kız öğrencilerin okula uyum düzeylerinin daha yüksek olduğu ve okula giden kardeşlerinin olup olmama durumunun okula uyum üzerinde etkisi olmadığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Gündüz ve Özarlan (2016) yaptıkları çalışmada birinci sınıfa devam eden farklı yaş aralığındaki (60-71 ay ve 72-84 ay) öğrencilerin akademik olgunluk düzeyleri ve okula uyum sorunlarını incelemiştir. Çalışma grubunu 32 birinci sınıf öğrencisi 135 birinci sınıf öğretmeni oluşturmuştur. Çalışmadan elde edilen verilere göre 60-71 ay aralığındaki öğrencilerin okul olgunluğuna sahip olmadıkları 72-84 ay yaş aralığında bulunan öğrencilerin ise okul olgunluğuna ulaştıkları saptanmıştır. 60-71 ay yaş aralığında olan öğrencilerin okula uyum sorunlarını daha çok yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Yüksel, Kurt, Gülsu, Akdağ, Aydın ve Erdoğan (2016) ilkokul birinci sınıfa giden (60-84 aylık) okula uyum sorunları yaşayan çocukların, okul algılarını çizdikleri resimler yoluyla incelemiştir. Okula uyum sürecinde sıkıntı yaşayan 40 öğrenci ile çalışılmıştır. Araştırmanın sonucunda bu çocukların okul ile ilgili algılarını yansıttıkları resimlerde en

çok insan şekilleri, ikinci olarak okul binası ve okul bahçesi, daha sonra ise doğa ve doğa olaylarını kullandıklarını görülmüştür. Çocuklar resimlerinde daha çok okul güzergahında karşılaştıkları insanları ve yaşantıları çizdiklerini belirtmişlerdir. Çalışmada çocukların en çok mavi, sarı ve yeşil renklerini tercih ettikleri belirtilmiştir.

Canbulat (2017) tarafından yapılan çalışmada yeni sistemde (4 + 4 + 4) okula başlayan birinci sınıfların okula uyum ve hazırbulunuşluk düzeylerinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 18 sınıf öğretmeni ve 440 birinci sınıf öğrencisi oluşturmuştur. Araştırmadan elde edilen verilere göre cinsiyet ile okula uyum ve hazırbulunuşluk düzeyleri arasında anlamlı bir fark yokken, öğrencilerin yaşı ve daha önce okul öncesi eğitim alıp almama değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Yaş arttıkça öğrencilerin okula uyum ve hazırbulunuşluk düzeyleri artmaktadır. Okul öncesi eğitim almış olması öğrencinin okula uyumu ve hazırbulunuşluğunu olumlu etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmada yer alan öğrencilerin okula uyum ve hazırbulunuşlukları arasında orta düzey, pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu bulgusu elde edilmiştir.

Okul öncesi eğitim almış ve almamış ilköğretim 1. Sınıf öğrencilerinin okula uyum ve anksiyete düzeylerini belirlemek için Tangüner (2017) bir çalışma gerçekleştirmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu 291 öğrenci oluşturmuştur. Elde edilen bulgular sonucunda okul öncesi eğitim almış olan öğrencilerin okula uyumunun, almamış olan öğrencilerin okula uyumlarından daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Araştırmada okul öncesi eğitim almamış olan öğrencilerin anksiyete puanlarının, almış olan öğrencilerin anksiyete puanlarından fazla olduğu sonucu elde edilmiştir. Kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranla okula uyum düzeylerinin daha fazla olduğu saptanmıştır. Araştırmada okul öncesi eğitim almış olan öğrencilerin okul öncesi eğitime başlama yaşları yükseldikçe okula uyum düzeylerinin azaldığı sonucu elde edilmiştir. Anne babanın eğitim durumunun, çalışıp çalışmamasının okul öncesi eğitim alıp almama durumu üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu ortaya konmuştur.

Battal ve Özdemir (2019) veli ve öğretmen görüşlerine başvurdukları çalışmalarında, ilkokula velisinin isteğiyle başlayan çocukların (60-66 aylık) yaşadıkları uyum sorunlarını ve akademik başarılarını incelemişlerdir. Çalışmada beş öğretmen ve okula erken yaşta başlayan beş öğrencinin velisi yer almıştır. Çalışmadan elde edilen bulgular incelendiğinde, okula erken yaşta başlayan çocukların hazırbulunuşluk

düzeylerinin yetersiz olduğu, uyum sorunları yaşadıkları ve bunlara bağlı olarak akademik başarılarının düşük olduğu sonuçlarına ulaşmıştır.

Demirtaş Zorbaz (2019) tarafından yapılan çalışmada Ekolojik Sistem Yaklaşımı'na dayalı olarak ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin okula uyumunu etkileyen faktörleri belirlemektir. Çalışma grubu 81 öğretmen ve 517 veliden oluşmaktadır. Veriler, 2015-2016 eğitim öğretim yılında devlet okullarından yaşları 64 ile 98 ay arasında değişen 517 çocuktan toplanmıştır. Çalışma bulgularına göre Okula Uyum Modeli'nin dışa yönelim özellikleri, öğretmen-öğrenci ilişkisi ve akran ilişkileri birinci sınıf öğrencilerinin okula uyumu üzerinde önemli ve doğrudan etkiye sahipken, aile katılımının birinci sınıf öğrencilerinin okula uyumu üzerinde istatistiksel olarak anlamlı ve doğrudan etkisi yoktur. Ayrıca, çocukların dışa yönelimlerinin, öğretmen-öğrenci ilişkisi ve akran ilişkilerinin aracı rolü aracılığıyla okula uyumu etkilediği sonucu elde edilmiştir.

Karacabey (2016) tarafından yapılan, 2014-2016 eğitim-öğretim yılında okulu terk etmiş öğrencilerin yer aldığı çalışmada, ortaöğretim öğrencilerinin okul terkine ilişkin bireysel ve kurumsal nedenleri ortaya koymak ve bunlara ilişkin çözümleri geliştirmek amaçlanmıştır. Araştırmada hem nicel hem de nitel araştırma yöntemi kullanılarak karma bir model oluşturulmuştur. Araştırma sonucunda bireysel faktörlerden öğrencinin geçmiş yaşantıları ve bazı demografik değişkenlerin okul terkine etkili olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Okul terkine kurumsal faktörler incelendiğinde ise aile yapısı, finansal ve insan kaynakları, öğrencinin terk ettiği okul birleşimi ve ekranlar etkili olmuştur. Çalışma sonucunda 9. sınıfın okul terkine kritik eşik olduğu ve liseye geçiş sınavlarında başarısız olan öğrencilerin açık liseyi tercih ettikleri sonucu elde edilmiştir.

Dağ (2018) Mesleki ve Teknik Anadolu lisesinde gerçekleştirdiği çalışmasında dokuzuncu sınıf öğrencilerinin uyum sürecini zorlaştıran nedenleri ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Nitel yapılan çalışmada derinlemesine görüşme yöntemi uygulanmıştır. Altı okul yöneticisi ve bir rehber öğretmen ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda dokuzuncu sınıf öğrencilerinin orta öğrenim disiplin yönetmeliğine hakim olmamalarının, lise türü nedeniyle ders saatlerinin fazla olmasının, akademik başarılarının düşük olmasının uyum sürecini zorlaştırdığı belirlenmiştir. Dokuzuncu sınıfın öğrenciler için bir ara sınıf olduğunu ve onuncu sınıfta alan seçimiyle birlikte uyum sorunlarının azaldığı ifade edilmiştir.

Yüce (2018) çalışmasında Türkiye’de geçici koruma altında olan Suriyeli öğrencilerin okula uyumlarını etkileyen faktörleri incelemeyi amaçlamıştır. Çalışmada 10 Türk öğrenci, 10 Suriyeli öğrenci, 16 öğretmen ve yönetici ile 10 rehber öğretmen yer almıştır. Araştırmanın sonucunda Suriyeli öğrenciler dil engeli, akran ilişkileri, öğretmen tutumları, okula ve ülkeye bakış açısı, saldırganlık, ayrışma, dışlanma, kültürel farklılıklar, eğitime ara verme durumu ve akademik hazırbulunuşluğun okula uyumlarını etkileyen faktörler olduğunu dile getirmişlerdir. Araştırmada yer alan Türk öğrenciler Suriyeli öğrencilerin dil engeli, akran ilişkileri, öğretmen tutumları, saldırganlık, ayrışma, dışlanma, kültürel farklılıklar ve akademik hazırbulunuşluk seviyesindeki farklılıklarının okula uyumunu etkileyen faktörler olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmen ve yöneticiler bu faktörlere ek olarak ekonomik nedenler, travmatik yaşantılar, psikososyal destek, Türk ve Suriyeli ailelerin tutumları, sağlık ve hijyen, öğretmen yeterliliği, sınıf içi düzenleme ve destek eğitimin Suriyeli öğrencilerin okula uyumlarını etkileyen faktörler olduklarını belirtmişlerdir. Rehber öğretmenler ise öğretmen ve yöneticilerin söylediklerinden farklı olarak psikolojik danışman ve öğretmen tutumlarının, rehberlik etkinliklerinin, konsültasyonun, oryantasyon etkinliklerinin ve başarı hissini Suriyeli öğrencilerin okula uyumları üzerinde etkili faktörler olduğunu ifade etmişlerdir.

Çöplü (2019) tarafından göçmen öğrencilerin okul uyumlarına dikkat çekmek ve okul uyumlarını iyileştirmek amacıyla yapılan çalışmada on üç öğretmen, altı okul yöneticisi, on dört göçmen öğrenci ve on bir veli ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmeler sonucunda göçmen öğrencilerin okula uyumlarını engelleyen faktörler saptanmıştır. Öğretmen, okul yöneticileri ve aileler okula uyumu engelleyen faktörleri iletişim çatışmaları, sosyal ilişkilerinde ilişki kuramama, akranları ile kavga etme, çekingenlik, argo kelime kullanımı, agresif davranışlar sergileme sorunları, kültürel farklılık sorunları, motivasyon eksikliği, isteksizlik, dil bilmeme, parçalanmış aile yapısı, sosyoekonomik sorunlar, başarısızlık, okul devamsızlığının olması şeklinde ifade etmişlerdir. Yapılan çalışmanın sonucunda, göçmen öğrencilerin okula uyumlarını iyileştirmek için göçmen öğrencilere yönelik bir taslak okul uyum programı geliştirilmiştir.

Türkiye’de okula uyumla ilgili yapılan araştırmalara bakıldığında bazı araştırmalarda cinsiyet değişkeninin okula uyum üzerinde etkili olduğu görülürken, bazı araştırmalarda ise etkili olmadığı görülmektedir. Cinsiyet değişkeninin okula uyum üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılan çalışmalarda kız öğrencilerin erkek öğrencilere

göre okula uyum düzeylerinin daha yüksek olduğu ortaya konulmuştur. Öğretmen-öğrenci ilişkisinin okula uyumda etkili değişkenlerden biri olduğu ve en çok ilkokul düzeyinde etkili olduğu görülmektedir. Yaş değişkeninin de bazı araştırmalarda okula uyum üzerinde etkili olmadığı bulunurken, bazı araştırmalarda ise yaş değişkeninin okula uyum üzerinde etkili olduğu ve yaş arttıkça okula uyum düzeyinin de arttığı ortaya konulmuştur. Yapılan çalışmaların sonuçlarına göre okul öncesi eğitim alan öğrencilerin almayanlara göre okula uyum düzeyleri daha yüksek olduğu görülmektedir. Olumlu ve demokratik anne-baba tutumları, akran ilişkileri ve akademik başarı değişkenlerinin okula uyum üzerinde etkili olduğu ortaya koyulmuştur. Literatürdeki çalışmalara bakıldığında okula uyumun genellikle okul öncesi ve ilkokul birinci sınıf öğrencilerinde incelendiği görülmektedir. Ortaokul öğrencilerinin okula uyumu ile ilgili az sayıda çalışma yer almaktadır.

2.2.2. Konuyla İlgili Yurtdışında Yapılan Çalışmalar

Ladd (1990) tarafından 125 anasınıfı öğrencisi ile yapılan çalışmada öğrencilerin okul yılı içerisindeki akran ilişkilerinin okula uyum düzeylerine etkisi incelenmiştir. Çalışma okulun başında, okul başladıktan iki ay sonra ve okul sonunda olacak şekilde sürdürülmüştür. Araştırma sonucunda öğrencilerin akran ilişkilerinin okulun başında ve okul yılı içerisinde okul uyumu üzerinde etkili olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Akran reddi yaşayan çocukların ilkokula başladıklarında da okula uyumda zorlandıkları ifade edilmiştir. Arkadaş edinen ve arkadaşlığını sürdürebilen çocukların okul performanslarının yükseldiği, akran reddi yaşayanların ise okul performanslarının düştüğü ve okula gitmek istemedikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Kochenderfer ve Ladd (1996) akran mağduriyeti ile okul uyumsuzluğu arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapmış oldukları çalışmalarında anaokulunda öğrenim gören 5 ve 6 yaşındaki 200 çocuk (105 erkek, 95 kız) çalışma grubunu oluşturmaktadır. Bulgulara bakıldığında mağduriyetin çocukların yalnızlığını ve okuldan kaçmalarını etkilediği belirlenmiştir. Mağduriyet meydana gelirken çocukların yalnızlık duyguları daha belirgindir. Ayrıca, çocukların akran mağduriyetine maruz kalma süresi, okula uyum sorunlarının büyüklüğü ile ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Ladd, Kochenderfer-Ladd ve Coleman, (1996) yaptığı bir başka çalışmada ise 5-6 yaş aralığında yer alan 82 öğrencinin katılımıyla çocukların arkadaşlık ilişkilerini algılayışları ile okul uyumları incelenmiştir. Araştırmanın bulgularına bakıldığında

erkeklerde arkadaşlığın okula uyumda önemli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Akranlarıyla ilişkisi kötü olan çocukların okulu daha az sevdiği, okul etkinliklerine katılmak istemedikleri ve yalnızlık düzeylerinin yüksek olduğu sonuçları elde edilmiştir. Her iki cinsiyet açısından bakıldığında arkadaşlık ilişkilerinden duyulan memnuniyet ile akademik başarı arasında ilişki saptanmıştır.

Ladd, Birch ve Bush (1999) yaptıkları çalışmada okula uyumu etkileyen çeşitli değişkenler (ailenin sosyoekonomik düzeyi, öğretmen ve akran ilişkileri, zihinsel gelişim vb.) incelenmiştir. Çalışmanın örneklem grubunu yaş ortalaması 5,5 olan 200 çocuk oluşturmuştur. Araştırmadan elde edilen bulgular incelendiğinde öğretmen ve akran ilişkilerinin, çocukların zihinsel gelişimlerinin, ailenin sosyoekonomik düzeylerinin okula uyum üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Buhs ve Ladd (2001) yapmış oldukları çalışmalarında akran reddi ile çocukların anaokulunda duygusal ve akademik uyumları arasındaki ilişkiye aracılık edebilecek akran ilişkilerini incelenmişlerdir. Bu kısa süreli ve boylamsal çalışmanın sonucunda akran reddi ile karşılaşan çocukların sınıftaki etkinliklere az katılım gösterdikleri ve akademik başarılarının düşük olduğu anlaşılmıştır. Okulda yalnız kaldıkları, akranları tarafından olumsuz davranışlara maruz kaldıkları, okula gitmekte istekli olmadıkları ve okuldan kaçmak istedikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Al-Hendawi (2013) yapmış olduğu derlemede çocukların mizaçları üzerine yapılan araştırmaları okula uyum ve akademik başarı açısından incelemeyi amaçlamıştır. İncelenen araştırmalarda, çocukların mizaçları ile okula uyum arasında önemli ilişkiler saptanmıştır. Ayrıca mizaç ile akademik başarı arasında da önemli ilişkiler bulunmuştur.

Ladd ve Burgess (1999) tarafından yapılan çalışmada anaokulundan başlayıp ilköğretim ikinci sınıfa kadar devam eden çocukların davranışsal özelliklerinin okula uyumları üzerindeki etkisi incelenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu 399 anaokulu öğrencisi oluşturmuştur. Üç yıl devam eden çalışmada saldırgan, çekingen, saldırgan/çekingen olmak üzere oluşturulan deney grubundaki çocuklar kontrol grubu ile karşılaştırılmışlardır. Çalışma yılda iki kez üç yılda altı kez olacak şekilde planlanmıştır. Çalışmada öğrencilerin yalnızlık, öğretmen-öğrenci yakınlığı, öğretmen-öğrenci çatışması, akranları tarafından kabul edilme, algılanan akran ilişkileri memnuniyeti, sınıf arkadaşlığı ve akran şiddetine maruz kalma durumları incelenmiştir. Araştırmadan elde edilen

bulgulara göre saldırgan davranışlarda bulunan anaokulu öğrencilerinin ilkokulda da bu davranışlarını sürdürdükleri saptanmıştır. Çekingenliğin saldırganlığa göre daha az devam ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Okulda sorun yaşamanın saldırgan, çekingenlik ve saldırgan/çekingenlik davranışları ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Anaokuluna giden çocukların saldırgan ve çekingenlik sorunlarının ilkokul boyunca devam edebildiği ifade edilmiştir. Çekingen davranan çocukların öğretmenleriyle ilişkilerinin daha az yakın ya da daha çok bağımlı şeklinde olabileceği belirtilmiştir. Araştırmada saldırgan çocukların akranları tarafından kabul görmedikleri, öğretmenleri ile çatışma yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Saldırgan/çekingen çocukların saldırgan çocuklara oranla akran kabulü düzeylerinin ve yakın arkadaşlarının daha az olduğu bulunmuştur.

Margetts (2002) 212 çocuk ile yapmış olduğu çalışmada okula başlamanın çocukların kişisel karakterleri üzerindeki etkisini araştırmıştır. Çocuklarla yapılan görüşmeler sonucunda okullarda uyum programlarının olup olmamasının okula başlayan çocukların karakterleri üzerinde etkili olduğu ifade edilmiştir. Okullarda oryantasyon programlarının aileler ve öğrenciler için çeşitlendirilmesinin önemi belirtilmiştir. Okula uyum sağlamada zorlanan öğrenciler için farklı fırsatlar sunularak okula uyumlarının kolaylaştırılabileceği dile getirilmiştir.

Mathur (1999) yapmış olduğu çalışmada ikinci ve üçüncü sınıftaki öğrencilerin okula uyumu ile sosyal uyum (akran yeterliliği, öğretmen-öğrenci ilişkileri, okulu sevme, öğrencinin sınıftaki davranışı) ve akademik uyum (başarı, okulu sevme) arasındaki ilişkileri incelemiştir. Çalışma grubunu ikinci sınıftan 186 öğrenci ve 11 öğretmen, üçüncü sınıftan ise 188 öğrenci ve 11 öğretmen ve öğrencilerin velileri oluşturmuştur. Üçüncü sınıftaki öğrencilerin okula uyumunun hem sosyal uyumdan hem de akademik uyumdan etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır. Sosyal uyumun ayrıca akran yeterliliği, öğretmen-öğrenci ilişkileri ve sınıftaki davranışlardan oluştuğunu, akademik uyumun ise akademik başarıdan oluştuğu belirtilmiştir. İkinci sınıftaki öğrencilerin öğretmen-öğrenci ilişkilerinin ve akademik başarılarının, üçüncü sınıftaki öğrencilerin hem sosyal hem de akademik uyumlarının önemli yordayıcıları olduğu belirlenmiştir. Üçüncü sınıftaki öğrencilerin, öğretmen tarafından belirtilen ebeveyn katılımı ve ailenin sosyoekonomik durumu, hem sosyal hem de akademik olarak okula uyumun yordayıcıları olarak bulunmuştur. İkinci sınıftaki öğrencilerin sosyal ve akademik uyum süreçleri, üçüncü sınıftaki öğrencilerin hem sosyal hem de akademik uyumunu etkilemektedir.

Chen Chang, He ve Lui (2005) yaptıkları çalışmada Çinli çocukların anne babalarıyla ilişkilerinin, okuldaki sosyal davranışları ve okula uyum sağlama üzerindeki etkileri incelemişlerdir. Araştırmanın sonucunda elde edilen bulgulara bakıldığında anne babalarıyla olumlu ilişkileri bulunan çocukların sosyal beceri, liderlik ve sosyal yeterlik açısından daha iyi oldukları saptanmıştır. Anne babalarıyla ilişkileri iyi olan çocukların okula uyumlarının daha hızlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Longobardi, Settanni, Prino, Fabris ve Marengo (2019) anaokulundan ilkokula ve ilkokuldan ortaokula geçişlerde öğretmen-öğrenci ilişkisinin içe yönelim ve dışa yönelim belirtilerinin azalmasını yordayıp yordamadığını araştırmak amacı ile yaptıkları çalışmalarında çalışma grubunu 127 anaokulu öğrencisi, 113 ilkokul beşinci sınıf öğrencisi, 240 sekizinci sınıf öğrencisi ve onların öğretmenleri oluşturmaktadır. 2016 yılından 2018 yılına kadar topladıkları verileri öğretmenler, öğrencilerle ilgili demografik ayrıntıları (yaş, cinsiyet), psikolojik belirtileri ve öğretmen öğrenci ilişkisinin kalitesini bildiren isimsiz bir anket doldurmuştur. Çalışmanın sonucunda her kademe değişiminde öğretmen-öğrenci ilişkisinin, öğrencilerin kaygı ve streslerini azaltmada önemli bir etken olduğu ve yeni ortama daha iyi uyum sağlamalarını desteklediği sonucuna ulaşılmıştır. Olumlu bir öğretmen-öğrenci ilişkisi, öğrencilerin gelişimi için koruyucu bir faktördür.

Cotterell (1992) yapmış olduğu çalışmasında ergenlerin uyumlarını ve çevrelerindeki önemli kişilerle olan destekleyici ilişkileri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Ergenlerin ebeveynleri, arkadaşları ve öğretmenleriyle etkileşimlerini tanımlarken Bowlby'nin sosyal bağlanma kavramını sosyal destek kavramıyla ilişkilendirmiştir. Ergenlerin ebeveynleri, arkadaşları ve öğretmenleri ile bağlanma düzeyi arasında orta düzeyde ilişki bulunmuştur. Ergenlerin çevrelerinden aldıkları destek ve uyumları arasında, çevrelerine bağlanmaları ve uyumları arasında olduğundan daha az ilişki olduğu saptanmıştır. Her iki cinsiyet için de, ebeveynlere ve öğretmenlere bağlanma düzeyi, ergenlerin kendileri hakkındaki olumlu duygularıyla ilişkili olduğu bulunmuştur. Kızların ebeveynlerinden ve öğretmenlerinden aldıkları desteğin akademik benlik kavramıyla ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ergenlerin ailelerinden aldıkları desteğin okula uyumla ilişkili olduğu ortaya koyulmuştur.

Demaray ve Malecki (2002) yaptıkları çalışmalarında ortaokuldaki ergenlerin algılanan sosyal desteği ile algıladıkları uyum düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir.

Çalışmanın sonucunda genel sosyal destek ile algıladıkları okula uyum düzeyleri arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Öğretmen ve okul desteği okula uyumla ilişkili olduğu saptanmıştır. Aile ve sınıf arkadaşı desteği ise okula uyumla yüksek düzeyde ilişkili bulunmuştur.

Malecki ve Demaray (2003) yaptıkları çalışmalarında öğrencilerin ebeveynler, öğretmenler, sınıf arkadaşları ve yakın arkadaşlarından ne tür destekler algıladıklarını ve sosyal destek türlerinin öğrencilerin sosyal, davranışsal ve akademik uyumlarıyla ilgili olup olmadığını incelemiştir. Çalışmanın sonucunda öğrencilerin ebeveynleri ve öğretmenlerinden her türlü desteği benzer düzeylerde algıladıkları bulunmuştur. Kız öğrencilerin sınıf ve yakın arkadaşlarından algıladıkları desteğin daha yüksek düzeyde olduğu saptanmıştır. Ailelerinden gelen destekleyici davranışların okula uyumlarına katkıda bulunduğu anlaşılmıştır. Öğretmenlerinin destekleyici davranışlarının da öğrencilerin okula uyumlarını yordadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Nansel, Haynie ve Simons-Morton (2003) yaptıkları çalışmada ortaokulun ilk ve sonraki yıllarında zorbalık etme ve mağdur olma ile okula uyum arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Veriler altıncı sınıfın başında, sonunda ve yedinci sınıfın sonunda okuyan 930 öğrenciden elde edilmiştir. Araştırmada zorba, kurban veya zorba-mağdur olarak sınıflandırılan öğrencilerin okula uyumu, bu sınıflandırmalara dahil olmayan akranlarından daha zayıf olduğu ve okul iklimini daha olumsuz algıladıkları sonuçlarına ulaşılmıştır.

Zettergren (2003) yaptığı çalışmada orta çocukluk döneminde farklı akran statüsüne sahip çocukların ergenlik dönemindeki akademik performanslarını ve okula uyumlarını araştırmıştır. Araştırmanın örneklemi 10-11 yaşlarında sosyometrik olarak reddedilen, popüler olan ve sınıfta ortalama popülerliğe sahip 15 yaşındaki toplam 90 öğrenciden oluşmaktadır. Reddedilen kız ve erkek öğrencilerin akademik performansları ve zeka düzeyleri, diğer statü gruplarındaki öğrencilerin standartlarının altındayken, popüler erkek ve kız çocukların puanlarının üst düzeyde olduğu bulunmuştur. Reddedilen kızların okula ve okul çalışmalarına karşı olumsuz tutumları olduğuna ve popüler kızların olumlu okul tutumlarına sahip olduğu anlaşılmıştır. Reddedilen erkeklerin okulu bırakma oranı diğer erkeklere göre çok daha yüksek olduğu bulunmuştur. Sonuçlar, reddedilen çocukların uzun bir süre boyunca okul sorunları için de bir risk grubu olduğunu göstermektedir. Ergenlik yıllarının önemli gelişimsel yönleri göz önüne alındığında,

akranları tarafından reddedilen çocukların gelecekteki yetişkinliğe uyumları konusunda zorluk yaşayabilecekleri sonucuna ulaşılmıştır.

Way, Reddy ve Rhodes (2007) yaptıkları çalışmalarında okul ikliminin dört farklı boyutu olarak ifade ettikleri öğretmen desteği, akran desteği, öğrencinin sınıftaki özerkliği ve okul kurallarının tutarlılığı ve netliğine ilişkin öğrenci algılarındaki değişimi incelemişlerdir. Çalışmanın örneklemini altıncı sınıf ile sekizinci sınıf öğrencilerinden toplam 1.451 ergen oluşturmaktadır. Çalışmanın sonucuna göre algılanan okul ikliminin tüm boyutlarının ortaokul süresince azaldığı saptanmıştır. Okul ikliminin öğrencilerin davranışsal uyumu ve psikolojik uyumu ile ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Jia, Way, Ling, Yoshikawa, Chen, Hughes, Ke ve Lu, (2009) yaptıkları çalışmalarında öğrencilerin öğretmen desteği, öğrenci-öğrenci desteği ve sınıftaki özerk olma boyutlarını içeren okul iklimine ilişkin algılarını ve bu boyutlar ile Çin ve Amerika Birleşik Devletleri'nde ergen psikolojik ve akademik uyumu arasındaki ilişkileri araştırmışlardır. Çalışmanın sonucunda, Çin'deki öğrencilerin ABD'deki öğrencilere göre daha yüksek düzeyde öğretmen desteği, öğrenci-öğrenci desteği ve sınıfta özerklik olmayı algıladıklarını ortaya koyulmuştur. Ayrıca, öğrencilerin öğretmen desteği ve öğrenci-öğrenci desteği algıları, ergenlerin benlik saygısı ve not ortalaması ile pozitif ilişkili olarak bulunmuştur. Bu durum öğrencilerin okul iklimi boyutlarına göre algılarının akademik, psikolojik ve sosyal uyumlarına etki ettiği anlamına gelmektedir.

Shoshani ve Slone (2013) yapmış oldukları çalışmalarında ortaokula geçen ergenlerin kişiliklerinin güçlü yönleri, öznel iyi oluş ve okula uyumlarının boylamsal ilişkilerini incelemişlerdir. Araştırmanın çalışma grubunu İsrail'in merkezindeki dört devlet ortaokulundan yedinci ve sekizinci sınıflarda 417 öğrenci ve 13 öğretmen oluşturmuştur. Öğrencilerin okula uyumu not ortalamaları ve öğretmenlerine verilen anketler aracılığıyla ölçülmüştür. Çalışmada kişiliklerinin güçlü yönleri, öznel iyi oluş ve ortaokul uyumu arasındaki ilişkiler için anlamlı yöndedir. Kişilerarası ilişkilerin iyi olmasının, okuldaki sosyallik ile önemli ölçüde ilişkili olduğu bulunmuştur. Entelektüel ve ölçülü davranmanın, öğrencilerin okul performansının ve başarılarının tahmin edilmesinde oldukça önemli olduğu belirtilmiştir.

Lakhani, Jain ve Chandel (2017) öğrencilerin okula uyum, motivasyon ve akademik başarılarını incelemek amacıyla yaptıkları çalışmalarında 7. ve 10. sınıf aralığında 60

kadın, 60 erkek öğrenci çalışma grubunu oluşturmaktadır. Çalışmanın bulgularında akademik motivasyonu yüksek olan öğrencilerin çoğu zaman sınıf etkinliklerinde başarılı olduğu, sosyal açıdan daha az uyumlu olan öğrencilerin okul çalışmalarında başarılı olduğu, duygusal uyumun sınıf başarısına etkisi olmadığı, sosyal olarak uyumlu öğrencilerin akademik başarı düzeylerinin her zaman iyi olmadığı, sosyal uyum ile duygusal uyum ve akademik başarı ile cinsiyet arasında bir ilişki bulunamadığı gibi sonuçlara ulaşılmıştır.

Basharpoor ve diğerleri (2020) yaptıkları çalışmada aile uyum/uyum, sosyal kabul edilebilirlik ve okula uyum ile ilgili olarak okul bağlılığı ve akademik benlik kavramının aracı rolünü araştırmayı amaçlamışlardır. Bu çalışmaya İran'daki ilkokullardan 11-13 yaşlarında (131 erkek, 137 kız) 268 5. ve 6. sınıf öğrencisi katılmıştır. Sonuçlar, okula uyumun aile uyumluluğu/uyum, sosyal kabul edilebilirlik, okul bağlılığı ve akademik benlik kavramı ile pozitif ilişkili olduğunu göstermiştir.

Ueno ve McWilliams (2010) yaptıkları çalışmalarında cinsiyete dayalı davranışların okula uyum ile ilişkili olup olmadığını araştırmaktadırlar. Çalışmanın örneklemini 1995 yılında ABD okullarındaki 6.349 kız ve 5.954 erkek ortaokul ve lise öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışmanın sonucuna göre cinsiyete dayalı aşırı davranışta bulunan kız ve erkek öğrencilerin okula uyum düzeylerinin düşük olduğu bulunmuştur. Cinsiyete dayalı aşırı davranışlarda bulunmayanların erkek öğrencilerin de okula uyum düzeylerinin düşük olduğu saptanmıştır. Akranlarla ve öğretmenlerle olan kişilerarası sorunlar, bu grup farklılıklarının büyük bir bölümünü açıklamaktadır.

Studsrod ve Bru (2009) yaptıkları çalışmalarında lise öğrencileri arasında okula uyumda ebeveyn desteği, davranışsal kontrol ve psikolojik kontrolün (aşırı koruma ve özerklik verme) görel ve benzersiz etkisini araştırmışlardır. Çalışma grubunu batı Norveç'teki bir lisede mesleki ve genel eğitim kurslarında öğrenim gören 15-18 yaş arası 564 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışmanın sonucunda algılanan ebeveyn uygulamalarının, okula uyumu orta düzeyde ve anlamlı olarak etkilediği saptanmıştır.

Oramah (2014) yaptığı çalışmasında lise son sınıf ergen öğrencilerin okula uyumundaki cinsiyet farklılıklarını incelemiştir. Çalışmanın örneklemini 164 kadın ve 162 erkek olmak üzere toplam 326 ortaokul öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmanın sonucuna

göre katılımcıların okula uyumunda cinsiyetin etkili bir değişken olmadığını sonucuna ulaşmıştır.

Yurt dışında yapılan çalışmalara bakıldığında okula uyumda cinsiyetin etkili bir değişken olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmen-öğrenci ilişkilerinin olumlu olmasının, öğrencilerin okula uyumlarını kolaylaştıran bir etken olduğu görülmektedir. Akran ilişkilerinin okul uyumu üzerinde oldukça etkili olduğu, arkadaş edinebilen ve arkadaşlığını sürdürebilen öğrencilerin okula uyumlarının kolaylaştığı, akran reddi yaşayanların ise okula uyumlarının zorlaştığı ortaya konulmuştur. Anne babaları ile olumlu ilişkiye sahip olan öğrencilerin okula uyum konusunda problem yaşamadıkları anlaşılmaktadır. Akademik motivasyonları ve başarıları yüksek olan öğrencilerin okula uyumlarının kolay olduğu görülmektedir. Eğitim kurumlarında yapılan oryantasyon etkinliklerinin okula uyum sağlamayı kolaylaştırıcı etkisinin olduğu ortaya konulmuştur. Yurt içi ve yurt dışında yapılan çalışmalara bakıldığında okula uyumla ilgili benzer sonuçlar elde edildiği görülmektedir.

BÖLÜM III

3. YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde, çalışma grubunu oluşturan öğrencilere ait demografik özellikleri, araştırmanın modeli ve araştırmanın veri toplama süreci ile ilgili bilgiler yer almaktadır. Araştırmada kullanılan Kişisel Bilgi Formu, Okula Uyum Ölçeği, Akran İlişkileri Ölçeği ve verilerin analizi ile ilgili bilgilere de yer verilmiştir.

3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu araştırmada betimsel araştırma modellerinden olan ilişkiyel tarama modeli kullanılmıştır. Bu model, iki ya da daha fazla sayıda var olan değişkenler arasında, değişimlerin olup olmadığı ve değişimlerin derecesini ortaya koymayı hedefleyen araştırma modelidir (Karasar, 2013). Ortaokul öğrencilerinin okula uyumunun cinsiyet, sınıf düzeyi, okul başarısı, en yakın arkadaşıyla aynı okulda olma, ailenin ekonomik durumu, aile ile ilişkiler, algılanan akademik başarı, akran ilişkilerinde yardım, birliktelik, çatışma, koruma ve yakınlık değişkenleri tarafından ne derece yordandığını belirlemek için regresyon analizi yapılmıştır.

ARAŞTIRMANIN ÇALIŞMA GRUBU

Araştırmanın çalışma grubunu Kırşehir il merkezinde yer alan 2020-2021 eğitim öğretim yılı içerisinde öğrenimlerine devam eden 374 ortaokul öğrencisi oluşturmaktadır. Katılımcılar amaçlı örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Amaçlı örnekleme, çalışmanın amacına uygun şekilde bilgi yönünden zengin durumların seçilmesi ve bunların derinlemesine araştırılması olarak tanımlanabilir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2017). Çalışma grubunun cinsiyet ve sınıf düzeyleri ile ilgili bilgileri Tablo 1.'de verilmiştir.

Tablo 1. Çalışma Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Cinsiyet ve Sınıf Düzeylerine Göre Dağılımları

Sınıf Düzeyi	Cinsiyet		Toplam
	Kadın	Erkek	
7. Sınıf	112	70	182 (%48,6)
8. Sınıf	105	87	192 (%51,4)
Toplam	218(%58,1)	157 (%41,9)	374

Tablo 1.'e bakıldığında araştırmaya katılan öğrencilerin % 58.1'i kadın, % 41.9'u erkektir. Öğrencilerin % 48.6'sı 7. sınıf ve % 51.4'ü 8. sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. 7. Sınıftan 112 kadın ve 70 erkek öğrenci, 8. Sınıftan 105 kadın ve 87 erkek öğrenci olmak üzere toplam 374 öğrenci çalışma grubunu oluşturmuştur.

3.2.VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Bu çalışmada verilerin toplanması için Kişisel Bilgi Formu, Okula Uyum Ölçeği, Akran İlişkileri Ölçeği kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu

Kişisel bilgi formu bu araştırmada yer alan bireylere araştırmanın amacı ve içeriği hakkında bilgi verilmesi, ölçeklerin belirtilmesi ve katılımcılara ait gerekli cinsiyet, sınıf düzeyi, okul başarısı, en yakın arkadaşıyla aynı okulda olma, ailenin ekonomik durumu, aile ile ilişkiler, algılanan akademik başarı ile ilgili bilgilerin toplanması amacıyla oluşturulmuştur. Katılımcılardan bu bilgileri pandemiden önceki okul yaşantılarını düşünerek yanıtlamaları istenmiştir. Bu çalışmada aile ile ilişkiler puanını elde etmek için kişisel bilgi formunda yer alan dokuz madde kullanılmıştır. Bu dokuz maddenin kapsam geçerliği için dört uzmanın görüşüne başvurulmuştur. Bu uzmanlar psikolojik danışmanlık ve rehberlik alanından en az doktora unvanına sahip kişilerden oluşmaktadır. Uzmanlar tarafından maddeler uygun bulunmuştur. Maddelerin yapı geçerliği için 87'si kız 68'i erkek olan 155 kişilik veri seti grubunda açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Veri setinin faktör analizine uygunluğunun belirlenmesi için Kaiser-Mayer-Olkin (KMO) Katsayısı ve Bartlett's Küresellik testlerine bakılmıştır. KMO değeri .91 ve Bartlett's Küresellik testi ise .00 olarak bulunmuştur. Bu sonuca göre verilerin faktör analizi için uygun olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 2. Aile İle İlişkiler Puanına İlişkin Madde Faktör Yükleri

Maddeler	Faktör Yük Değerleri
Ailemin öğretmenlerimle olan iletişimi iyidir.	.59
Ailem okulumdaki veli toplantılarına katılmaya özen gösterir.	.61
Ailem okulla ilgili işlerimi (ders, ödev, sınav vs.) takip eder.	.66
Korktuğumda veya üzüldüğümde bunu ailemle rahatlıkla paylaşabilirim.	.79
Evde kendimi mutlu hissederim.	.81
Ailem bana yeterince zaman ayırır.	.83
Ailem onlara ihtiyacım olduğunda her zaman yanımda olurlar.	.86
Ailemin yanında kendimi değerli hiss ediyorum.	.87
Ailemle aram çok iyidir.	.88

Tablo 2.' ye bakıldığında aile ile ilişkiler puanını elde etmek için yararlanılan dokuz maddenin faktör yüklerinin .59 ile .88 arasında değiştiği görülmektedir. Büyüköztürk (2015) faktör yük değerinin .45 olmasını iyi olarak belirtmektedir. Bu bulgu ölçeğin genel bir faktöre sahip olduğunu göstermektedir. Maddelere ilişkin toplam varyans %59.8 olarak bulunmuştur. Aile ile ilişkiler puanını elde etmek için dokuz maddenin güvenilirliği Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı ile hesaplanmış olup Cronbach Alpha değeri .89 olarak bulunmuştur. Bu sonuçların maddelerin geçerli ve güvenilir olduğuna kanıt sağlar nitelikte olduğu anlaşılmaktadır.

Ortaokul öğrencilerinin algılanan akademik başarıları ile ilgili bilgileri elde edebilmek için öğrencilere “Size göre okul başarı durumunuz nasıl?” sorusu iletilmiştir. Öğrenciler ortalamanın altı, orta düzey, ortalamanın üstü ve ortalamanın çok üstü seçeneklerinden kendilerine uygun olanı seçmeleri istenmiştir. Bu formun her bir maddesi öğrencilerin aileleri ile olan ilişkilerini anlamaya yönelik cümlelerden oluşmaktadır (Ailem onlara ihtiyacım olduğunda her zaman yanımda olurlar). Ölçekteki maddeler 1’den (hiç değil) 10’a (çok fazla) şeklinde değerlendirilmektedir.

Okula Uyum Ölçeği

Okula Uyum Ölçeği Fast Track Project ekibi tarafından geliştirilmiştir. Geliştirilme amacı öğrencilerin okula uyum düzeylerini değerlendirmek olan ölçeğin çeviri ile ilgili işlemleri ve uyarlaması Gençtanırım ve Ergene (2009) tarafından yapılmıştır. Uyarlama çalışmaları iki farklı çalışma grubu ile gerçekleştirilmiştir. Birinci çalışma grubunu Kırşehir ili Merkez ilçesinde öğrenim gören 124'ü kadın 166'sı erkek olmak üzere toplam 240 öğrenci oluşturmaktadır. Bu öğrencilerin 89'u sekizinci sınıf, 76'sı yedinci sınıf ve 75'i altıncı sınıf öğrencileridir. Bu birinci çalışma grubundan ulaşılan veriler ölçeğin Türkçe'ye uyarlama çalışmalarında kullanılmıştır. Araştırmanın ikinci çalışma grubunu ise yine Kırşehir ili Merkez ilçesinde öğrenim gören üç ortaokuldan uygun örnekleme yöntemi ile seçilen 264'ü kadın 210'u erkek olmak üzere toplam 474 öğrenci oluşturmaktadır. İkinci çalışma grubunu oluşturan ortaokulların yer aldıkları bölgeler ve öğrenci profilleri alt, orta ve üst sosyoekonomik düzeydendir. Bu öğrencilerin 156'sı sekizinci sınıf, 173'ü yedinci sınıf ve 156'sı altıncı sınıf öğrencileridir. Okula Uyum Ölçeği orijinalinde lise öğrencileri için uyarlanmış olup ölçek tekrar test edilerek ortaokul öğrencilerinde uygulanmaya hazır hale getirilmiştir. Uyarlanan ölçek 20 maddelik likert tipi bir ölçektir. Okula Uyum Ölçeği üç alt boyuttan oluşmaktadır. Bu alt boyutlar akademik problemler ve disiplin problemleri, diğerleri ile ilişkiler ve okul ve öğretmenlere ilişkin genel bakıştır. Bu yapının Türkçe'ye uygun olup olmaması doğrulayıcı faktör analizi ile test edilmiştir. Diğerleriyle ilişkiler alt boyutundaki maddelerin madde faktör yükleri .41 - .72; akademik güçlükler ve disiplin problemleri alt boyutundaki maddelerin madde faktör yükleri .24 - .77 ve okul ve öğretmenlere ilişkin genel bakış alt boyutundaki maddelerin madde faktör yükleri ise .47 - .65 arasında olduğu belirtilmiştir. Ölçeğin her bir maddesinde öğrencilerin okuldaki yaşamlarına yönelik durumlardan bahsedilmiştir (Örneğin; okuldaki idareci ve öğretmenlerle sorun yaşamaktan uzak durdum.). Ölçekteki maddeler öğrencilerin okuldaki yaşantılarına göre akademik başarıları, disiplinle ilgili problemleri, öğrencilerin diğerleriyle ve okuldaki personelle etkileşimlerine yönelik cümlelerden oluşmaktadır. Ölçekteki maddeler hiçbir zaman (1), nadiren doğru (2), bazen doğru (3), genellikle doğru (4) ve her zaman doğru (5) şeklinde değerlendirilmektedir. Ölçeğin alt boyutlarının iç güvenirlik katsayıları birinci boyut .73, ikinci boyut .71 ve üçüncü boyut .72 olarak belirtilmiştir (Gençtanırım Kurt, t.y.). Bu çalışmada ölçeğin toplam puanı kullanılmış ve çalışma grubundan elde edilen iç tutarlılık güvenirlik katsayısı .75 olarak hesaplanmıştır.

Akran İlişkileri Ölçeği

Bukowski ve diğerlerinin (1994) çocuk ve ergenlerin en iyi arkadaşları ile ilişkilerindeki niteliği belirlemek amacıyla geliştirdikleri Akran İlişkileri Ölçeği Erkan Atik, Esen Çoban, Güney Karaman, Çok ve Doğan (2014) tarafından uyarlanmıştır. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlanması aşamasında Türkçe ve İngilizce dillerini ve kültürlerini iyi derece bilen, kavramları yapılarıyla ilgili bilgiye sahip üç uzmandan oluşan bir grupta yapılmıştır. Ölçekte yer alan maddeleri ve cevap seçenekleri Türkçe'ye çevrilmiştir. Ölçeğin uyarlanan hali uzman grup tarafından gözden geçirilip, gereken düzeltmeler yapılmıştır. Uyarlanan ölçek 23 maddeden ve beş alt boyuttan oluşmaktadır. Bu alt boyutlar birliktelik (akran ile gönüllü olarak geçirilen zamanın oranı), çatışma (arkadaşlıklardaki anlaşmazlıkların sıklığı), yardım (karşılıklı yardımlaşma veya adaletsizlik durumlarında birbirlerini savunma), koruma (sorunların üstesinden beraber gelebilmeye karşı duyulan güven) ve yakınlıktır (karşılıklı olarak duygusal bağlanma). Ölçekteki maddeler doğru değil (1), doğru olabilir (2), genellikle doğru (3), çok doğru (4) ve tamamen doğru (5) şeklinde değerlendirilmektedir. Ölçek hem boyutlar olarak hem de toplam puan alınarak değerlendirilebilir bir ölçektir. Ölçeğin alt boyutlarına veya tamamına ait puanlar, maddelere verilmiş olan cevapların aritmetik ortalaması alınarak elde edilebilmektedir. Ölçeğin iç tutarlık katsayıları alt boyutlar için .71 ile .86 arasında değişmektedir (Bukowski ve diğerleri, 1994). Ölçeğin tümüne ilişkin iç tutarlılık katsayısı ise .85 olarak bulunmuştur. Ölçekten elde edilen puanların artması akran ilişkilerinin niteliğinin arttığını belirtmektedir (Erkan Atik ve diğerleri, 2014). Bu çalışmada çalışma grubundan elde edilen ölçeğin iç tutarlılık güvenilirlik katsayısı .91 olarak hesaplanmıştır. Bu çalışmada ölçeğin birliktelik, yardım, yakınlık, çatışma ve koruma alt boyutları kullanılmış ve çalışma grubundan elde edilen iç tutarlılık güvenilirlik katsayıları sırasıyla .69, .92, .90, .57 ve .77 olarak hesaplanmıştır.

Veri Toplama Süreci

Bu çalışmada veri toplama süreci, üniversite etik kurulundan gereken izin alınarak başlatılmıştır. Daha sonra kullanılan veri toplama araçları, 2020-2021 eğitim-öğretim yılında, Kırşehir merkezde yer alan dört ortaokulda Milli Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli izinler alınarak uygulanmıştır. Veriler, COVID-19 sebebiyle okulların kapalı olmasından dolayı online olarak toplanmıştır. Uygulama için okullara gidilip gerekli görüşmeler

yapıldıktan sonra okullardan ölçekleri öğrencilere online olarak göndermeleri istenmiştir. Katılımcılara gönüllülük esasına dayalı bir şekilde, ilk olarak çalışmanın amacıyla ilgili kısa bir bilgilendirme metni yazılmış ve sonrasında ölçekleri doldurmaları istenmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerden herhangi bir kimlik bilgisi istenmemiştir.

3.3. VERİLERİN ANALİZİ

Araştırmada ulaşılan veriler SPSS 25 (Statistical Package for Social Sciences) paket programı ile analiz edilmiştir. Araştırmada ortaokul öğrencilerinin okula uyumunun cinsiyet, sınıf düzeyi, okul başarısı, en yakın arkadaşıyla aynı okulda olma, ailenin ekonomik durumu, aile ile ilişkiler, algılanan akademik başarı, akran ilişkilerinde yardım, birliktelik, çatışma, koruma ve yakınlık değişkenleri ile ilişkisini anlamak için pearson korelasyon tekniği kullanılmıştır. Korelasyon katsayısı kesinleşen aralıkların olmamasıyla birlikte, mutlak değer olarak .30 ile .00 arasında düşük; .30 ile .70 arasında orta; .70 ile 1.00 arasında olması yüksek bir ilişki olarak kabul edilmiştir (Büyüköztürk, 2015). Ortaokul öğrencilerinin cinsiyet, sınıf düzeyi, okul başarısı, en yakın arkadaşıyla aynı okulda olma, ailenin ekonomik durumu, aile ile ilişkiler, algılanan akademik başarı, akran ilişkilerinde yardım, birliktelik, çatışma, koruma ve yakınlık düzeylerinin okula uyumu üzerindeki etkisini incelemek amacıyla çoklu regresyon analizi yöntemi kullanılmıştır. Çoklu regresyon analizi, bağımlı değişken ile ilişkili olan iki veya daha fazla yordayıcı değişkene dayalı olarak, bağımlı değişkenin tahmin edilmesine yönelik bir analiz türüdür (Büyüköztürk, 2018). Değişkenler arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olup olmadığını ortaya koymak için pearson momentler çarpımı korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Araştırmada kullanılan ölçeklerden elde edilen verilerin normal dağılıp dağılmadığını belirlemek için çarpıklık ve basıklık değerleri hesaplanmıştır. Araştırmada kullanılan ölçeklere ilişkin çarpıklık ve basıklık değerleri Tablo 3.'de verilmiştir.

Tablo 3. Araştırmada Kullanılan Ölçeklere İlişkin Çarpıklık ve Basıklık Değerleri

	Çarpıklık Değeri	Basıklık Değeri
Okula Uyum Ölçeği	-.49	-.26
Akran İlişkileri Ölçeği	-.58	-.41

35'ten fazla olan örneklem büyüklüklerinde Kolmogrov-Smirnov normallik testi kullanılmaktadır (McKillup, 2012). Bu nedenle bu çalışmada normal dağılıma Kolmogrov-

Smirnov normallik testi kullanılarak bakılmıştır. Verilerin çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1.5 ve +1.5 değer aralığında olması normal dağılım gösterdiği anlamına gelmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2013). Tablo 3. incelendiğinde Okula Uyum Ölçeği'nin çarpıklık (-.49) ve basıklık (-.26) değerlerine göre normal dağılım gösterdiği anlaşılmaktadır. Akran İlişkileri Ölçeği'nin çarpıklık (-.58) ve basıklık (-.41) değerlerine bakıldığında bu ölçeğin de normal dağılım gösterdiği görülmektedir.

BÖLÜM IV

4. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde araştırma kapsamında yapılan analizler ile elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Öncelikle okula uyum ve akran ilişkilerinde birliktelik, yardım, yakınlık, koruma ve çatışma ve aile ile ilişkiler değişkenlerine göre Pearson Korelasyon Analizi yapılarak incelenmiştir. Daha sonra okula uyumun yordanmasına ilişkin çoklu regresyon analizi yapılarak incelenmiştir.

Tablo 4. Araştırma Değişkenlerine İlişkin Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
1. Okula Uyum	1	.23**	.35**	.31**	.29**	.28**	.36**
2. Birliktelik		1	.08	.50**	.56**	.57**	.10*
3. Çatışma			1	.12*	.17**	.14**	.12**
4. Yardım				1	.68**	.64**	.05
5. Koruma					1	.70**	-.02
6. Yakınlık						1	.02
7. Aile ile İlişkiler							1

*p < .05 **p < .01

Tablo 4.'te görüldüğü gibi; ortaokul öğrencilerinin okula uyumu ile akran ilişkilerinde koruma, yakınlık ve birliktelik düzeyleri arasında pozitif yönlü ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p < .01$). Ortaokul öğrencilerinin okula uyumu ile akran ilişkilerinde çatışma ve yardım düzeyi ve aile ile ilişkiler değişkeni arasında pozitif yönlü ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Ortaokul öğrencilerinin okula uyumları ile en yüksek korelasyona sahip olan değişken aile ile ilişkiler değişkenidir ($r = .36$

ve $p<.01$). Bu değeri sırası ile okula uyum ile akran ilişkilerinde çatışma düzeyi ($r=.35$ ve $p<.01$), okula uyum ile akran ilişkilerinde yardım düzeyi ($r =.31$ ve $p<.01$), okula uyum ile akran ilişkilerinde koruma düzeyi ($r =.29$ ve $p<.01$), okula uyum ile akran ilişkilerinde yakınlık düzeyi ($r =.28$ ve $p<.01$), okula uyum ile birliktelik düzeyi ($r=.23$ ve $p<.01$) arasındaki korelasyon değerleri takip etmektedir.

Tablo 5. Okula Uyumun Yordanmasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Model	Yordayıcı	β	SH _B	β	ΔR^2
1	Aile ile İlişkiler	2.49	.28	.43**	.19**
	Sabit	62.38	2.46		
2	Aile ile İlişkiler	2.30	.25	.40**	.11**
	Yardım	.50	.07	.33**	
	Sabit	53.91	2.56		
3	Aile ile İlişkiler	2.11	.25	.36**	.06**
	Yardım	.45	.06	.30**	
	Çatışma	.79	.13	.25**	
	Sabit	42.82	3.09		
4	Aile ile İlişkiler	1.94	.24	.34**	.03**
	Yardım	.45	.06	.30**	
	Çatışma	.77	.13	.24**	
	Sınıf Düzeyi	2.71	.66	.17**	
	Sabit	43.36	3.03		
5	Aile ile İlişkiler	1.86	.24	.32**	.01**
	Yardım	.42	.06	.28**	
	Çatışma	.74	.13	.23**	
	Sınıf Düzeyi	2.35	.67	.15**	
	Algılanan Akademik Başarı	1.41	.49	.12**	
	Sabit	41.52	3.07		
6	Aile ile İlişkiler	1.89	.24	.33**	.01**
	Yardım	.29	.08	.20**	
	Çatışma	.72	.13	.23**	
	Sınıf Düzeyi	2.25	.67	.14**	
	Algılanan Akademik Başarı	1.48	.49	.13**	
	Yakınlık			.13**	
	Sabit	.21	.09		
		39.99	3.11		

**p < .01

Altı aşamada tamamlanan çoklu regresyon analizi için Tablo 5. incelendiğinde analize birinci aşamada giren aile ile ilişkiler değişkeni okula uyum varyansının %19'unu açıklamaktadır. Aile ile ilişkilerin, ortaokul öğrencilerinin okula uyumlarını pozitif yönde anlamlı olarak yordadığı tespit edilmiştir ($\beta = .43$, $p < .01$). Aile ile ilişkiler puanı arttıkça okula uyum artmaktadır.

Analize ikinci aşamada katkı sağlayan akran ilişkilerinde yardım düzeyi varyansın %11'ini açıklamaktadır. Böylece açıklanan varyans %30'a yükselmiştir. Akran ilişkilerinde yardım düzeyinin, ortaokul öğrencilerinin okula uyumlarını pozitif yönde anlamlı olarak yordadığı tespit edilmiştir ($\beta = .33$, $p < .01$) Akran ilişkilerinde yardım düzeyi arttıkça okula uyum da artmaktadır.

Analize üçüncü aşamada katkı sağlayan akran ilişkilerinde çatışma düzeyi varyansın %6'ını açıklamaktadır. Böylece açıklanan varyans %36'ya yükselmiştir. Akran ilişkilerinde çatışma düzeyinin, ortaokul öğrencilerinin okula uyumlarını pozitif yönde anlamlı olarak yordadığı tespit edilmiştir ($\beta = .25$, $p < .01$) Akran ilişkilerinde çatışma düzeyi arttıkça okula uyum da artmaktadır.

Analize dördüncü aşamada katkı sağlayan sınıf düzeyi değişkeni varyansın %3'ünü açıklamaktadır. Böylece açıklanan varyans %39'a yükselmiştir. Sınıf düzeyinin, ortaokul öğrencilerinin okula uyumlarını pozitif yönde anlamlı olarak yordadığı tespit edilmiştir ($\beta = .17$, $p < .01$). Sınıf düzeyi arttıkça okula uyum da artmaktadır.

Analize beşinci aşamada katkı sağlayan algılanan akademik başarı değişkeni varyansın %1'ini açıklamaktadır. Böylece açıklanan varyans %40'a yükselmiştir. Algılanan akademik başarı düzeyinin, ortaokul öğrencilerinin okula uyumlarını pozitif yönde anlamlı olarak yordadığı tespit edilmiştir ($\beta = .12$, $p < .01$). Algılanan akademik başarı düzeyi arttıkça okula uyum da artmaktadır.

Analize altıncı aşamada katkı sağlayan akran ilişkilerinde yakınlık düzeyi varyansın %1'ini açıklamaktadır. Böylece açıklanan varyans %41'e yükselmiştir. Akran ilişkilerinde yakınlık düzeyinin, ortaokul öğrencilerinin okula uyumlarını pozitif yönde anlamlı olarak yordadığı tespit edilmiştir ($\beta = .13$, $p < .01$). Akran ilişkilerinde yakınlık düzeyi arttıkça okula uyum artmaktadır.

Çoklu korelasyonun karesi olan açıklama katsayısı $R^2 = .41$ hesaplanmıştır. Açıklama katsayısı, ortaokul öğrencilerinin okula uyum puanlarındaki varyansın %41'inin aile ile ilişkiler, akran ilişkilerinde yardım, akran ilişkilerinde çatışma, sınıf düzeyi, algılanan akademik başarı ve akran ilişkilerinde yakınlık değişkenleri tarafından açıklanabildiğini göstermiştir. Açıklama katsayısının % 14' ten fazla olması sebebiyle bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkende fazlasıyla etkili olduğu söylenebilir (Cohen, 1988).

Bu çalışmada okula uyumu yordayan değişkenler dışında yordamayan değişkenler de tespit edilmiştir. Cinsiyet, okul başarısı, en yakın arkadaş ile aynı okulda bulunma, ailenin ekonomik durumu, akran ilişkilerinde birliktelik ve akran ilişkilerinde koruma değişkenlerinin okula uyumu açıklamada modele katkı sağlamadıkları görülmektedir. Bu sonuçtan hareketle cinsiyet, okul başarısı, en yakın arkadaş ile aynı okulda bulunma, ailenin ekonomik durumu, akran ilişkilerinde birliktelik ve akran ilişkilerinde koruma değişkenlerinin okula uyumu anlamlı olarak yordamadığı anlaşılmaktadır.

BÖLÜM V

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. SONUÇ VE TARTIŞMA

Araştırmanın bu bölümünde ortaokul öğrencilerinin okula uyumunu yordayan değişkenlere ilişkin elde edilen bulgular alanyazında yer alan çalışmalarla birlikte tartışılmış ve yorumlanmıştır.

Yapılan bu çalışmanın bulgularına bakıldığında aile ile ilişkiler değişkeninin okula uyumu birinci sırada katkı sağlayarak anlamlı olarak yordadığı sonucu elde edilmiştir. Başka bir ifadeyle, aile ile ilişkiler değişkeni okula uyumu açıklamada pozitif yönlü ve anlamlıdır. Bu sonuca göre öğrencilerin aile ile ilişkiler puanları arttığında okula uyum düzeylerinin de artacağı söylenebilir. Alanyazındaki araştırmalara bakıldığında benzer sonuçlar ortaya koyan çalışmaların olduğu görülmüştür. Arabacıoğlu (2019) ebeveyn tutumlarının okula uyum üzerindeki etkisini incelediği çalışmasında, demokratik ebeveyn tutumlarına sahip olanların çocuklarıyla iyi iletişim içinde olduklarını, sosyal gelişimleri destekleyici bir ortam yarattıklarını ve bunun okula uyumlarını artırdığını tespit etmiştir. Yalçın (2016) yaptığı çalışmasında çocukların aileleriyle iyi ve sağlıklı iletişim içerisinde olmalarının ve öz anne-baba yanında bulunmalarının okula uyumlarını önemli derecede etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Bağçeli Kahraman ve diğerleri (2017) gerçekleştirdikleri çalışmada ebeveynlerin yetiştirme tutumları ve psikolojik durumlarının okul öncesi dönemdeki çocukların okula uyum düzeylerini etkilediğini belirtmişlerdir. Chen ve diğerleri (2005) Çinli çocuklarla gerçekleştirdikleri çalışmalarında, aileleri ile ilişkileri iyi olan çocukların okula uyum düzeylerinin daha yüksek olduğunu bulmuşlardır. Gülay Ogelman ve diğerleri (2013) yaptıkları çalışmada anne tutumlarından otoriter ve izin verici tutumun okula uyumla olumsuz, yetkeci tutumun ise okula uyumla olumlu bir ilişki içerisinde olduğunu belirtmişlerdir. Zupancic ve Kavcic (2011) çalışmalarında anne-baba ile çocuklar arasındaki olumlu ilişkilerin okula uyumu önemli derecede etkileyen bir değişken olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Cotterell (1992) ergenlerin ailelerinden aldıkları desteğin okula uyumla ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Demaray ve Malecki (2002) yaptıkları çalışmalarında aile desteği ile okula uyum arasında yüksek düzeyde ilişki bulmuşlardır. Malecki ve Demaray (2003) yaptıkları çalışmalarında öğrencilerin ailelerinden gelen destekleyici davranışların okula uyumlarına katkıda bulunduğu sonucuna ulaşmışlardır. Studsrød ve Bru (2009) yaptıkları çalışmalarında algılanan

ebeveyn uygulamalarının, okula uyumu orta düzeyde ve anlamlı olarak etkilediğini saptamışlardır. Özen Altunkaynak ve Akman (2019) çalışmalarında ebeveynlerin demokratik ve izin verici tutumlarının çocukların okula uyum becerilerini artırdığı sonucunu elde etmişlerdir. Işık (2007) yaptığı çalışmada çocukların sağlıklı aile işlevlerine sahip olmalarının sosyal-duygusal uyumlarını olumlu etkilediğini tespit etmiştir. Alanyazındaki bu çalışmalara göre aile ile ilişkilerin okula uyumu önemli derecede etkilediği görülmüştür. Aile ilişkilerinde olumsuzluklar okula uyumu olumsuz yönde yordarken olumlu aile ilişkileri, okula uyumu olumlu yönde yordamaktadır.

Aile ilişkilerinin okula uyumu anlamlı olarak yordaması beklendik bir sonuçtur. Öğrenciler hayatı aileleri ile birlikte öğrenmeye başlarlar ve onları gözlemleyerek topluma uyum sağlamayı başarabilirler. Aile ilişkilerinin sağlıklı olduğu bir ortamda büyüyen öğrencilerin çevrenin gerektirdiği kurallara uygun olarak davranabilen ve uyum sağlayabilen bireyler oldukları görülmektedir. Bu bağlamda olumlu aile ilişkilerine sahip öğrencilerin okula uyumlarının kolay olacağı söylenebilir.

Bulgulara bakıldığında en yakın arkadaş ile aynı okulda olma değişkeninin okula uyumu açıklamada modele katkı sağlamadığı görülmektedir. Bu durum en yakın arkadaş ile aynı okulda olma değişkeninin okula uyumu anlamlı olarak yordamadığı anlamına gelmektedir. Öğrencilerin genellikle hem okul dışında hem de okul ortamında arkadaşları bulunmaktadır. Bu nedenle en yakın oldukları arkadaşları ile aynı okulda bulunup bulunmamları okula uyumları üzerinde bir etkisinin olmadığı düşünülebilir. Yapılan bu çalışmanın bulgularına bakıldığında akran ilişkilerinde yardım değişkeni okula uyumu açıklamada üçüncü aşamada katkı sağladığı ve anlamlı olarak yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca göre akran ilişkilerinde yardım düzeyi arttığında okula uyum düzeyinin de artacağı söylenebilir. Öğrencilerin arkadaşları ile yardımlaşmaları onların okula gelme isteklerini ve okula uyumlarını kolaylaştıran bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Akran ilişkilerinde yakınlık değişkeninin okula uyumu açıklamada beşinci aşamada katkı sağladığı ve anlamlı olarak yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca göre akran ilişkilerinde yakınlık düzeyleri arttığında okula uyum düzeyinin de artacağı söylenebilir. Öğrencilerin arkadaşlar ile kurdukları duygusal bağlar okula uyum sağlamalarını olumlu olarak etkilemektedir. Yapılan bu çalışmanın bulgularına bakıldığında akran ilişkilerinde birliktelik değişkeninin okula uyumu açıklamada modele katkı sağlamadığı görülmektedir. Bu durum akran ilişkilerinde birliktelik düzeyi okula

uyumu anlamlı olarak yordamadığı anlamına gelmektedir. Öğrencilerin arkadaşlarıyla vakit geçirmesi okul dışında da yapılan bir eylem olduğundan okula uyuma bir etkisinin olmayacağı düşünülebilir. Çalışmanın bulgularına bakıldığında akran ilişkilerinde koruma değişkeninin okula uyumu açıklamada modele katkı sağlamadığı görülmektedir. Bu durum akran ilişkilerinde koruma değişkeninin okula uyumu anlamlı olarak yordamadığı anlamına gelmektedir. Akran ilişkilerinde koruma öğrencilerin birbirlerine duydukları güven ilişkisini ifade etmektedir. Öğrencilerin arkadaşları ile kurdukları güven ilişkisi bireysel ve karşılıklı bir durumdur. Bu yüzden akran ilişkilerinde koruma değişkeninin sadece okulla ilgili bir kavram olmadığı düşünülebilir. Bu bağlamda öğrencilerin akran ilişkilerinde koruma düzeylerinin okula uyumlarına bir etkisi olmadığı söylenebilir. Yapılan bu çalışmanın bulgularına bakıldığında akran ilişkilerinde çatışma değişkeni okula uyumu açıklamada dördüncü aşamada katkı sağladığı, pozitif ve anlamlı olarak yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca göre akran ilişkilerinde çatışma düzeyinin az olması okula uyum düzeyini artıracakı söylenebilir. Ulaşılan bu sonuç alanyazındaki çalışmalar ile örtüşmektedir (Ladd ve diğerleri, 1996; Zettergren, 2003; Buhs ve Ladd, 2001). Akran ilişkileri ile ilgili alanyazındaki çalışmalara bakıldığında akran ilişkileri kavramının boyutlar şeklinde değil de genel olarak ele alındığı görülmektedir. Erten (2012) okul öncesi dönemde okuyan 5-6 yaş çocukların akran ilişkileri, sosyal beceri ve okula uyum düzeyleri arasındaki ilişkilerinin gözlemlenmesini amaçladığı çalışmasında akran ilişkileri ile okula uyum arasında anlamlı ve yüksek düzeyde bir ilişki bulmuştur. Demirtaş Zorbaz (2016) yaptığı çalışmasında okula uyum üzerinde akran ilişkilerinin olumlu yönde etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Gülay ve Erten (2011) çalışmalarında akranları tarafından kabul edilme düzeylerinin okula uyum değişkenleri (işbirlikli katılım, okulu sevme, kendi kendini yönetme ve okuldan kaçınma) üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Çalışmada akranları tarafından kabul edilme düzeyinin, okula uyum ile ilgili değişkenlerini ayrı şekilde ve anlamlı olarak yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Akranları tarafından kabul gören öğrencilerin okul sevgilerinin arttığı söylenebilir. Gülay Ogelman ve Erten (2013) çalışmalarında akran ilişkilerinin okula uyum ile yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki verdiğini saptamışlardır. Yüce (2018) Türkiye’de geçici koruma altında olan Suriyeli öğrencilerin okula uyumlarını etkileyen faktörleri öğretmen, öğrenci, yönetici görüşlerini alarak incelediği çalışmasında akran ilişkilerinin okula uyumda etkili bir faktör olduğunu ifade etmiştir. Ladd ve diğerleri (1999) yapmış oldukları çalışmalarında okula uyumu etkileyen çeşitli değişkenleri inceledikleri çalışmanın sonucunda akran ilişkilerinin okula

uyum üzerinde etkili olduğunu ortaya çıkarmışlardır. Ladd (1990) yapmış olduğu başka bir çalışma sonucunda öğrencilerin akran ilişkilerinin okulun başında ve okul yılı içerisinde okul uyumu üzerinde etkili olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Ladd ve diğerlerinin (1996) yaptığı bir başka çalışmada araştırmanın bulgularına bakıldığında akranları ile ilişkisi kötü olan öğrencilerin okulu daha az sevdiği, okuldaki etkinliklere katılmayı istemedikleri ve yalnız olma düzeylerinin yüksek olduğu sonuçları elde edilmiştir. Buhs ve Ladd (2001) çalışmalarında akran reddi ile karşılaşan çocukların sınıftaki etkinliklere az katılım gösterdikleri, akademik başarılarının düşük olduğu ve okula uyumlarını etkilediğini belirtmişlerdir. Demaray ve Malecki (2002) yaptıkları çalışmalarında sınıf arkadaşı desteği ile okula uyum arasında yüksek düzeyde ilişki bulmuşlardır. Zettergren (2003) yaptığı çalışmada akranları tarafından reddedilen öğrencilerin okula uyum sağlamada zorlandıkları ve uzun bir süre boyunca okul sorunları için de bir risk grubu oldukları sonucuna ulaşmıştır. Way, Reddy ve Rhodes (2007) yaptıkları çalışmalarında akran desteğinin öğrencilerin davranışsal uyumu ve psikolojik uyumu ile ilişkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Jia ve diğerleri (2009) yaptıkları çalışmalarında öğrencilerin okul iklimi boyutlarından olan öğrenci-öğrenci desteğine göre algılarının akademik, psikolojik ve sosyal uyumlarına etki ettiğini saptamışlardır. Yapılan bu çalışmada akran ilişkileri yardım ve yakınlık değişkenlerinden alınan sonucun alanyazında karşılaşılan çalışmalarla tutarlı olduğu görülmüştür. Ortaokul öğrencilerinin akran ilişkilerinin güçlü olması okulda yalnız kalmamalarını, çok fazla sorun yaşamamalarını ve okulda yer alan etkinliklere daha fazla katılım göstermelerini sağlayabilmektedir. Bununla birlikte öğrencinin okul ortamına uyumunun artması beklenmektedir.

Yapılan bu çalışmanın bulgularına bakıldığında sınıf düzeyi değişkeni okula uyumu açıklamada altıncı aşamada katkı sağladığı ve anlamlı olarak yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Başka bir ifadeyle sınıf düzeyi ortaokul öğrencilerinin okula uyumlarını pozitif yönlü ve anlamlı olarak yordamaktadır. Bu sonuca göre öğrencilerin sınıf düzeyleri arttığında okula uyum düzeylerinin de artacağı söylenebilir. Yapılan araştırmalara bakıldığında bu bulguyu destekleyen çalışmalara rastlanmıştır. Dağ (2018) yapmış olduğu çalışmada dokuzuncu sınıftan onuncu sınıfa geçişte uyum sorunlarında azalma olduğunu belirtmiştir. Alanyazında sınıf düzeyi ile okula uyum arasında anlamlı bir ilişkinin bulunmadığı çalışmalar da yer almaktadır. Aysan ve Uz Baş (2004) yaptıkları çalışmada dördüncü ve beşinci sınıftaki öğrencilerin okula uyum ölçeğinin toplamı ve alt

ölçeklerinden elde edilen puanlarının anlamlı bir farklılık göstermediğini tespit etmişlerdir. İncelenen çalışmalarda farklı sonuçların bulunması örneklem, araştırma yöntemi, incelenen zaman dilimi, kullanılan ölçekler ve değişkenlerin etkisiyle açıklanabilir. Yapılan bu çalışmada ise sınıf düzeyi arttıkça okula uyum da artmaktadır. Öğrencilerin sınıf düzeylerinin değişmesi okula kendilerini ait hissetmelerini, okula dair bilgilerinin artmasını, akranları ile ilişkilerinin güçlenmesini ve öğretmenleri ile daha fazla ilişki kurmalarını sağlayacağından okula uyumlarını artırabileceği ifade edilebilir.

Yapılan bu çalışmanın bulgularına bakıldığında algılanan akademik başarı değişkeni okula uyumu açıklamada ikinci aşamada katkı sağladığı ve anlamlı olarak yordadığı sonucu elde edilmiştir. Başka bir ifadeyle algılanan akademik başarı düzeyi ortaokul öğrencilerinin okula uyumlarını pozitif yönlü ve anlamlıdır. Bu sonuca göre öğrencilerin algılanan akademik başarı düzeyleri arttığında okula uyum düzeylerinin de artacağı söylenebilir. Akademik başarı öğrencilerin devam ettikleri okullarda ölçme ve değerlendirme ölçütlerine uygun şekilde elde ettikleri sınav puanları olarak ifade edilmiştir. Algılanan akademik başarı öğrencilerin kendilerini değerlendirerek başarı düzeyleri hakkında düşünceleri olarak belirtilmiştir (Üzbe, 2013). Bu çalışmada yer alan algılanan akademik başarı değişkeni ise öğrencilerin akademik başarı düzeyleriyle ilgili düşüncelerini ve bu düşüncelerinin okula uyumları üzerindeki etkisini öğrenmek amacıyla kullanılmıştır. Alanyazındaki çalışmalara bakıldığında öğrencinin başarısını hem akademik başarısı hem de akademik başarısını algılama düzeyi şeklinde bir bütün olarak değerlendiren çalışmalar yer almaktadır (Üzbe, 2013; Joyce ve Showers, 2002; Elliot ve Church, 2003). Bundan yola çıkılarak alanyazında öğrencilerin akademik başarıları ile okula uyum düzeyleri arasında anlamlı ve pozitif yönde ilişkilerin saptandığı çalışmaların yer aldığı görülmüştür (Uz Baş, 2003; Dağ, 2018). Bellici (2015) çalışmasında akademik başarısı yüksek olan ortaokul öğrencilerinin okulu daha çok benimsedikleri ve kendilerini okulun bir parçası olarak gördükleri bulgusuna ulaşmıştır. Battal ve Özdemir (2019) okula erken yaşta başlayan çocukların uyum sorunları yaşadıkları ve buna bağlı olarak akademik başarılarının düşük olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Buhs ve Ladd (2001) akran reddi ile çocukların anaokulunda duygusal ve akademik uyumları arasındaki ilişkiye aracılık edebilecek akran ilişkilerini inceledikleri çalışmalarında akran reddi ile karşılaşan akademik başarılarının düşük olduğu anlaşılmıştır. Lakhani, Jain ve Chandel (2017) öğrencilerin okula uyum, motivasyon ve akademik başarılarını incelemek amacıyla

yaptıkları çalışmalarında akademik motivasyonu yüksek olan öğrencilerin çoğu zaman sınıf etkinliklerinde başarılı olduğu, sosyal olarak uyumlu öğrencilerin akademik başarı düzeylerinin her zaman iyi olmadığı gibi sonuçlara ulaşmışlardır. Bulgulara bakıldığında okul başarısı değişkeninin okula uyumu açıklamada modele katkı sağlamadığı görülmektedir. Bu durum okul başarısı değişkenini okula uyumu anlamlı olarak yordamadığı anlamına gelmektedir. Alanyazına bakıldığında bu sonucu destekleyen çalışmaların yer aldığı görülmektedir. Bazı çalışmalarda akademik başarının öğrencinin kendini okula ait hissetmesi ile ilişkisinin olmadığı sonucu çıkarılmıştır (Capps, 2003; Kılıçoğlu, 2014). Yapılan bu çalışmada ise algılanan akademik başarının okula uyum üzerinde olumlu etkisinin olduğu görülmüştür. Öğrencilerin başarı düzeylerini yüksek olarak algılamaları onların okula uyumlarını kolaylaştıran bir faktör olarak düşünülebilir.

Bulgulara bakıldığında cinsiyet değişkeninin okula uyumu açıklamada modele katkı sağlamadığı görülmektedir. Bu durum cinsiyet değişkenini okula uyumu anlamlı olarak yordamadığı anlamına gelmektedir. Alanyazına bakıldığında bu sonucu destekleyen çalışmaların yer aldığı görülmektedir. Topcu (2012) Okul öncesi eğitimin, ilkökul 1. sınıf öğrencilerinin okula uyumları ve Türkçe becerileri üzerindeki etkisini incelemek amacıyla yapmış olduğu çalışmada cinsiyet değişkeninin okula uyum düzeylerinde etkili olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Ensar ve Keskin (2014) ilkökul birinci sınıfa devam eden öğrencilerin okula sosyal duygusal uyumlarını çeşitli değişkenler açısından inceledikleri araştırmalarında cinsiyetin sosyal duygusal uyum üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmadığını saptamışlardır. Yoleri (2014) araştırmasında cinsiyetin okula uyumda anlamlı bir yordayıcı olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Yoleri ve Tanış (2014) ilkökul birinci sınıfa devam eden öğrencilerin okula uyum düzeylerini inceledikleri çalışmalarında cinsiyetin öğrencilerin okula uyum düzeylerinde anlamlı bir farklılık oluşturmadığını bulmuşlardır. Ateş (2016) ilkökul 1. sınıfa giden öğrencilerin okula uyumlarını etkileyen faktörleri incelemek amacıyla yaptığı araştırmada öğrencilerin okula uyumlarını en az etkileyen faktörün öğrencinin cinsiyeti olduğunu ifade etmiştir. Canbulat (2017) 4 + 4 + 4 sisteminde okula başlayan birinci sınıfların okula uyum ve hazırbulunuşluk düzeylerini değerlendirmek amacıyla gerçekleştirdiği araştırmasında cinsiyet ile okula uyum düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığını belirtmiştir. Lakhani, Jain ve Chandel (2017) öğrencilerin okula uyum, motivasyon ve akademik başarılarını incelemek amacıyla yaptıkları çalışmalarında sosyal uyum, duygusal uyum ile cinsiyet arasında bir ilişki

bulunmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Oramah (2014) lise son sınıf ergen öğrencilerin okula uyumundaki cinsiyet farklılıklarını incelediği çalışmasında okula uyumda cinsiyetin etkili bir değişken olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Alanyazında cinsiyet değişkeni ile okula uyum arasında anlamlı bir ilişkinin bulunduğu çalışmalar da yer almaktadır. Uz Baş (2003) ilköğretim dördüncü ve beşinci sınıf öğrencilerinin sosyal beceri ve okula uyumları ile depresyon düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında cinsiyet değişkeninin öğrencilerin okula uyum düzeyleri üzerinde etkili olduğu, kız öğrencilerin okula uyum düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Kaya (2014) okul öncesi dönem çocuklarının okula uyum düzeyleri ile çocuktan kaynaklanan bazı değişkenler arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında cinsiyet ile okula uyum düzeyleri arasında anlamlı bir fark saptamıştır. Güler (2016) ilkokul birinci sınıfa başlayan öğrencilerin okula başlama yaşına göre okula uyumlarının ve okuma yazma becerilerinin incelediği çalışmasında cinsiyete göre kız öğrencilerin okula uyum puanlarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ladd, Kochenderfer-Ladd ve Coleman, (1996) araştırmalarında erkeklerde arkadaşlığın okula uyumda oldukça önemli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Zettergren (2003) yaptığı çalışmasında reddedilen kız öğrencilerin okula ve okul çalışmalarına karşı olumsuz tutumları olduğunu ve popüler olan kız öğrencilerin olumlu okul tutumlarına sahip olduğunu saptamıştır. Reddedilen erkeklerin okulu bırakma oranının diğer erkeklere göre çok daha yüksek olduğunu bulmuştur. Ueno ve McWilliams (2010) yaptıkları çalışmalarında cinsiyete dayalı aşırı davranışta bulunan kız ve erkek öğrencilerin okula uyum düzeylerinin düşük olduğunu bulmuşlardır. Cinsiyete dayalı aşırı davranışlarda bulunmayanların erkek öğrencilerin ise okula uyum düzeylerinin düşük olduğu saptanmıştır. Yapılan bu çalışmada cinsiyet değişkeninin okula uyumu anlamlı olarak yordamaması araştırma grubunun özellikleri, katılımcı sayısı, çalışmanın yapıldığı şartların farklı olması veya farklı değişkenlerin etkileri ile açıklanabilir.

Bulgulara bakıldığında ailenin ekonomik durumu değişkeninin okula uyumu açıklamada modele katkı sağlamadığı görülmektedir. Bu durum ailenin ekonomik durumu değişkeninin okula uyumu anlamlı olarak yordamadığı anlamına gelmektedir. Alanyazında yapılan araştırmalara bakıldığında ailenin ekonomik durumu değişkeninin, okula uyum üzerinde etkili olduğu belirtilen çalışmalara rastlanmaktadır. Uz Baş (2003) ilköğretim dördüncü ve beşinci sınıf öğrencilerinin sosyal beceri ve okula uyumları ile depresyon düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yaptığı çalışmasında sosyoekonomik

düzey değişkeninin öğrencilerin okula uyum düzeyleri üzerinde etkili olduğunu saptamıştır. Başaran, Gökmen ve Akdağ (2014) okul öncesine yeni başlayan çocukların okula uyum sağlama sürecinde yaşadıkları sorunları belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmada okula uyum sorunu yaşayan çocukların sosyoekonomik durumu iyi olmayan çocuklardan oluştuğu saptanmıştır. Yüce (2018) çalışmasında ekonomik nedenlerin Suriyeli öğrencilerin okula uyumlarını etkileyen faktörlerden olduğunu belirtmiştir. Çöplü (2019) çalışmasında öğretmenlerin, okul yöneticilerinin ve ailelerin okula uyumu engelleyen faktörlerin içinde sosyoekonomik sorunların da bulunduğunu ifade etmişlerdir. Ladd, Birch ve Bush (1999) yaptıkları çalışmada ailelerin sosyoekonomik düzeylerinin okula uyum üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Mathur (1999) yapmış olduğu çalışmada ailenin sosyoekonomik durumunun, hem sosyal hem de akademik olarak okula uyumun yordayıcısı olduğu sonucuna ulaşmıştır. Yapılan araştırmaların sonuçlarının çalışmanın bu bulgusunu desteklemediği anlaşılmaktadır. Bu çalışmadaki sonuca göre öğrencilerin ailelerinin ekonomik durumlarının üst, orta veya alt düzeyde olması öğrencilerin okula uyumlarını etkilememektedir. Yapılan bu çalışmada ailenin ekonomik durumunun okula uyumu yordamaması çalışma grubunun katılımcı sayısı, aynı ilden ve benzer özelliklere sahip öğrencilerden oluşması ve devlet okullarında gerçekleştirilmesi ile açıklanabilir.

5.2 ÖNERİLER

Bu çalışmanın bulguları doğrultusunda gelecekte yapılacak olan araştırmalar için araştırmacılara ve alanda görev yapan uygulayıcılara yönelik olarak bazı öneriler sunulmaktadır.

Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- Bu araştırma Kırşehir il merkezinde bulunan 2020-2021 eğitim öğretim yılı içerisinde öğrenimlerine devam eden 374 ortaokul öğrencisi ile gerçekleştirilmiştir. Türkiye’de farklı kesimlerde ve şehirlerde, farklı koşullarda yaşayan öğrencilerle ve örneklem gruplarıyla benzer bir çalışma gerçekleştirilebilir.
- Aile ilişkilerinin ve akran ilişkilerinin ortaokul öğrencilerinde okula uyumu anlamlı şekilde yordadığı sonucu bu çalışma ile ortaya konulmuş, dolayısıyla okula uyumun önemli yordayıcıları olduğu belirlenmiştir. Yapılacak yeni çalışmalarda bu ilişkilerin okula uyum üzerindeki aracılık ve etkileşim etkilerini ortaya koymaya

yönelik farklı modeller geliştirilip test edilebilir. Ayrıca aile ilişkileri, akran ilişkileri ile birlikte öğretmenlerle olan ilişkilerin de ele alınması önerilebilir.

- Bu çalışmada ayrıca algılanan akademik başarı değişkeninin okula uyumu anlamlı olarak yordadığı ancak okul başarısı değişkeninin anlamlı olarak yordamadığı sonucu elde edilmiştir. Bu bağlamda gelecekte akademik başarı ve okula uyum arasındaki ilişkinin incelenmesine yönelik yapılacak araştırmalarda öğrencilerin okul başarıları ile okul başarılarını algılama düzeyleri arasındaki fark, bu farkın neden kaynaklandığı ve okula uyumu ne şekilde etkilediği ortaya koyulabilir.
- Yapılan bu çalışma kesitsel bir çalışmadır. Okula uyum sağlamada güçlük yaşayan öğrenciler ile boylamsal bir çalışma planlanarak öğrencilerin eğitim hayatları boyunca uyum güçlüğü yaşayıp yaşamadığı ortaya çıkarılabilir. Bununla ilgili müdahale çalışmaları gerçekleştirilebilir.
- Yapılan bu çalışma nicel bir çalışmadır. Ortaokul öğrencilerinin okula uyumlarıyla ilgili okula uyumun çok boyutlu yapısını daha iyi anlaşılabilmesi ve derinlemesine bilgi sağlanması adına nicel ve nitel verilerin birlikte ele alındığı karma desende araştırmalar yapılabilir.
- Okula uyumu aile ile ilişkiler, akran ilişkileri ve algılanan akademik başarı değişkenleri tarafından anlamlı olarak yordandığı sonucu elde edilen bu çalışmanın bulgularından hareketle okula uyumu geliştirmeye yönelik akademik başarıyı artırıcı, aile ilişkilerini geliştirici, akran ilişkilerini iyileştirici müdahale programları hazırlanabilir ve yapılacak deneysel çalışmalarla bu programlar test edilebilir.
- Bu çalışma ile aile ile ilişkiler değişkeninin ortaokul öğrencilerinin okula uyumları üzerinde oldukça etkili olduğu anlaşılmıştır. Aile ile ilişkilerin öğrencilerin okula uyumunu ne derece ve ne şekilde etkilediğini açıklayabilmek adına deneysel çalışmalar yapılabilir ve aracılık etkisine bakılabilir.
- Ortaokula uyumla ilgili modellerin, programların vb. hazırlanma sürecinde bu çalışmada yer alan ve okula uyum üzerinde etkili olduğu belirlenen değişkenler göz önünde bulundurularak planlamalar yapılabilir. Bu çalışmada öğrencinin aile ve arkadaş ilişkilerinin önemi üzerinde durulmuştur. Yapılacak olan uyum programlarında öğrencinin okula uyumunu etkileyecek olan aile ve arkadaşlarının programa dahil edilmesi sağlanabilir.

Alanda Çalışan Psikolojik Danışman ve Öğretmenlere Yönelik Öneriler

- Ortaokul öğrencilerinin okula uyumunu yordamada aile ile ilişkilerin etkili bir değişken olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda ortaokulda çalışan psikolojik danışmanlar okula uyum konusundaki çalışmalarında aile ilişkilerini dikkate alabilirler. Okula uyumu artırmaya yönelik planladıkları çalışmalarda aile ilişkilerine de yer verebilirler.
- Ortaokul öğrencilerinin okula uyumunu yordamada akran ilişkilerinin önemli bir değişken olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Alanda çalışan psikolojik danışmanların ortaokul öğrencilerinin okula uyumlarıyla ilgili çalışmalarında akranlarıyla ilişkilerine önem verebilirler. Öğrencilerin akran ilişkilerinin iyi olmasına katkı sağlayarak okula uyumlarının kolaylaşmasını sağlayabilirler.
- Ortaokul öğrencilerinin algılanan akademik başarılarının okula uyumlarını yordamada etkili bir değişken olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda ortaokulda çalışan psikolojik danışmanlar ortaokul öğrencilerinin okula uyumlarında akademik başarılarını arttırmaya yönelik çalışmalarda bulunabilirler.

KAYNAKLAR

- Akış, G. (2018). *Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden 5-6 Yaş Grubu Çocukların Okula Uyumlarını Yordayan Değişkenlerin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Aksoy, F. (2018). Okul Öncesi Dönemdeki Gelişimsel Yetersizliği Olan Öğrencilerin Sosyal Beceri Düzeyleri Okula Uyumlarını Yordar mı? *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 37(2), 91-105.
- Al-Hendawi, M. (2013). Temperament, School Adjustment, and Academic Achievement: Existing Research and Future Directions. *Educational Review*, 65(2), 177-205. doi:10.1080/00131911.2011.648371
- Alisinanoğlu, F., Dinç B., İnal G., Şimşek Ö. ve Özbey, S. (2013). *İlköğretime Hazırlık ve İlköğretim Programları*. Ankara: Pegem Akademi.
- Arabacıoğlu, B. (2019). *Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Okula Uyum Düzeyleri ile Ebeveyn Tutumları ve Çocuğun Mizaç Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Uludağ Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Arslan, G. (2015). *Ergenlikte Algılanan Duygusal İstismar ve Psikolojik Sağlık Arasındaki İlişki*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Ateş, E. Ş. (2016). *Sınıf Öğretmenlerinin, İlkokul 1. Sınıfa Devam Eden Öğrencilerin Okula Uyumlarına İlişkin Görüşleri (Ankara İli Çubuk İlçesi Örneği)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Atkinson, R. L., Atkinson, R. C., Smith, E. E., Bem, D. J. ve Nolen Hoeksema, S. (2010). *Psikolojiye Giriş (5. Baskı)*. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Avcı, D., Yıldırım, İ. ve Yılmaz, O. (basım aşamasında). Ortaokul Okul Uyum Ölçeğinin Geliştirilmesi.
- Aysan, F. ve Uz Baş, A. (2004). İlköğretim 4. ve 5. Sınıflarda Okuyan Öğrencilerin Sosyal Becerileri ve Okul Uyumunu ile Depresyon Düzeyleri Arasındaki İlişkinin

- İncelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4 (2), 91-107.
- Bacanlı, H. (2011). *Eğitim Psikolojisi (16. Baskı)*. Ankara: Pegem Akademi.
- Bağçeli Karaman, P., Şen, T., Alataş, S. ve Tütüncü, B. (2018). Okul Öncesi Dönemde Okula Uyum Sürecine İlişkin Öğretmen Görüşleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 681-701.
- Baker, J. A. (2006). Contributions of Teacher-Child Relationships to Positive School Adjustment During Elementary School. *Journal of School Psychology*, 44(3), 211- 229. doi:10.1016/j.jsp.2006.02.002
- Balkaya, İ. (1998). *Anaokuluna Yeni Başlayan Çocukların Okula Uyum Süreçlerini Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi/Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Basharpoor, S., Heidari, F., Narimani, M. and Barahmand, U. (2020). School Adjustment, Engagement and Academic Self-Concept: Family, Child, and School Factors. *Journal of Psychologists and Counsellors in Schools*, 1-16. doi:10.1017/jgc.2020.6
- Başaran, İ. E. (1980). *Modern Eğitimin Psikolojik Temelleri*. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Başaran, S., Gökmen, B. ve Akdağ, B. (2014). Okul Öncesi Öğrencilerinin Okula Uyum Sürecinde Öğretmenlerin Karşılaştığı Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(2), 197-223.
- Begum, N. N. (2007). *Effect of Parent Involvement on Math and Reading Achievement of Young Children: Evidence From the Early Childhood Longitudinal Study*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Indiana University, Pennsylvania.
- Bellici, N. (2015). Ortaokul Öğrencilerinde Okula Bağlanmanın Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 48-65.
- Berk, L. E. (2013). *Bebekler ve Çocuklar*. Ankara: Nobel Yayınları.

- Birch, S. and Ladd, G. (1996). *Interpersonal Relationships in The School Environment and Children's Early School Adjustment: The Role of Teachers and Peers*. In Wentzel, K., and Juvonen, J.H. (Eds.), *Social Motivation: Understanding Children's School Adjustment*. New York: Cambridge University Press.
- Birch, S. H. and Ladd, G. W. (1997). The Teacher-Child Relationships and Children's Early School Adjustment. *Journal of School Psychology, 35(1)*, 61-79. doi:10.1016/S0022-4405(96)00029-5
- Brizuela, M. B. and Garcia Sellers, M. J. (1999). School Adaptation: A Triangular Process. *American Educational Research Journal, 36(2)*, 345-370. doi:10.2307/1163542
- Bronfenbrenner, U. (1977). Toward an Experimental Ecology of Human Development. *American Psychologist, 32(7)*, 513-531. doi:10.1037/0003-066X.32.7.513
- Bronfenbrenner, U. (1979). Contexts of Child Rearing Problems and Prospects. *American Psychologist, 34(10)*, 844-850. doi:10.1037/0003-066X.34.10.844
- Bronfenbrenner (1986). Ecology of the Family as a Context for Human Development: Research Perspectives. *Developmental Psychology, 22(6)*, 723-742. doi: 10.1.1.1072.4626
- Bronfenbrenner, U. (2005). Making Human Beings Human: Bioecological Perspectives on Human Development. *British Journal of Developmental Psychology, 23*, 143-151.
- Bronfenbrenner, U. and Morris, B. U. (2006). The Bioecological Model of Human Development. *Handbook of Child Psychology, 6*, 793-828. doi:10.1002/9780470147658.chpsy0114
- Boivin, M. (2005). The Origin of Peer Relationship Difficulties in Early Childhood and Their Impact on Children's Psychosocial Adjustment and Development. *Encyclopedia On Early Childhood Development, 1-7*.
- Boyd, D. R., Johnson, P. A. and Bee, H. L. (2015). *Lifespan Development*. Toronto: Pearson Allyn & Bacon.

- Buhs, E. S. and Ladd, G. W. (2001). Peer Rejection as Antecedent of Young Children's School Adjustment: An Examination of Mediating Processes. *Developmental Psychology*, 37(4), 550-560. doi:10.1037/0012-1649.37.4.550
- Bukowski, W. M., Hoza, B. and Boivin, M. (1994). Measuring Friendship Quality During Pre and Early Adolescence: The Development and Psychometric Properties of The Friendship Qualities Scale. *Journal of Social and Personal Relationships*, 11, 471-484. doi: 10.1177/0265407594113011
- Bulut, Ş. (2001). *Okula Başlama Uyum ve Ayrılık Kaygısı*. Ankara Üniversitesi Ev Ekonomisi Yüksek Okulu Anaokulu/Anasınıfı Öğretmeni El Kitabı.
- Bülbül, T. ve Acar Güvendir, M. (2014). Üniversite Birinci Sınıf Öğrencilerinin Yükseköğretim Yaşamına Uyum Düzeylerinin İncelenmesi. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 397-418.
- Büyüköztürk, Ş. (2015). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı (Genişletilmiş 21. Baskı)*. Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2017). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş. (2018). *Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Şekercioğlu, G. ve Çokluk, Ö. (2018). *Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik SPSS ve LISREL Uygulamaları (5. Baskı)*. Ankara: Pegem Akademi.
- Canbulat, T. (2017). Kesintili Zorunlu Eğitimden Etkilenen İlkokul Birinci Sınıf Öğrencilerinin Okula Uyum ve Okula Hazırbulunuşluk Düzeylerinin Değerlendirilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25 (3), 1274-1288.
- Capps, (2003). *Characteristics of A Sense of Belonging and Its Relationship to Academic Achievement of Students in Selected Middle Schools in Region IV and VI Educational Service Centers*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Texas A&M University, USA.
- Carlson, E. A., Sroufe, L. A., Collins, W. A., Jimerson, S., Weinfield, N, Hennighausen, K., Egeland, B., Hyson, D. M., Anderson, F. and Meyer, S. E.

- (1999). Early Environmental Support and Elementary School Adjustment as Predictors of School Adjustment in Middle Adolescence. *Journal of Adolescent Research*, 14(1), 72-94. doi:10.1177/0743558499141005
- Chen, X., Chang, L., He, Y. and Liu, H. (2005). The Peer Group as a Context: Moderating Effects on Relations Between Maternal Parenting and Social and School Adjustment in Chinese Children. *Child Development*, 76(2), 417-434. doi:10.1111/j.1467-8624.2005.00854.x
- Cohen, J. (1988). *Statistical Power Analysis for the Behavioral Sciences* (2nd ed.). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- Cotterell, J. L. (1992). The Relation of Attachments and Supports to Adolescent Well-Being and School Adjustment. *Journal of Adolescent Research*, 7(1), 28-42. doi:10.1177/074355489271003
- Cüceloğlu, D. (1997). *İnsan ve Davranışı*. İstanbul:Remzi Kitabevi.
- Çetin, F., Bilbay, A. A. ve Kaymak, D. A. (2002). *Araştırmadan Uygulamaya Çocuklarda Sosyal Beceriler*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık Hizmetleri.
- Çöplü, F. (2019). *Göçmen Öğrenciler İçin Okul Uyum Programı Geliştirmeye Yönelik Bir Taslak Çalışması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırşehir.
- Dağ, A. (2018). Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Öğrencilerinin Okula Uyum Süreçleri Hakkında Nitel Bir Araştırma. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 7(3), 1995-2012.
- Dalkılıç, N. M. (2014). *Okul Öncesi Eğitime Devam Eden Çocukların Kişiler Arası Problem Çözme Becerileri ile Sosyal Duygusal Uyumlarının Karşılaştırılması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Demaray, M. K. and Malecki, C. K. (2002). The Relationship Between Perceived Social Support and Maladjustment for Students at Risk. *Psychology in the Schools*, 39(3), 305-316. doi:10.1002/pits.10018

- Demir Yıldız, C. ve Dönmez, B. (2017). Ekolojik Sistemler Kuramı Çerçevesinde Yöneticilerin Karar Verme Davranışını Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume*, 12(28), 223-244.
- Demirtaş Zorbaz, S. (2016). *İlkokul Birinci Sınıf Öğrencilerinin Okula Uyumu: Bir Model Testi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Demirtaş Zorbaz, S. ve Ergene, T. (2019). School Adjustment of First-Grade Primary School Students: Effects of Family Involvement, Externalizing Behavior, Teacher and Peer Relations. *Children and Youth Services Review*, 101, 307-316.
- Doğan, A. (2010). Ekolojik Sistemler Kuramı Çerçevesinde Akran Zorbalığının İncelenmesi. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*. 17(3), 149-162.
- Duru, E. (2008). Üniversiteye Uyum Sürecinde Yalnızlığı Yordamada Sosyal Destek ve Sosyal Bağlılığın Doğrudan ve Dolaylı Rollerini. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3 (29), 13-24.
- Elliot, A. J. ve Church, M. A. (2003). A Motivational Analysis of Defensive Pessimism and Self-Handicapping. *Journal of Personality*, 71(3), 369-396. doi: 10.1111/1467-6494.7103005
- Ensar, F. ve Keskin, U. (2014). İlkokul Birinci Sınıf Öğrencilerinin Okula Uyumları Üzerine Bir İnceleme. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 10(2), 459-477.
- Epstein, N. B., Levin, S. and Bishop, D. S. (1976). The Family as A Social Unit. *Canadian Family Physician*, 22, 53.
- Erkan Atik, Z., Esen Çoban, A., Güney Karaman, N., Çok, F. ve Doğan, T. (2014). Akran İlişkileri Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 14(2), 433-446.
- Erten, H. (2012). *Okul Öncesi Eğitime Devam Eden 5-6 Yaş Çocuklarının Sosyal Beceri, Akran İlişkileri ve Okula Uyum Düzeyleri Arasındaki İlişkilerin İzlenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Pamukkale Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.

- Erten Sarıkaya, H. (2020). *Okul Öncesi Öğretmenleri İletişim Becerileri Psikoeğitim Programının Öğretmenlerin İletişim Becerileri ile 5 Yaş Çocuklarının Sosyal-Duygusal Uyum Düzeyleri ve Prososyal Davranışları Üzerindeki Etkisi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Pamukkale Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Erwin, P. (2000). *Çocuklukta ve Ergenlikte Arkadaşlık*. (Çev. Osman Akınhay). İstanbul: Alfa/Aktüel Kitabevleri.
- Fidan, N. ve Erden, M. (2001). *Eğitime Giriş*. İstanbul: Alkım Yayınları.
- Freedman, M. (1993). *Partners in Growth: Elder Mentors and at-Risk Youth*. Philadelphia: Public/Private Ventures.
- Geçin, G. (2016). *5-6 Yaş Çocukların Bağlanma Durumları ile Okul Uyum Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Gençtanırım, D. (2015). Ergen İntiharlarının Önlenmesi: Ekolojik Bakış Açısı. *Journal of Kirsehir Education Faculty*, 16(1).
- Gençtanırım, D. (t.y.). *Ortaokul Öğrencilerinin Okula Uyumunda Aile, Arkadaş ve Okul İkliminin Etkisi*. Yayın için başvurusu yapılmış metin.
- Germain, C. B. (1991). *Human Behavior in The Social Environment: An Ecological View*. Columbia: Columbia University Press.
- Gök, M (2016). Kadına Yönelik Şiddetin Kuramsal Temelleri ve Çözüm Önerileri. *Turkish Studies: International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 11(2), 451-472.
- Gülay, H. (2008). *5-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Akran İlişkileri Ölçeklerinin Geçerlik Güvenirlik Çalışmaları ve Akran İlişkilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Gülay, H. (2009). Okul Öncesi Dönemlerde Akran İlişkileri. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(22), 82-93.

- Gülay, H. (2011). 5-6 Yaş Grubu Çocuklarda Okula Uyum ve Akran İlişkileri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(36), 1-10.
- Gülay Ogelman, H. ve Erten, H. (2013). 5-6 Yaş Çocuklarının Akran İlişkileri ve Sosyal Konumlarının Okula Uyum Düzeyleri Üzerindeki Yordayıcı Etkisi (Boylamsal Çalışma). *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 30, 153-163.
- Gülay Ogelman, H., Önder, A., Seçer, Z. ve Erten, H. (2013). Anne Tutumlarının 5-6 Yaş Çocuklarının Sosyal Becerilerini ve Okula Uyumlarını Yordayıcı Etkisi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 29, 143-152.
- Gülay Ogelman, H., Seçer, Z., Gündoğan, A. ve Bademci, D. (2015). 68-72 Aylık Okul Öncesine ve İlkokula Devam Eden Çocukların Okula Uyum ve Öğretmenleriyle İlişkilerinin Karşılaştırılması. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(1), 1-17.
- Güler, H. (2016). *İlkokul 1. Sınıfa Başlayan Öğrencilerin Okula Başlama Yaşına Göre Okula Uyumlarının ve Okuma-Yazma Becerilerinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Giresun Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Giresun.
- Güler, H. ve Onur, M. (2016). İlkokul 1. Sınıfa Başlayan Öğrencilerin Okula Başlama Yaşına Göre Okula Uyumlarının İncelenmesi. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(14), 87-109.
- Gültekin, F. (2001). Lise Öğrencilerinin Kendini Açma Davranışlarının Kimlik Gelişim Düzeyleri Açısından İncelenmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 231-241.
- Günaydın Balta, R. (2015). *Öğrencilerin Okula Uyumunda Okul Yönetimi ve Öğretmenlerin Etkinlikleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yeditepe Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Gündüz H. B. ve Özarslan N. (2017). Farklı Yaş Kategorilerinde İlkokula Başlayan Öğrencilerin Okul Olgunluğu ve Öğretmen Görüşlerine Göre Okula Uyum

- Problemleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1), 212-230.
- Güner, A. Z. (2008). *Eğitici Drama Uygulamalarının 5-6 Yaş Grubu Çocukların Sosyal Duygusal Uyumlarına Etkisinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Hartup, W. W. (1989). Social Relationships and Their Developmental Significance. *American Psychologist*, 44(2), 120-126. doi:10.1037/0003-066X.44.2.120
- Hoşgörür, V. (2012). *İletişim*. (Editör: Zeki Kaya). Sınıf Yönetimi. (13.Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Işık, M. (2007). *Anasınıfına Devam Eden Beş - Altı Yaş Çocuklarına Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeğinin Uyarlanması ve Uygulanması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- İlköğretim ve Eğitim Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun. (2012). 28.11.2020 tarihinde <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/04/20120411-8.htm> adresinden erişilmiştir.
- Jia, Y., Way, N., Ling, G., Yoshikawa, H., Chen, X., Hughes, D., Ke, X. and Lu, Z. (2009). The Influence of Student Perceptions of School Climate on Socioemotional and Academic Adjustment: A Comparison of Chinese and American Adolescents. *Child Development*, 80(5), 1514-1530. doi: 10.1111/j.1467-8624.2009.01348.x
- Joyce, B. and Showers, B. (2002). Student Achievement through Staff Development. *National College for School Leadership*. 1-5.
- Karacabey, M. F. (2016). *Ortaöğretimde Okul Terkinin Bireysel ve Kurumsal Nedenleri: Şanlıurfa İli Örneği*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Anadolu Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Karahan, T. F., Sardoğan, M. E., Özkamalı, E. ve Dicle, A. N. (2005). Üniversite Öğrencilerinin Üniversite Yaşamına Uyum Düzeylerinin Denetim Odağı ve

- Atılganlık Düzeyleri Açısından İncelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 6-15.
- Karasar, N. (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (25. Baskı). Ankara: Nobel Yayınları.
- Kaya, Ö. S. (2014). *Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Okula Uyum Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kaya, Ö. S. ve Akgün E. (2016). Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Okula Uyum Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *İlköğretim Online*, 15(4), 1311-1324.
- Kılıççı, Y. (1988). Yaşlılığın Uyum Sorunları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3, 41-45.
- Kılıçoğlu, G. (2014). *İngiltere'deki Öğretmenlerin Çokkültürlü Öğretim Yeterlikleri ile Türk Öğrencilerin Kültürleşme Tercihlerinin Okula Aidiyet Duygusu ve Akademik Başarıyla İlişkisi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Kochenderfer, B. J. and Ladd, G. W. (1996). Peer Victimization: Cause or Consequence of School Maladjustment?. *Child Development*, 67(4), 1305-1317. doi:10.2307/1131701
- Köknel, Ö. (1997). *İnsanı Anlamak*. İstanbul: Altın Kitaplar.
- Kulaksızoğlu, A. (1997). *Ergenlik Dönemi*. Ankara: Aile Araştırma Kurumu Yayınları.
- Kulaksızoğlu, A. (2013). *Ergenlik Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi
- Kurt, F. (2017). *Okul Öncesi Çocuklarının Okula Uyumlarına İlişkin Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi: Şanlıurfa Örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çağ Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Kurt Esen, O. (2016). *Farklı Sosyo-Ekonomik Düzeylerdeki Anaokuluna Bağlayan Çocukların Okula Uyum Süreci ve Nörobilişsel Bağıntıların İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Kurtoğlu, G. (2013). *Bilişsel Davranışçı Yaklaşım Dayalı Psiko-Eğitim Programının İlköğretim Birinci Kademe Öğrencilerinin Duygusal Yılmazlık, Sosyal Beceri-Okula Uyum ve Benlik Saygısı Düzeylerine Etkisi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ege Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Ladd, G. W. (1990). Having Friends, Keeping Friends, Making Friends and Being Liked by Peers in the Classroom: Predictors of Children's Early School Adjustment?. *Child Development*, 61, 1081-1100. doi: 10.2307/1130877
- Ladd, G. W. (1996). *Shifting Ecologies During the 5 to 7 Year Period: Predicting Children's Adjustment During The Transition to Grade School*. In A. J. Sameroff ve M. M. Haith (Eds.), *The Five to Seven Year Shift: The Age of Reason and Responsibility* (363-386). University of Chicago Press.
- Ladd, G. W., Kochenderfer - Ladd, B. and Coleman, C. C. (1996). Friendship Quality as a Predictor of Young Children's Early School Adjustment. *Child Development*, 67, 1103-1118. doi: 10.2307/1131882
- Ladd, G. W., Birch, S. H. and Bush, E. S. (1999). Children's Social and Scholastic Lives in Kindergarten: Related Spares of Influence?. *Child Development*, 70(6), 1373-1400. doi: 10.1111/1467-8624.00101
- Ladd, G. W. and Burgess, K. B. (1999). Charting the Relationship Trajectories of Aggressive, Withdrawn Children During Early Grade School. *Child Development*, 70(4), 910-929. doi:10.1111/1467-8624.00066
- Lakhani, P. K., Jain, K. and Chandel, P. K. (2017). School Adjustment, Motivation and Academic Achievement Among Students. *International Journal of Research in Social Sciences*, 7(10), 333-348.
- Longobardi, C., Settanni, M., Prino, L. E., Fabris, M. A. and Marengo, D. (2019). Students' Psychological Adjustment in Normative School Transitions from Kindergarten to High School: Investigating the Role of Teacher-Student Relationship Quality. *Frontiers in Psychology*, 10. doi:10.3389/fpsyg.2019.01238
- Malecki, C. K. and Demaray, M. K. (2003). What Type of Support do They Need? Investigating Student Adjustment as Related to Emotional, Informational,

- Appraisal and Instrumental Support. *School Psychology Quarterly*, 18(3), 231-252. doi: 10.1521/scpq.18.3.231.22576
- Manz, P. H. and McWayne, C. M. (2004). Early Interventions to Improve Peer Relations/Social Competence of Low-Income Children. *Encyclopedia on Early Childhood Development*, 1-7.
- Margetts, K. (2002). Summary of Paper Presented at The Conference University of Queensland, The University of Melbourne. *Department of Learning and Educational Development*, 98(5), 321-356.
- Mathur, S. (1999). *Social and Academic School Adjustment During Early Elementary School*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Purdue University, Lafayette.
- McKillup, S. (2012). *Statistics Explained: An Introductory Guide for Life Scientists (Second edition)*. United States: Cambridge University Press.
- Mercan, Ç. S. ve Yıldız, S. A. (2011). Eğitim Fakültesi Birinci Sınıf Öğrencilerinin Üniversiteye Uyum Düzeylerinin Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(2), 135-154.
- Mercan Uzun, E. (2015). *Okul Öncesi Dönemde Uygulanan "Okula Hazırız" Eğitim Programının İlkokul Birinci Sınıf Öğrencilerinin Okula Uyum ve Hazırbulunuşluk Düzeylerine Etkisi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ondokuzmayıs Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- Milli Eğitim Temel Kanunu (1973, 24 Haziran). *Resmi Gazete* (Sayı: 14574). Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1739.pdf>
- MEB (2014). *Ortaöğretime uyum programı pilot uygulama ve değerlendirme raporu*. 05.05.2021 tarihinde https://www.meb.gov.tr/earged/unicef/ORTAogRETiME_UYUM_PROGRAMI_PILOT_UYGULAMA_VE_DEGERLENDIRME_RAPORU.pdf adresinden erişilmiştir.
- MEB (2020). *Milli eğitim istatistikleri örgün eğitim 2019/2020*. 05.05.2021 tarihinde http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_09/04144812_meb_istatistikleri_orgun_egitim_2019_2020.pdf adresinden erişilmiştir.

- Nansel, T. R., Haynie, D. L. and Simons-Morton, B. G. (2003). The Association of Bullying and Victimization with Middle School Adjustment. *Journal of Applied School Psychology*, 19(2), 45-61, doi: 10.1300/J008v19n02_04.
- Nazlı S. (2008). *Kapsamlı Gelişimsel Rehberlik Programları*. Ankara: Savaş Yayınevi.
- Nural, E. (2006). *İnsan İlişkileri ve İletişim*. Adem Solak (Ed.). Ankara: Hegem Yayınları.
- Oğuzkan, Ş. ve Oral, G. (2001). *Kız Sanat Okulları İçin: Okul Öncesi Eğitim*. İstanbul: M.E.B Yayınevi.
- Olweus, D. (1993). *Bullying At School: What We Know and What We Can Do*. Oxford: Blackwell.
- Oraham, E. U. (2014). Gender Differences in the School Adjustment of Senior Secondary School Adolescent Students in Delta North Senatorial District of Delta State. *Gender and Behaviour*, 12(1), 6162-6168. doi: 10520/EJC154663
- Özarslan, N. (2014). *Birinci Sınıfta Öğrenim Görmekte Olan (60-71ve 72-84 Aylık) Öğrencilerin Okul Olgunluğu Düzeyleri ve Bu Öğrencileri Okutmakta Olan Öğretmenlerin Gözlediği Okula Uyum ve Sınıf Yönetimi Sorunları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Okan Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özdemir, A. ve Battal, Ş. (2019). İlkokula Erken Yaşta Başlayan Öğrencilerin Okula Uyum Süreci ve Akademik Başarı Bağlamında Yaşadıkları Sorunlar. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 11(18), 1633-1683.
- Özen Altınkaynak, Ş. ve Akman, B. (2019). Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Okula Uyum Becerilerine Anne Baba Tutumlarının Etkisi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 30(1), 19-36.
- Özgüven, İ. E. (1992). Üniversite Öğrencilerinin Sorunları ve Baş Etme Yolları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(7), 5-13.
- Özgüven, İ. E. (2007). *Psikolojik Testler*. Ankara: PDREM Yayınları.

- Özkan, S. ve Yılmaz, E. (2010). Üniversite öğrencilerinin Üniversite Yaşamına Uyum Durumları (Bandırma Örneği). *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 5(13), 153-172.
- Öztürk, A. (2008). *Okul Öncesi Eğitimin İlköğretim 1. ve 3. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Becerilerine Etkisinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Öztürk, N. (2016). *Arkadaşlık Becerisi Psikoeğitiminin 9-12 Yaş Arası Öğrencilerin Arkadaşlık Niteliğine Etkisi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İnönü Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Ratelle, C. F., Duchesne, S. and Guay, F. (2017). Predicting School Adjustment from Multiple Perspectives on Parental Behaviors. *Journal of Adolescence*, 54, 60-72. doi:10.1016/j.adolescence.2016.11.008
- Raver, C. C. and Knitzer, J. (2002). *Ready to Enter: What Research Tells Policymakers About Strategies to Promote Social and Emotional School Readiness Among Threeand Four-Year-Old Children (Promoting the Emotional Well-Being of Children and Families Policy Paper 3)*. New York: The National Center for Children in Poverty.
- Ray, D. C. (2007). Two Counseling Interventions to Reduce Teacher-Child Relationship Stress. *Professional School Counseling*, 10(4), 3-14. doi:10.5330/prsc.10.4.x340302242715705
- Santrock, J. W. (2006). *Human Adjustment*. New York: McGraw Hill.
- Schwards D., Mcfadyen-Ketchum S., Dodge K. A., Pettit G. S. and Bates J. F. (2001). Early Behavior Problems as A Predictor of Later Peer Group Victimization: Moderators and Mediators in the Pathways of Social Risk. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 27, 191-201. doi:10.1023%2Fa%3A1021948206165
- Serafica, F. C. and Blyth, D. A. (1985). Continuities and Changes in the Study of Friendship and Peer Groups During Early Adolescence. *Journal of Early Adolescence*, 5(3), 267-283. doi:10.1177%2F0272431685053001
- Seven, S. (2011). Okula Uyum Öğretmen Değerlendirmesi Ölçeğinin Geliştirilmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(1), 29-42.

- Shah, J. K. and Sharma, B. (2012). A Study on Social Maturity, School Adjustment and Academic Achievement Among Residential School Girls. *Journal of Education and Practice*, 3(7), 69-80.
- Shoshani, A. and Slone, M. (2013). Middle School Transition from the Strengths Perspective: Young Adolescents' Character Strengths, Subjective Well-Being, and School Adjustment. *Journal of Happiness Studies*, 14(4), 1163-1181. doi:10.1007/s10902-012-9374-y
- Spencer, M. B. (1999). Social and Cultural Influences on School Adjustment: The Application of an Identity-Focused. *Educational Psychologist*, 34(1), 43-57. doi:10.1207/s15326985ep3401_4
- Studsrød, I. and Bru, E. (2009). The Role of Perceived Parental Socialization Practices in School Adjustment Among Norwegian Upper Secondary School Students. *British Journal of Educational Psychology*, 79(3), 529-546. doi:10.1348/000709908x381771
- Süngü Acar, S. (2019). *Ortaokul Öğrencilerinin Saldırgan Davranışları ile Akran İlişkileri ve Öz-Yeterlikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Şentürk Berber, S. (2015). *Okul Öncesi 5 Yaş Çocukları İçin Eğitici Drama Temelli Okula Uyum Programının Değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Şepitci, M. (2018). *Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden 5-6 Yaş Çocuklarının Öz Düzenleme Becerilerinin Okul Uyumu ile İlişkinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Şimşek, H., Gençtanırım Kurt, D., ve Kula, S. S. (2020). A School-Based Adjustment Program Based on Ecological Approach for Immigrant Students in Primary Schools Living in Turkey. *Ilkogretim Online*, 19(4).
- Tabachnick, B.G. and Fidell L.S. (2013). *Using Multivariate Statistics* (6. Baskı). Boston: Pearson.

- Takayama, J. R. (2010). *Ecological Systems Theory of Asian American Mental Health Service Seeking*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Paacific University, Oregon.
- Tangüner, D. (2017). *Okul Öncesi Eğitim Almış ve Almamış İlköğretim Birinci Sınıf Öğrencilerinin Okula Uyum Düzeyi ve Anksiyete Düzeyi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gelişim Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- T. C. Milli Eğitim Bakanlığı. (2020). 2019 Yılı İdare Faaliyet Raporu. Erişim adresi: http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_02/28191618_Milli_EYitim_BakanIYYY_2019_YYIY_Ydare_Faaliyet_Raporu_28.02.2020.pdf
- Topcu E. ve Nazlı S. (2018). Veli Oryantasyon Programının Okul Öncesi Öğrencilerinin Okula Uyumuna Etkisi. *Aile Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 1(1), 1-20.
- Topcu, Z. (2012). *Okul Öncesi Eğitimin İlköğretim Birinci Sınıf Öğrencilerinin Okula Uyum ve Türkçe Dil Becerilerine Etkisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Tümkaya, S. (2014). *Okul Öncesi Eğitimde Ailenin Rolü ve Önemi*. *Erken Çocukluk Eğitimi*. Songül Tümkaya ve Fikret Gülaçtı (Ed.). Ankara: Pegem Akademi.
- Ueno, K. and McWilliams, S. (2010). Gender-Typed Behaviors and School Adjustment. *Sex Roles*, 63(7), 580-591. doi:10.1007/s11199-010-9839-6
- Ustabaş, P. (2017). *Ortaokul Öğrencilerinin Okula Uyumunda Okul Yönetimi ve Öğretmenlerden Beklentileri: Hopa İlçesi Örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Avrasya Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Uz Baş, A. (2003). *İlköğretim 4. ve 5. Sınıflarda Okuyan Öğrencilerin Sosyal Becerileri ve Okul Uyumunu ile Depresyon Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Üzbe, N. (2013). *Başarı Hedef Yönelimi, Benlik Saygısı ve Akademik Başarının Kendini Engellemeyi Yordamadaki Rolü*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Véronneau, M. H. and Dishion T. J. (2011). Middle School Friendships and Academic Achievement in Early Adolescence: A Longitudinal Analysis. *Journal of Early Adolescence*, 31(1), 99-124. doi:10.1177/0272431610384485
- Way, N., Reddy, R. and Rhodes, J. (2007). Students' Perceptions of School Climate During the Middle School Years: Associations With Trajectories of Psychological and Behavioral Adjustment. *American Journal of Community Psychology*. 40, 194-213. doi: 10.1007/s10464-007-9143-y.
- Wentzel, K. R. (1999). Social Influences on School Adjustment: Commentary. *Educational Psychologist*, 34(1), 59-69. doi:10.1207/s15326985ep3401_5
- Yalçın, V. (2016). *Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Okula Uyum Süreci ile Ebeveynlerinin Çocuk Yetiştirme Tutumları Arasındaki İlişki*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Yapıcı, M. (2006). İlköğretim 1. Sınıfa Başlayan Öğrencilerin Hazırbulunmuşluk Düzeyleri. *Journal of Human Sciences*, 8(1), 1-8.
- Yaşar, D. E. (2019). *Ortaokul Öğrencilerinin Okula Bağlanma Düzeyleri ile Akran İlişkileri ve Okul Motivasyonu Arasındaki İlişkiler*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yavuzer, H. (1996). *Ana-Baba-Çocuk*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2002). *Doğum Öncesinden Ergenlik Sonuna Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2006). *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, Y., Karataş, Z. ve Gündoğdu, R. (2013). Ergenlerin Çatışma Çözme Davranışlarının İncelenmesi: Nicel ve Nitel Bir Çalışma. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(28-1), 428-440.
- Yener, N. (2005). *Çocukların Algıladıkları Ebeveyn Kabul veya Reddinin Okul Başarısı ve Okul Uyumunu İle İlişkisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

- Yeşil, D. (2008). *Okulöncesi Eğitim Almış ve Almamış Öğrencilerin Okula Uyumlarının Karşılaştırılması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yeditepe Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yeşilyaprak, B. (2010). *Eğitimde Rehberlik Hizmetleri*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Yılmaz, N. (2019). *İlkokul Birinci Sınıfa Başlayan Öğrencilere Uygulanan Okula Uyum Haftası ve Uyumu Etkileyen Faktörlere İlişkin Öğretmen Görüşleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- Yoleri, S. (2014). The Effects of Age, Gender, and Temperament Traits on School Adjustment for Preschool Children. *e-International Journal of Educational Research*, 5(2), 54-66.
- Yoleri, S. ve Tanış, H. M. (2014). İlkokul Birinci Sınıf Öğrencilerinin Okula Uyum Düzeylerini Etkileyen Değişkenlerin İncelenmesi. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(2), 130-141.
- Yüce, E. (2018). *Geçici Koruma Altında Bulunan Suriyeli Öğrencilerin Okula Uyumları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yüksel, M. Y., Kurt, B., Gülsu, N., Akdağ, C., Aydın, F. ve Erdoğan, F. (2016). Okula Uyum Sağlamakta Güçlük Çeken Çocukların Çizdikleri Okul Resimleri Üzerine Nitel Bir Araştırma. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(2), 642-658.
- Zettergren, P. (2003). School Adjustment in Adolescence for Previously Rejected, Average and Popular Children. *British Journal of Educational Psychology*, 73(2), 207-221. doi:10.1348/00070990360626949
- Zupancic, M. and Kavcic, T. (2011). Factor of Social Adjustment to School: Child's Personality, Family and Pre-School. *Early Child Development and Care*, 181(4), 493-504. doi:10.1080/03004430903507175

EKLER

EK 1. Kişisel Bilgi Formu

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Sevgili öğrenciler,

Yüksek lisans tez çalışmamın bir parçası olarak sizlerin okula uyumunuzu etkileyen faktörleri ortaya koymak amacıyla bu araştırmayı yürütmekteyim. Sizlerden elde edilen bu veriler tamamen araştırma için kullanılacağından bireysel bir değerlendirme yapılmayacaktır. Bu nedenle isim belirtmenize gerek yoktur. Sizden ricam çalışmamın amacına ulaşabilmesi için maddelere içtenlikle cevap vermeniz, uygun yerlere “X” işareti koymanız ve bütün soruları cevaplamanızdır. Bu bilimsel çalışmaya olan katkınız ve içtenlikle verdiğiniz cevaplar için teşekkür ederim.

* Lütfen aşağıda yer alan bütün soruları pandemi başlamadan önceki okul yaşantınızı düşünerek cevaplayınız. Araştırma sonucuyla ilgili bilgi almak için gdemirkalp@gmail.com mail adresinden iletişime geçebilirsiniz.

Gülşen DEMİRKALP KAYA

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Öğrencisi

1. Hangi okulda öğrenim görüyorsunuz ?

- Cumhuriyet Ortaokulu
 Cacabey Ortaokulu
 Aşıkpaşa Ortaokulu
 Atatürk Ortaokulu
 Şehit Dr. Ulucan Dayan Ortaokulu
 Prof. Dr. Erol Güngör Ortaokulu
 Kırşehir Merkez Yunus Emre Ortaokulu

2. Cinsiyetiniz: Kadın Erkek

3. Sınıf Düzeyi: 7. Sınıf 8. Sınıf

4. Ailenizin ekonomik durumunu nasıl değerlendiriyorsunuz ?

- Düşük Orta Yüksek

6. En yakın arkadaşınızla aynı okulda mısınız ?

- Evet, aynı okuldayız.
 Hayır, aynı okulda değiliz.

7. Bir dönem önceki not ortalamanız nedir ?

- 90 ve üstü 80-90 70-80 60-70
 50-60 50 ve altı

8. Size göre okul başarı durumunuz nasıl?

- Ortalamanın altı
 Orta düzey
 Ortalamanın üstü
 Ortalamanın çok üstü

ÖLÇEK-1

1. Ailem onlara ihtiyacım olduğunda her zaman yanımda olurlar.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Hiç Değil	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Çok Fazla

2. Ailemin yanında kendimi değerli hissediyorum.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Hiç Değil	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Çok Fazla

3. Korktuğumda veya üzüldüğümde bunu ailemle rahatlıkla paylaşabilirim.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Hiç Değil	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Çok Fazla

4. Evde kendimi mutlu hissedirim.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Hiç Değil	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Çok Fazla

5. Ailemle aram çok iyidir.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Hiç Değil	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Çok Fazla

6. Ailem bana yeterince zaman ayırır.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Hiç Değil	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Çok Fazla

7. Ailem okulla ilgili ilerimi (ders, ödev, sınav vs.) takip eder.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Hiç Değil	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Çok Fazla

8. Ailem okulumdaki veli toplantılarına katılmaya özen gösterir.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Hiç Değil	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Çok Fazla

9. Ailemin öğretmenlerimle olan iletişimi iyidir.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Hiç Değil	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Çok Fazla

EK 2. Okula Uyum Ölçeği**OKUL ÖLÇEĞİ**

Madde No	MADDELER Aşağıdaki maddeleri geçen dönem okulda yaşadıklarınızı düşünerek yanıtlayınız.	Hiçbir zaman doğru	Nadiren doğru	Bazen doğru	Genellikle doğru	Her zaman doğru
		değil				
1.	Geçtiğimiz yıl okulda oldukça zorlandım.					
2.	Benden beklenen yeni akademik beklentilerle başa çıkmada zorlanmadım.					
3.	Geçen yıl okuldaki arkadaşlarımla iyi geçindim.					
4.	Geçen yıl diğer çocuklar bana vurmaya ya da benimle alay etmeye çalıştılar.					
5.	Okuldaki öğretmenler ve idarecilerle sorun yaşamaktan uzak durdum.					
6.	Okulda iyi bir yıl geçirdim.					
7.	Geçen yıl okul çalışmaları gerçekten zordu.					
8.	Geçen yıl okulda arkadaş edinmekte zorlandım.					
9.	Okuldaki diğer çocuklar yapmamam gereken şeyleri (sigara kullanma, kurallara uymama) yapmam için beni zorlamaya çalıştılar.					
10.	Bu yıl okul kurallarına uymadığım için başımı belaya soktum.					
11.	Geçen yıl okulda yapılan yenilikler hoşuma gitti.					
12.	Geçen yıl derslerde olmam gerektiği kadar başarılı değildim.					
13.	Geçen yıl okulda çok arkadaşım olmadı.					
14.	Geçen yıl okuldaki diğer çocuklar beni rahatsız etti.					
15.	Okuldaki bazı kurallara uymadığım için öğretmenlerimin gözü üzerimdeydi.					
16.	Okulum insanların bana iyi davrandığı bir yerdir.					

17.	Okulumdaki öğretmenlerin çoğu öğrencilerine özelliklerde bana ilgi göstermezler.					
18.	Benim okulum öğrencilerin başarılı olabileceği bir yerdir.					
19.	Okulda başıma kötü şeyler geldiği olur.					
20.	Okul eğlencelidir.					

EK 3. Akran İlişkileri Ölçeği

AKRAN İLİŞKİLERİ ÖLÇEĞİ

Sevgili öğrenciler,

Lütfen aşağıdaki ifadeleri okuyunuz ve şu andaki en yakın arkadaşınızla olan ilişkinizi göz önüne alarak her bir ifadenin sizin için ne kadar doğru olduğunu aşağıda yer alan derecelendirme ölçeğini kullanarak belirtiniz. Ölçek 1’den 5’e kadar derecelendirilmiştir. “1” arkadaşlığınız için doğru değil, “2” doğru olabilir, “3” genellikle doğru, “4” çok doğru, “5” tamamen doğru, şeklinde düzenlenmiştir.

Teşekkürler

1	Arkadaşım ve ben bütün boş zamanlarımızı birlikte geçiririz.
Doğru Değil	Tamamen Doğru
	1-----2-----3-----4-----5	
2	Arkadaşım ikimizin birlikte yapabileceği eğlenceli şeyler düşünür.
Doğru Değil	Tamamen Doğru
	1-----2-----3-----4-----5	
3	Arkadaşım ve ben okuldan sonraları ve hafta sonları birbirimizin evine gideriz.
Doğru Değil	Tamamen Doğru
	1-----2-----3-----4-----5	
4	Bazen arkadaşım ve ben boş boş oturur ve okul, spor gibi hoşlandığımız şeyler hakkında konuşuruz.
Doğru Değil	Tamamen Doğru
	1-----2-----3-----4-----5	
5	Arkadaşım ile kavga edebilirim.
Doğru Değil	Tamamen Doğru
	1-----2-----3-----4-----5	
6	Arkadaşıma yapmamasını söylediğim halde beni kızdırabilir veya canımı sıkabilir.
Doğru Değil	Tamamen Doğru
	1-----2-----3-----4-----5	

1-----2-----3-----4-----5

7 Arkadaşım ve ben çok tartışırız.

Doğru Değil

Tamamen Doğru

1-----2-----3-----4-----5

8 Arkadaşım ve ben birçok şey hakkında aynı fikirde değiliz.

Doğru Değil

Tamamen Doğru

1-----2-----3-----4-----5

9 Eğer öğle yemeğimi unutursam veya biraz paraya ihtiyacım olursa arkadaşım bana ödünç verir.

Doğru Değil

Tamamen Doğru

1-----2-----3-----4-----5

10 Bir konuda başım sıkıştığında arkadaşım bana yardım eder.

Doğru Değil

Tamamen Doğru

1-----2-----3-----4-----5

11 İhtiyacım olduğunda arkadaşım yardım edecektir.

Doğru Değil

Tamamen Doğru

1-----2-----3-----4-----5

12 Eğer diğer çocuklar beni rahatsız ederse arkadaşım bana yardım edecektir.

Doğru Değil

Tamamen Doğru

1-----2-----3-----4-----5

13 Eğer bir çocuk, başımın derde girmesine sebep olursa arkadaşım beni savunacaktır.

Doğru Değil

Tamamen Doğru

1-----2-----3-----4-----5

14 Eğer okulda veya evde bir problemim varsa, bu konuda arkadaşım ile konuşabilirim.

Doğru Değil

Tamamen Doğru

1-----2-----3-----4-----5

15 Hiç kimseye söyleyemeyeceğim şeyleri bile arkadaşıma söyleyebilirim.

Doğru Değil

Tamamen Doğru

1-----2-----3-----4-----5

16 Eğer arkadaşım ya da ben ikimizden birini rahatsız edecek bir şey yaparsak, bunun üstesinden kolayca gelebiliriz.

	Doğru Değil	Tamamen Doğru
	1-----2-----3-----4-----5	
17	Eğer arkadaşım ve ben kavga edersek ya da ağız dalaşı yaparsak “özür dilerim” deriz ve her şey yoluna girer.	
	Doğru Değil	Tamamen Doğru
	1-----2-----3-----4-----5	
18	Eğer arkadaşım uzağa gitmek zorunda kalırsa onu özlerim.	
	Doğru Değil	Tamamen Doğru
	1-----2-----3-----4-----5	
19	Arkadaşımla birlikte olduğumda kendimi mutlu hissederim.	
	Doğru Değil	Tamamen Doğru
	1-----2-----3-----4-----5	
20	Arkadaşımla etrafımda olmasa bile onu düşünürüm.	
	Doğru Değil	Tamamen Doğru
	1-----2-----3-----4-----5	
21	İyi bir iş yaptığımda arkadaşım benim için mutlu olur.	
	Doğru Değil	Tamamen Doğru
	1-----2-----3-----4-----5	
22	Bazen arkadaşım benim için bir şeyler yapar ve kendimi özel hissederim.	
	Doğru Değil	Tamamen Doğru
	1-----2-----3-----4-----5	

EK 4. Etik Kurul İzni

KIRŞEHİR AHI EVRAN ÜNİVERSİTESİ SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİK KURULU TOPLANTI RAPORU

Karar Tarihi :27/08/2020

Karar No :2020 / 3

Üniversitemiz "*Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu*" 27/08/2020 tarihinde saat:11:00 'de İktisadi ve İdari Bilimleri Fakültesi Dekanlığı Makam Odasında gerçekleşmiştir. Etik kuruluna başvurusu yapılan araştırma projelerinin bilimsel araştırmalar etiği açısından değerlendirilmesi yapılmış olup, aşağıda belirtilen kararları almıştır.

İncelenen Dosyalarla İlgili Kararlar:

13-Gülşen DEMİRALP KAYA'ya ait "Ortaokul Öğrencilerinin Okula Uyumlarının İncelenmesi" konulu proje araştırmasının bilimsel araştırmalar etiği açısından yapılan değerlendirmesinde kabulüne,

Oy birliğiyle karar verilmiştir.

EK 5. Milli Eğitim Müdürlüğü İzni

T.C.
KIRŞEHİR VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 24512418-605.01-E.16601373
Konu :Gülsen DEMİRKALP KAYA'nın
Araştırma izni

12/11/2020

VALİLİK MAKAMINA

Ahi Evran Üniversitesi Öğrenci İşleri Daire Başkanlığının 04.11.2020 tarih ve 276991 sayılı yazıları ile; Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı ve Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Gülsen DEMİRKALP KAYA'nın "Ortaokul Öğrencilerinin Okula Uyumlularının İncelenmesi" konulu araştırmayı yapma isteği bildirilmektedir.

Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı ve Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Gülsen DEMİRKALP KAYA'nın il merkezdeki Merkez Ajıkpaşa, Atatürk, Cacabey, Cumhuriyet, 24 Aralık Atatürk, Yüceer, Kırşehir Merkez Yunus Emre, Toki, Şehit Dr. Ulucan Dayan, Sırtı Kardeş, Sebahi Osman Yalçınkaya, Prof. Dr. Eroğ Güneş, Öğretmen Ömer Aydın, MKB 23 Nisan, Nezahatbey, Maharem Soyun Ortaokulu öğrencilerine, Milli Eğitim Bakanlığı Yesilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 21.01.2020 tarih 1563890 sayılı (2020/2 nolu genelge) emirleri doğrultusunda, araştırmaları, yüz yüze eğitim öğretime ara verilmesi göz önüne alınarak öğün eğitimin tam olarak başlamasıyla birlikte ilgili devletleri okul/kurum idaresinde olmak üzere, kurum faaliyetlerine aksatmadan, gönüllülük esasında göre ve araştırmacının sorumluluğunda, müdürlüğümüz tarafından müberrur olan anket ve kişisel bilgi formunun uygulanması müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamınıza da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim

Şevket KARADENİZ
İl Millî Eğitim Müdürü

OLUR
12/11/2020

Adnan KAYIK
Vali a.
Veli Yardımcısı

Yazdırma tarihi: 12/11/2020 10:10:00

Bilgi için: Sayın: 48111-001

Yazdırma tarihi: 12/11/2020 10:10:00

Yazdırma tarihi: 12/11/2020 10:10:00

Yazdırma tarihi: 12/11/2020 10:10:00

EK 6. Akran İlişkileri Ölçeği İzni

Akran İlişkileri Ölçeği

Gelen Kutusu x

Glksen Demirkalp Kaya

6 Oca 2020 Pzt 20:27

Değerli Hocam, Ben Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana...

Zeynep Erkan Atik

7 Oca 2020 Sal 11:28

Alıcı: ben

Merhabalar

nceklikle çalışmamıza gösterdiğiniz ilgi için teşekkür ederiz. Elbette kullanabilirsiniz. Ekte leği ve boyut bilgilerini bulabilirsiniz.

Kolaylıklar dilerim

Dilek hocama saygı ve sevgilerimi iletirseniz sevinirim :)

Dr. **Zeynep** ERKAN ATİK

Başkent Üniversitesi

Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı

Glksen Demirkalp Kaya

6 Oca 2020 Pzt, 19:27 tarihinde şunu yazdı:

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı, Soyadı : Gülsen DEMİRKALP KAYA

Eğitim Durumu

Lisans: Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

Yüksek Lisans: Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik (Halen)

Mesleki Deneyim

Hacı Firdevs Konukoğlu İlkokulu 2014-2020

Fatih Ortaokulu 2020-(Halen)

Yayınlar :

Gençtanırım Kurt, D. ve Demirkalp Kaya, G. (2019). IX. Uluslararası yükseköğretimde psikolojik danışmanlık ve rehberlik araştırmaları kongresi bildiriler kitabı. H. Ekşi ve diğerleri (Ed.), *Üniversiteye Uyumun İncelenmesi: Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Örneği* (s. 132-140) içinde. Ankara: Nobel Kitap.

Demirkalp, G., Yazgan, G. ve Demir, A. (2012). 9. Ulusal PDR öğrenci kongresi bildiri özetleri. *Rehber Öğretmen, Rehberlik ve Rehberlik Servisi Kavramlarına Yönelik Metafor Algıları* (s. 31). 9. Ulusal PDR Kongresi Malatya Bildiri. Ankara: Pegem Akademi.